

36197, VIII, E, d

67/00

KNJIGA KROJAŠTVA.

Način pri krojevalne umetnosti
po sorazmerni teoriji.

—♦♦♦—
Za samopouk

in za podlago pri šolskem pouku spisal, narisal in izdal

Matija Kunc

krojaški mojster in lastnik krojaškega učilišča v Ljubljani, strokovni učitelj v
obrtno pospeševalnem poslovanju c. kr. trgovskega ministrstva.

(Pisatelj »Toalete« in »Krojnih vzorcev«.)

Z 10 velikimi tabelami izvirnih krojnih sestav in z mnogimi podobami.

~~~~~  
**Druga na novo predelana in pomnožena naklada.**

~~~~~  
Ponatis prepovedan.

—♦♦♦—
Ljubljana.

Samozaložba. — Natisnila A. Klein & Comp.

KNJIGA KROJAŠTVA.

Način
prikrojevalne umetnosti po
sorazmerni teoriji.

—♦♦♦—
Za samopouk

in za podlago pri šolskem pouku spisal, narisal in izdal

Matija Kunc

krojaški mojster in lastnik strok. učilišča v Ljubljani.

(Pisatelj »Toalete« in »Krojnih vzorcev«).

030045544

Z 10 velikimi tabelami izvirnih krojnih sestav in z mnogimi podobami.

~~~~~  
Druga na novo predelana in pomnožena naklada.

~~~~~  
Ponatis prepovedan.

—♦♦♦—
Ljubljana.

Samozaložba. — Natisnila A. Klein & Comp.

1900.

KNJIŽNA KROJŠTVA.

Nash
prekrojavalne umetnosti po
sotvarnem teoriji

Za samopouk

Matijs Kune

Vse pravice na risbe in berilo se pridružujejo.

10. letnik letopisa letniških strojih sestav in s mnogimi podobami.

Prva na novo predelana in pomnožena naklada.

Pomota preporočena.

Ljubljana.

Samozaložba - Matija A. Kunj & Comp.

1900

PREDGOVOR

k drugi slovenski nakladi.

Minulo je skoraj deset let, odkar sem poleg svoje nemške knjige »Die Zuschneidekunst« izdal prvo slovensko »**Knjigo krojaštva**«.

Mej tem časom izdal sem še »**Toalet**o« za pouk v prikrojevanju ženskih oblačil, »**Krojne vzorce**« s prenaševalnimi merili za krojače na deželi in dve knjigi »**Krojnih vzorcev**«, za moška in ženska perilna, in pa za otroška oblačila.

Namen svoj, preskrbeti slovenskim krojačem, šiviljam in gospodinjam učne knjige za vse oblačilne stroke dovršil sem torej popolnoma.

O vspehu, katerega sem z izdajo svojih knjig in z ustanovo strokovnega učilišča dosegel, tukaj govoriti ni na mestu. Čudne nazore, ki se tičejo obrtnosti v našem narodu sem vže preje poznal tako, da se varati nisem mogel.

Znano je, da so našla moja dela v vnanjem strokovnem svetu obilo priznanja, a mnogo izjav iskrene hvaležnosti prejel sem tudi v domači deželi.

Ta hvaležnost mojih sorojakov, katerim sem neposredno koristil, je torej vse, kar me napoti, lotiti se še jedenkrat pretežavnega dela, ter prirediti tudi drugo naklado svoje v nemškem jeziku izšle knjige »Die Zuschneidekunst« za slovenske svoje sodruge.

Rokodelec se nikdar ne izuči! Praktično delo kakor ga izvršujem v svojem obrtnem podjetju, in pa učilišče, ki mi kaže, kako je treba poučevati,

dalo mi je na novo mnogo skušenj, tako v teoriji kakor v praksi. Vse te moje skušnje vporabil sem pri sedANJI na novo prirejani in pomnoženi nakladi. Prepričan sem, da bodo dobro došle tudi ukaželjnim mojim sorojakom.

Proučevanje modernega prikrojavanja je težavno, posebno zato, ker večinoma primanjkuje potrebnih znanosti v risanju in računanju. V obširni, seveda le v tujih jezikiH obstoječi strokovni literaturi nahaja se različnih metod, ki naj bi omogočile samopouk. A le malo jih je, ki ta namen dosegaJo!

Jaz sem tudi pri drugi nakladi **ostal na temelju prve izdaje**, a č. bralci našli bodo poleg natančnejše reprodukcije mojih izvirnih načrtov, **tudi zdatno pomnožitev učne tvarine**.

Način poučevanja v berilu in celo mejsebojna sestava risb in vzorcev na tabelah je tako urejena, da bode pri samopouku po vprav **nazornem načinu** pospeševala razumevanje teorije.

Kroji sukenj načrtujejo se po moji metodi v celem, to je sprednji in zadnji del skupaj. Ta metoda je najumestnejša, še posebno zato, ker se pri njej najlože uporabljajo dopolnilne mere. Navzlic temu so pa sestavne točke ob take črte postavljene, da bode zvedencu lahko mogoče načrtovati imenovane krojne dele tudi narazen, in kedar bodo zadostovale skušnje, tudi neposredno na blago.

S tem vstrezam vsaki zahtevi. Zvedeni strokovnjak, ki si bode teoretično podlago moje metode popolnoma prilastil, našel bode pravo zvezo mej posamnemi krojnimi deli tudi takrat, če jih bode načrtoval brez celotne zveze.

Glede na občne temelje v prikrojevalni vedi je moja metoda v soglasju z nazori mojih spoštovanih prijateljev gg. **Janeza Richterja** v Dečinu pri Labi in **Wendelina Mottla** v Pragi. Knjige omenjenih, tudi v inozemstvu slovečih strokovnjakov, potrjene so kot risalne predloge v obrtnonadaljevalnih šolah v Avstriji, in že ta okolnost mi je bila povod, da sem — kolikor mogoče — priredil svoje delo v podobnem smislu.

Vže pri prvi izdaji skušal sem učenje te vsekako težavne tvarine tako olajšati, da jo bode mogoče razumeti najširjim slojem potom samopouka. **Temu smotru sem tudi sedaj vse drugo podredil**. V berilu in v risbah nahaja se največja jednostavnost.

Pri svojem občevanju s strokovnjaki in z učenci prepričal sem se, da je le najstrožja jednostavnost podlaga učnih uspehov.

Resnica je žalibog, da je še dandanes velika večina sodrugov vsled pomanjkanja metodičnega pouka prisiljena delati po zastarelih skušnjah brez metode ali pa po šablonah. Malokomu je mogoče priučiti se novih ved na oddaljenih učiliščih. Taka knjiga kakor je moja, je torej živa potreba v naših strokovnih krogih. Če more kaka stvar koristiti rokodelcem, je to v prvi vrsti seznanje z modernim strokoznanstvom.

V najnovejšem času uvidela je to potrebo tudi najvišja učna uprava. Z osnovo **«mojsterskih tečajev»** v c. kr. tehnologičnem obrtnem muzeju na Dunaju namerava se torej pospešiti strokoznanstvo pri krojaškem rokodelstvu.

Ravnateljstvo tega muzeja dalo mi je priliko ogledati si in proučiti način ondu vpeljanega pouka. Priznati moram, da sloni metoda v »mojsterskih tečajih« **na istih bistvenih temeljih kakor moja**, a tudi način poučevanja se le neznatno razlikuje od istega, katerega sem jaz na podlagi lastnih skušenj uvel pred desetimi leti na mojem učilišču.

Vodstvo c. kr. tehnologičnega obrtnega muzeja povabilo me je tudi prevzeti pouk v krojaškem strokoznanstvu v južnih deželah, katerega namerava vpeljati in podpirati c. kr. trgovsko ministrstvo.

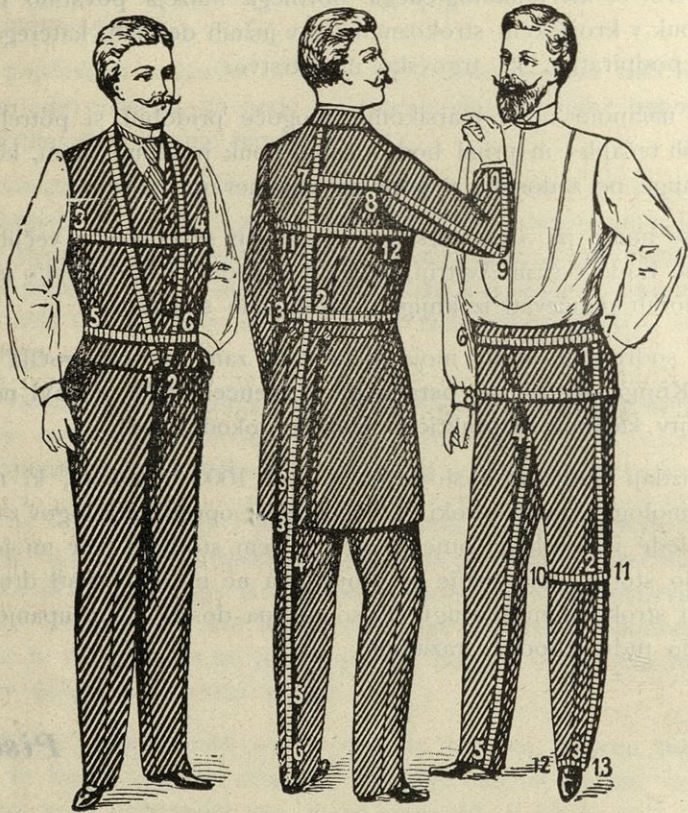
Tem načinom bode marsikomu mogoče pridobiti si potrebnih ved v »mojsterskih tečajih« in prijal bode osebni pouk posebno onim, kojim samopouk iz knjige ne zadostuje v popolno razumevanje teorije.

Ker se imajo pa »mojsterski tečaji« vršiti seveda le v večjih krajih, je jasno, da se bode v širni Avstriji nahajalo še vedno veliko število krojačev, ki se bodo morali poučevati iz knjig in strokovnih spisov.

Tem sodrugom bodo moja dela tudi zanaprej omogočila strokovno izomiko. **»Knjiga krojaštva« ostane pa Slovincem tudi v novi nakladi najbolj zanesljiv kažipot za praktično izvršbo rokodelstva!**

Prvi izdaji dodal sem slovarček z nad 1000 besedami, ki naj bi pospešil terminologijo v naši stroki. To sem sedaj opustil. Razlogov za to nočem navajati. Gledé jezikoslovja omenim le, da sem storil to, kar mi je **samemu** mogoče bilo storiti. Zanimanje za moja dela ne morem iskati drugje, kakor mej svojimi strokovnimi sodrugi. Ti so me pa doslej — in upanje imam — da me bodo tudi v bodoče razumeli!

Pisatelj.

Navod za jemanje mer.

I. poglavje.

O pri krojevalnih metodah v obče.

Naša sedanja veda o pri krojevalni umetnosti ima nad 200 letno književno zgodovino. Zasluge pri današnjem napredku imajo pa več ali manj vsi narodi, pri katerih je »evropska noša« spodrinila prvotno narodno nošo.

Francija je mati mode. Od tam širile so se nove oblike oblačil po vsem kulturnem svetu. Modna sila udušila je vse predsodke, ter našla svoja pota v slednje kotiche našega ozemlja.

Jako težavna pa je bila ta pot in vprav s trnjem posuta za naše prednike. Ti niso imeli izven živih podob prav nobenega pripomočka za pri krojevanje. Pri krojevali so torej prvotno po »očesni meri«, ali pa s podlago kacega vzorca, ki se je skrbneje ko zlato hranil in prikrival. Šele iznajdba »prenaševalnih meril« katera se je leta 1828 posrečila mojstrom **Compaigne in Fontaine** v Parizu, je omogočila, da se je strokovni svet seznanil z obliko francoskih krojev. Z prenaševalnimi merili bilo je potem mogoče prerisati ali povečati majhne vzorce v naravno veličino.

Kako važna je bila ta iznajdba, vidi se v temu, da se ta način še danes ne more popolnoma opustiti pri modnih časnikih in da jako mnogo mojstrov še danes načrtuje s prenaševalnimi merili.

Z modernim pri krojevanjem seveda niso prenaševalna merila v nobeni zvezi več. Znanje mehničnega povečevanja vzorcev ni več umetnost in nikakor ne zadostuje sedanjim strokovnjakom. Samostalno načrtovanje krojev neposredno po životnih merah je edino, kar more zadoščati modernim zahtevam. Predaleč bi segalo, ko bi hotel v slovenski izdaji navajati razvoj raznih metod, vsaj je vse to prešlo ne da bi bilo v našem narodu zapustilo kaj sledu, ker slovenske strokovne književnosti doslej nismo imeli. Tudi pri krojevanje z merilnimi palčicami po **Klemm**ovih vzorcih je pri nas večinoma še nepoznano.

Z mojo metodo stopimo torej neposredno z celim korakom v moderno strujo.

V krojaški strokovni književnosti nahaja se poleg izvrstnih del tudi mnogo slabega, kajti marsikdo, ki ni poznal drugega nego lastne skušnje, postal je vendar le pisatelj. Zato ni čuda, da se je včasih pojavila kaka metoda kot najboljša in najnovejša, ki je v strokovnem svetu vže zdavnej zaostala za boljšemi sestavami.

Sploh pa je iskanje novih metod; hrepenenje po nezmotljivih teorijah provzročilo vže jako smešne pojave. Sleherna metoda ima sicer kako dobro

zrno, a resnica ostane to, kar je pisal **Klemm** vže pred desetletji, da take metode ne bo, ki bi naposled **sama** prikrojevala, in bi ne bilo treba pri delu ničesar misliti.

Najtežavnejšo metodo sestavil je leta 1863. **G. A. Müller**, soustanovitelj Evropske modne akademije v Draždanah. Imenoval jo je »Anthropo-Trigonometrijo«. Na njegovi podlagi sloni merilna in prikrojevalna metoda **A. Gunkel-nova**. Če tudi je poslednja metoda z geometričnega stališča najpravilnejša izmed vseh direktnih metod, našla je vendar v praktičnem delu le malo uspehov.

Četudi so nazori mej strokovnjaki jako različni, se vendar velika večina najboljših naših zvedencev dandanes strinja z načelom, da so »sorazmerne metode« najvarnejša in najpraktičnejša podlaga za prikrojevanje.

Pojm metode obstajal je dolgo časa le v tem, da je prikrojevalec razumeval načrtati »normalni model«. Z raznoličnostjo modnih oblačil pa nima ta pojm več tako spojenega pomena. Dandanes mora biti metoda taka, da omogoči prikrojevalcu sestavo vseh raznovrstnih modnih oblačil; usposobiti ga mora tudi za samostojno načrtovanje novih vzorcev in oblačil. Tudi znanje metode samo za priležne obleke ne zadostuje, kajti imamo mnogo oblačil, ki se životu — izvzemši na rami — niti ne prilegajo. Znano je pa tudi, da je mnogokrat težavneje napraviti plohato oblačilo tako, da je okusno in životu primerno, kakor pa tako, ki se ob životu natančno prileže.

V moji metodi vvel sem torej tudi za vrhna oblačila in za plašče neposredno teorijo s tako natančno določenimi stavnimi točkami, da jih bode tudi pričetnik z največjo varnostjo lahko sestavljal.

II. poglavje.

O teoriji sorazmerne metode.

(Glej pod. 1. in 2.)

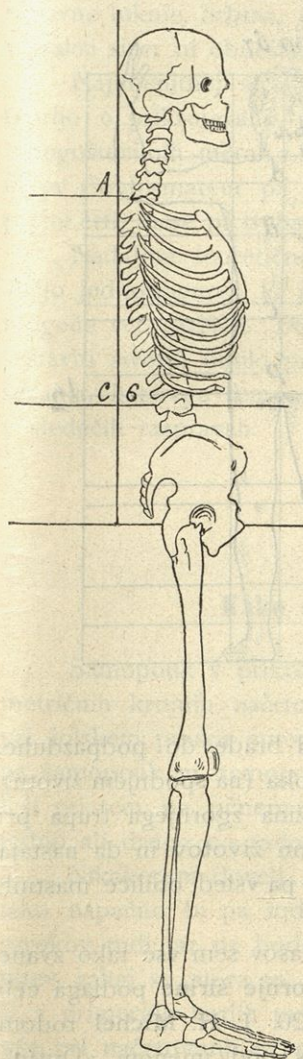
Teorija o sorazmerju sloni na dejstvu, da je celota človeškega života v gotovem določenem sorazmerju z posamnimi (anatomičnimi) deli života.

Če je n. pr. kaka osoba velike postave, tedaj je gotovo, da so vsi telesni deli od glave do nog primerno (sorazmerno) daljši, kakor pri kaki osobi majhne postave. Anatomija nas uči, da smemo iz posamnih telesnih kosti sklepati na veličino cele postave. Že v starih časih utemeljili so slikarji in podobarji gotova načela za obliko človeških trupel; večinoma tako, da so dolžino telesa določili po dolžini glave v 8 ali pa $7\frac{1}{2}$ delov. Slavni slikar in kipar, **Leonardo da Vinci**, kojega so prištevali mej najlepše može njegovega časa, pravi v svojih spisih: »Narava drži se pri ustroji človeškega telesa reda, da je obraz od spodnje čelusti do temena deseti del telesne dolgosti. Jednako razmerje je v roki od zapestja do spičke kazalca. Glava od brade do temena je osmi del, noga pa sedmi del normalnega človeškega telesa. Od glave do nog je toliko dolžine, kakor od kazalca jedne roke do druge pri razpetih rokah.«

V Erjavčevi »Samotologiji« (Nauk o človeškem telesu) beremo naslednje: »Okostnica daje v glavnih črtah vže obris telesnemu ustroju, ter je ob jednem zaradi trajnosti najiminitnejši del, po katerem najpreje spoznamo človeško ali vretenčerjevo telo; glede tega je tako važna, kakor n. pr. prvi črtež za kaki naris, ter je s celotnim vstrojem v taki tesni zvezi, da vže po posameznih kosih okostnice lahko sklepamo o telesni celoti«.

Anatomija je seveda še natančnejša. Najnovejša merjenja, katera so se vršila posebno pri vojaki, dajejo jako zanimive podatke o sorazmerju telesa. Dokazale so se mnoge okolnosti, katere so krojači vže davno opazili, posebno glede na **nejednakost** telesnih polovic tako v dolžini kakor v širini, pa tudi v držanju.

Nas zanimajo seveda le taka anatomska merjenja, s katerimi se zamoremo

Pod. 1.

pri prikrojjevanju okoristiti. Izhodne pike anatomskih mer so večinoma sicer drugačne kakor naše. Poklic naš tudi ni, da bi kazali telo v obleki tako kakor je, marveč obleči ga moramo tako kakoršno bi moralo biti, namreč somerno in lepo.okus naš moremo torej vaditi na oblikah normalnih (lepih) teles. Umetnost naša pa obstoja v tem, da sleherni život s primernimi obrisi krojnih delov, s premostenjem udrtih plastij in plastično obdelavo kroja, pokažemo v kolikor mogoče, v obleki lepega in somernega.

Podoba 1. in 2. predstavljajoče okostje in plastični život zadostovale bodo našemu pouku o normalnosti telesnega sorazmerja in držanja.

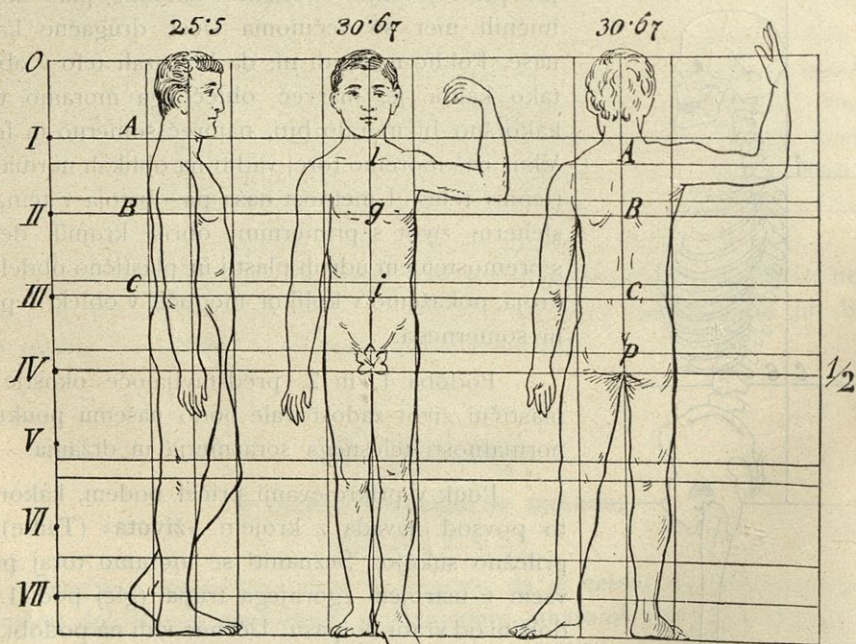
Pouk v prikrojjevanji pričel bodem, kakor je to povsod navada z krojem »života« (Taille) za priležno suktnjo. Seznaniti se moramo toraj pred vsem z ustrojem zgornjega trupa (glej pod. 1.) v dolžini od vratu do pasu. Učenec vidi na podobi, da pričinja hrbet in oprsje pod 7. vratnim vretencom, točka *A*, ter končuje v pasni črti, točka *C* nad kolčnicami. Hrbtišče obstoja iz 24 posamnih kosov in nosi zgoraj glavo; od 8. do 19. vretenca pa 12 parov reber, ki v zvezi s hrbtenico tvorijo oprsje. Zgorenjih 7 vretencev predstavlja vrat. **Sedmi vretenec**, točka *A*, ki se tudi najložje dotiplje, je za nas **začetek za mero hrbtne dolžine**, krajišče te mere označi pa meja mej zgornjim in spodnjim životom v pasu (pod oprsjem) pri točki *C*.

Hrbtenica je naspred zakrivljena, premer te krivine v pasu znaša pri normalnem držanju 6 cm.

Okostnica ostane po končani rasti života edino kar se v veličini več ne preminja; nastajajoče premembe tičejo se le držanja života in tudi te so mej sabo v zvezi, tako iz jedne nastale nenormalnosti tudi na drugo sigurno sklepamo.

Okostnica pa tudi kaže, kje je dopuščeno napraviti obleko tesno in kje mora biti široka, da ne postaja v noši neprijetna. Prsij se pri dihanju razširijo, zato mora biti prostora dovolj tudi pri najpriležnejši suknji na prsih. Tesnoba v pasu pa ni le dopustna, temveč pri vitkih postavah celo prijetna.

Pod. 2. predočuje človeško telo razdeljeno v $7\frac{1}{2}$ dolžin glave. Dolgostne in širokostne mere in držanje tacih životov imenujemo »normalno« (pravilno). Na teh podobah opazimo naslednje, pri slehernih normalnih životih nahajajoče se sorazmerje:

Pod. 2.

1. Dolžina glave od temena do brade, 2. od brade do pod pazduhe,
3. od pod pazduhe do kolčnic, 4. od kolčnic do razkroka (na spodnjem životu).

Praktične izkušnje nam pa kažejo, da je dolžina zgornjega trupa pri normalnih životih v gotovem sorazmerju tudi s širino životov in da nastaja razlika mej tem pravilom le po neravnem držanju in pa vsled obilice mastnih in mesenih plastij (debelosti).

Na tacih izkustvenih pravilih slonijo od starih časov sem vse tako zvane »enomerne« metode, pri katerih je jedina mera zgornje širine podlaga celi sestavi kroja. To metodo vstvaril je okolu leta 1820. J. H. Michel rodom Nemeec, v Londonu. Znana je ta metoda še danes pod imenom »Drittel-Methode«. Z raznimi premenbami in pobjoljški vzdržavala se je skoro pol

stoletja, dokler niso razni strokovnjaki, tako posebno **Lavigne** in **Roussel** v Parizu, **Kuhn** v Berlinu i. d. pripomogli k boljšemu spoznanju telesnega so-razmerja.

Najvažnejša pa je bila iznajdba »Conformateurja« po Francozu **Pierre Rondelu** okolu leta 1877. Kako važna je bila ta iznajdba za nadaljni razvoj prikrojevalne umetnosti o tem svedoči tudi popis **Mottlov** v njegovi knjigi.

»Mesto da bi na život načrtal pike, kakor to delajo kiparji, napravil je Rondel iz gumija život, ki je imel navpične in preme črte. Ta život je moral merjenec obleči. Ker je bil iz gumija se je seveda po potrebi raztegnil in životu prilegel. Nato je merilec prav natančno lahko meril razne dolžine in širine ob premih in navpičnih črtah, ki so bile na imenovanem »Conformateurju«. Posebno natančno so se lahko vzele mere pohrbtja in poprsja, prestop rokavne luknje, hrbtna, prsna in vratna širina. Ta iznajdba se iz raznih vzrokov v praksi sicer ni obnesla, a za razvoj naše teorije je bila neprecenljive vrednosti.

Najimenitnejši strokovnjaki menili so dotlej, da mora biti mogoče postaviti teorijo o prikrojevanji na podlago trikotnega merjenja, in da se mora po mnogoštevilnih merah z loki, ki se križajo, prirediti prava životna oblika. Rondelev Conformateur pa je pokazal, da drži hrbtni in prsni del v eni in isti premi črti, mere pa treba jemati od iste črte navzgor in navzdol v ravni smeri.

Nadaljne teoretične študije in praktične izkušnje omogočile so pa še večjo jednostavnost, ki je pač vrhunec sedanje vede in katere brez škode ni mogoče več olajšati. Dan danes je izvedencu mogoče na podlagi **treh mer** sestaviti životni obliki primeren kroj. Taka metoda je tudi moja. Način izvrševanja, katerega sem priredil po dolgoletnih izkušnjah, razložil bodem torej v sledečih razpravah.

III. poglavje.

Kako se je treba krojno risanje učiti.

Samopouk v prikrojevalni umetnosti je vsekako težaven. Sestava geometričnih krojnih načrtov in risanje okusnih kontur (obrisov) zahteva celo pri šolskem pouku mnogo ustrajnosti in potrpljenja. Navzlic vsem težočam pa samopouk ni nemogoč, če se učenec vadi po dobrem navodilu. Največ leži pri tem **na učnem načinu in pa na trdni volji tistega, ki se uči.** Če jedno ali drugo ne zadostuje, potem knjiga seveda ne more koristiti.

Nikakor ni dovolj, da učenec kaki vzorec iz knjige mehanično načrtuje, jako napačno bi pa tudi bilo, če bi hotel vse ob jednom razumeti. Iz teh vzrokov tudi jaz ne bodem vse jemanje mer ob jednom razlagal. Tudi utemljitev, zakaj se mora to, ali ono ravno tako in ne drugače delati, bodem še le v primernih krajih polagoma navajal. **Učenec mora temelje moje teorije vže pri načrtovanji prve sestave razumeti,** k nadaljevanju preide naj še le potem, ko je prvo sestavo kroja popolnoma razumel.

Če se bode učil na ta način, imel bode pri nadaljevalnem učenju le veselje in tim ložje bode druge sestave pojmlil, ker je temelj teorije vže v prvi sestavi in ker vse drugo sloni na ravno isti podlagi.

Neka stvar pa je pri samopouku neobhodno potrebna, četudi se skoro vsacemu dozdeva težavna ali pa celo nepotrebna. To je zaznamek krojnih točk (pik) s črkami.

Res je sicer, da se nahaja v nekaterih nemških knjigah toliko, celo sestavljenih črk, da si tistih pri najboljši volji skoraj ni mogoče zapomniti. Pri moji metodi pa potrebujemo le neki del alfabeta pri vsaki sestavi. K večjemu dodana je kaki črki še posebna številka, n. pr. *O1, A1, E2* i. t. d. Vse stavne točke označene so pa s črkami le pri prvih sestavah. Učenec si mora torej dotične črke in kraj, kjer so ustavljene zapomniti. Dobro je v ta namen, da si jih pri načrtovanju prvih vzorcev tako zapiše kakor so na podobah. Če to parkrat stori zapomni si jih lehko. Črke so pri sestavah neobhodno potrebne, kajti brez istih ni mogoče sestav v knjigah razložiti. Koristijo pa tudi zvedencem v prikrojevanju, ker jim je le na ta način mogoče, vzeti vsako poljubno — od ene do druge črke držečo mero na životu.

Jako je obžalovati, da se nahaja ravno v poimenovanju stavnih točk v strokovni literaturi največja raznoličnost. V dveh knjigah ni najti enakosti. Jaz sem stavne točke pri moji metodi — v kolikor mi je bilo mogoče — tako imenoval kakor Richter v njegovih za obrtne šole prirejenih risalnih predlogah. Moja metoda je tudi vsled tega najpraktičneje nadaljevanje omenjenega šolskega pouka.

IV. poglavje.

O glavnih merah.

Metoda moja za osnovo načrta za životni kraj sukenj sloni na podlagi treh mer, in sicer:

1. Zgornja širina *G—B*.

To mero vzemi po vrhu telovnika, tako da obsežeš z merilom (centimetrom) život pod pazduho okolu najmočnejšega dela pleč in prsij. Za normalni vzorec, ki bode podlaga pouku znaša ta mera 96 *cm*. Ker pa načrtujemo kraj vedno le za polovico života, to je od prsne do hrbtnne sredine, moramo to mero v polovico razdeliti. Ta polovica znaša 48 *cm*.

Pri tej meri je treba stroge pazljivosti, posebno pazi da ne zdrkne merilo pod plečne lopatice in da objameš spredaj največjo polnost prsij. Napačna mera zgornje širine pokvarila bi najvažnejše stavne točke.

2. Spodnja širina *F—C*.

To mero vzemi tudi po vrhu telovnika, stikoma nad kolčnicami. Obsezi z merilom život vodoravno okolu pasu, ne da bi ga preveč nategnil. Za naš vzorec naj znaša spodnja širina 84 *cm*. V polovici torej 42 *cm*.

3. Hrbtna dolžina $A-C$.

Pomeri od zatilnika, to je od kraja kamor se ima prišiti ovratnik, do one vodoravne črte v pasu, katero ti pokaže merilo ležeče okolu pasu pri merjenju spodnje širine. Za naš vzorec znaša ta mera 45 cm.

O tej meri treba še nekaj pojasniti. Če pogledaš podobe 1. in 2. vidiš takoj, kako važna je ta mera, ker ti pokaže dolžino hrbta od točke A do C . Ta mera izvira torej iz dolžine zgornjega trupa ter ne kaže le dolžine, marveč označi tudi neravno držanje kacega života. Navzlic velike važnosti te mere pa ima vendar le malo krojačev navado, to mero jemati. Ta pomanjkljivost je vzrok težavi, spraviti hrbtni in prsni del v pravo zvezo.

Mi sicer za sedaj ne merimo dolžine poprsja, ker isto pri ravnem držanju izvira iz pohrbtja, a hrbtna dolžina je vsekako potrebna in so metode, ki te mere ne vporabljajo, povsem zastarele in nezanesljive.

Pri nekaterih metodah jemati je mero hrbtne dolžine celo v **dveh delih**, in sicer posebej od točke B do A (glej prvi trup na pod. 2.) kot hrbtno višino. To bodem pri dopolnilnih merah še omenjal. Za sedaj naj to-le zadostuje:

Po mojih mnogoletnih praktičnih izkušnjah, zadostujejo omenjene **tri mere** v sestavo vsacega životnega kroja za suknje pri ravnem telesu popolnoma. Te tri glavne mere so tudi edine sestavne mere, katere zamoreš sigurno meriti brez oblaganja merilnih pasov ali pa pikčanja na životu. Vsaj pa tudi večina naročnikov, dandanes še nima tako priležnih oblek, da bi bilo mogoče po vrhu istih tako sigurno meriti, kakor bi želeli. Po mojih nazorih je sicer jako koristno, da se vzame še več mer, a pri krojevalec porabi naj iste le v potrebne poprave načrta, če se na nje mora zanašati.

Krajišče mere za hrbtno dolžino bi seveda najložje našli, če obložimo pas okolu života nad kolčnicami. Sicer se pa to krajišče najde po naslednjem načinu. Stoječ za hrbtom istega, katerega meriš, pritisni pri razprtih palcu in kazalcu z obema rokama v meča, tako da bodeš dotikal kolčnice. Pritisni na to z kazalcem desne roke, tja kjer leži palec leve roke tako, da prideš v sredino. Leva roka in desni palec je nato prost, da lahko pomeriš od A do C . Merilo moraš v levi roki vže preje imeti.

Hrbtno dolžino meri po vrhu suknje. Ker pa lahko tudi zgornjo in spodnjo širino **pod oblečeno suknjo** po vrhu telovnika meriš, ni potreba obleke slačiti. Če se bodeš v tej stroki le nekoliko časa vadil, imel boš kmalo spretnosti dovolj, da pravilno najdeš omenjene tri glavne mere.

Jemanje mer kažejo podobe na strani 6.

V. poglavje.

O razdelilni jednoti.

Pri vsaki prikrojevalni metodi je potreba za načrtovanje krojev nekoliko računanja, s katerim se iz določenih glavnih mer dobijo manjši razdelki za ustavo tistih krojnih točk, ki ležijo mej krajišči glavnih mer. Tako razdelitev dopušča nam živотно sorazmerje. V ta namen obstaja brezštevilno načinov in navodil. **Mottl** računa z decimali, **Lutz** v Stuttgartu deli po »zlatem kroju«. Vsi meni znani pisatelji pa rabijo v to mero polovice zgornje širine, n. pr. 48 *cm*. To dolžino delijo v polovice, četrтинke, sedminke, petnajstinke, da celo v edendvajsetinke i. t. d. Tako malenkostni razdelki so pač v praksi brez pomena a jako obtežujejo delovanje. Zato so pa nekateri priredili posebne tabele, na katerih mrgoli samih števil. Najbolje poznata je bila **Müllerjeva** skrinjica, katero je moral prikrojevalec vrtiti.

Po mojih skušnjah takošni načini niso ne le nepotrebni, temveč naravnost škodljivi, ker vodijo na pot mehničnega delovanja.

Vsak zvedenec pa tudi ve, da je pač popolnoma brez pomena je-li jedna ali druga stavna točka za jeden ali pa dva milimetra manj ali več, tukaj ali tam. Dovelj je, če pazimo na to, da se izognemo napakam, ki bi znašala nad eden četrт centimetra.

Pri moji metodi najdeš vse stavne točke v hrbtni dolžini z razdelitvijo posamnih daljav v polovice. To se prav lahko računa, če pa kdo hoče, prigane lahko merilo v polovico dotičnih daljav in tako najnatančneje ustavi točke brez vsacega računstva.

Za vstavo tistih točk, ki izvirajo iz mere zgornje širine, določil sem za **razdelilno jednoto** mesto polovico le četrтинko zgornje širine. Mesto, da bi iskal potrebne razdelke, n. pr. iz št. 48, iščem jih iz št. 24. To četrтинko cele zgornje širine imenujem **jednoto** in jo zaznamujem z * (zvezda). Če meri torej kdo okolu prsij 100 *cm*, je torej jednota za istega 25 *cm*. Ker pa delamo le s polovico zgornje širine velja nam za jednoto vedno polovica iste mere. Razdelilna jednota je torej pri 48 *cm* 24, pri 46, 23, pri 40, 20 *cm* i. t. d.

Pri moji metodi razdeliti bode torej namesto zgornje širine le **jednoto** in to samo v tretjinke in četrтinke. Taka delitev v računstvu ni težavna, a mogoče je izvršiti jo tudi brez vsacega računanja. Če preganeš dotično jednoto, katero potrebuješ, na merilu (centimetru) v tri in štiri dele, dobiš najnatančneje tretjinke in četrтinke dotične dolžine (jednote). Pomagaš si lahko tudi na drugi način. Recimo, da bi imel sestaviti kroj za moža, ki meri okolu prsij (zgornja širina) 112 *cm*; v polovici torej 56 *cm*. Polovica slednjega zneska 28 *cm* je jednota. Če nočes merila pregibati, odreži si 28 *cm* dolgi papir. Za dobavo tretjink preganeš ta papir v tri, za dobavo četrтink pa v štiri dele.

Na zadnji strani te knjige nahaja se pa tudi merilna tabela, na kateri so tretjinke in četrтinke jednot vže po decimalnem načinu preračunjene in katere, če imaš knjigo pri roki, vedno lahko vporabljaš.

Tretjinke pišemo z znamenjem $\frac{1}{3}$, četrтинke pa z znamenjem $\frac{1}{4}$. Večkrat rabimo pri tacih razdelkih še posebne dodatke, n. pr. 1 ali 2 *cm*. Če bi torej hotel reči, porabi od jednote 24 *cm* jedno četrтинko in dodaj še 1 centimeter, pisal bi to takole: $24 * \frac{1}{4} = 6 + 1 = 7$.

Po enakem načinu označimo dodatke k meri hrbtne dolžine in spodnje širine.

Razlagal sem to stvar, zato tako obširno, ker vem da je potrebno.

VI. poglavje.

Razlaganje znamenj.

Pri sestavi krojev potrebujemo poleg črk različne črte in znamenja, katere tukaj navedem.

Znamenje * pomeni jednoto ($\frac{1}{4}$ cele zgornje širine),

» <i>cm</i>	» centimeter,
» +	» več (plus),
» $\frac{\div}{\cdot}$	» manj (minus),
» =	» enako (toliko kakor),
» —	» do,
» —	» premo (vodoravno) črto,
»	» navpično črto,
» □	» pravi kot (Winkel),
» □	» čveterovogelnik,
» (» lok,
» X	» presečišče,
» ~	» nadržati.

Še jedenkrat opomnim, da naj si učenec vse dosedajno razlaganje prav temeljito zapomni, ker tega v nadaljnjem pouku ne bodem več ponavljal.

VII. poglavje.

Sestava osnovnega načrta za životni kroj.

Glej Tab. I, fig. 4.

Na Tab. I. vidiš v fig. 1.—3. načrt in obris životnega kroja v obliki normalno raščenih trupov. Preme in navpične črte in s pretrgano črto izpeljane konture krojev imajo namen predočiti kraj in namen stavnih točk.

Fig. 4. je pričetek sestave života. Predno pričneš načrtovati pripravi si dovelj veliko polo papirja, vogelni črtovnik, svinčnik in merilo (centimeter). Vse vzorce napravi z merilom v naravni veličini. Zapiši na polo mere, katere bodeš rabil za ta načrt, in sicer **na isti način**, kakor to vidiš pod fig. 4.

Zgornja širina 48, spodnja širina 42, hrbtne dolžina 45. Jednota (*²) 24. Četrtnina ($\frac{1}{4}$) je 6, tretjinka ($\frac{1}{3}$) pa 8 cm.

Potegni nekoliko cm pod zgornjim robom papirja **zgornjo premo črto** ter odmeri na isti **zgornjo širino 48 cm**. Začetno točko zaznamuj s črko *O*, krajišče pa z *O1*. Sedaj položi vogelnik natanko ob ti črti, ter potegni od obeh točk navzdol navpični črti. Na sprednji navpični odmeri od točke *O* navzdol **znesek jednote**, tukaj torej 24 cm, in zapiši točko *g*. Od te točke potegni **drugo premo črto** do zadnje navpične, kjer zapišeš točko *B*. Sedaj uporabi mero **hrbtne dolžine**, ki znaša tukaj 45 cm. Položi merilo s zneskom polovice hrbtne dolžine, to je $22\frac{1}{2}$ cm na točko *B*, ter zaznamuj zgoraj pod točko *O1* začetek merila točko *A*, spodej pa dolžino 45 s točko *C*.

Z drugo besedo pomeni to: Polovica hrbtne dolžine velja **sorazmerno za hrbtno višino**. Zato se ustavi polovica hrbtne dolžine, tukaj $22\frac{1}{2}$ cm od *B* navzgor do *A* in $22\frac{1}{2}$ cm od *B* navzdol do *C*. Sedaj položi vogelnik pri točki *C* ob navpično črto ter potegni **tretjo premo črto** do sprednje navpične. Tam kjer se črti stikati, zapiši točko *i*. Na to razdeli zgornjo premo črto v polovico, tukaj 24 cm, in potegni **srednjo navpično črto**. Točko na vrhu zaznamuj z *O2*, na črti *g—B* z *D*, in na črti *i—C* z *H*.

Ta planota zadostuje da obvijemo ž njo polovico zgornjega trupa, glej fig. 1.—3. od sredine prsij točka *g*, do sredine hrbta točka *B* v širini, ter od vratu do pasu v dolžini.

Črta *O—O1* imenujemo **temeljno črto**, kjer z isto sestavo pričnemo. Črta *g—B* kaže nam kraj, kjer smo merili zgornjo širino. Ta črta določa **globino rokavne luknje**, ki znaša normalno vedno $\frac{1}{4}$ cele zgornje širine torej 1 *². Imenujemo jo **prsno črto**. Črta *i—C* označi dolžino trupa in kraj, kjer smo merili spodnjo širino. Imenujemo jo **pasno črto**.

Navpična **srednja črta** *O2—H* preseče na rami ključnico ter razdeli životni krog v dva dela, in sicer v sprednji ali prsni, in zadnji ali hrbtne del.

VIII. poglavje.

Vstava točk in pomočnih črt v osnovni načrt.

Glej Tab. I, fig. 5.

Fig. 5. kaže nadaljevanje sestave. Prični vedno z **zadnjim delom**. Potegni od točke *A* naspred kratko črto ter vstavi na nji $\frac{1}{4}$ *² + 1 (to je 7 cm) za točko *m*. Od te navzgor potegni kratko črto ter vstavi $1\frac{1}{2}$ cm višji točko *M*. Točka *M* določa vratno špičko zadnjega dela.

Daljšo mej točkama $A-B$ razdeli v polovico (tukaj $11\frac{1}{2}$ cm) in zapiši točko $A1$. Od te potegni **hrbtno črto** do srednje črte. Nato vstavi na hrbtne črti od $A1$ naspred **hrbtno širino** 20 cm (normalno $\frac{3}{4} * + 2$) in zaznamuj krajšiče z N . Od točke N potegni črto navzdol do prsne črte, podaljšaj jo pa tudi od hrbtne črte navzgor za 2 cm. Ta znesek in pa 3 cm, katere vstavi pod hrbtno črto, za točko $N1$, skupaj 5 cm določijo širino **hrbtnega srčala**.

Za širino hrbtne dela v pasu vstavi od C naspred 5 cm in zaznamuj točko $C1$. Potegni še od krajšič hrbtne srčala kratke črte pri N in $N1$ ter spoji, kakor to vidiš na fig. 5. točki N do M in $N1$ do $C1$ s pomočnimi črtami.

Na prsni črti zaznamuj 5 cm od poševne črte na desno točko d kot pomožno piko za risbo zadnjega dela. Život se po modi podaljša pod pasno črto. Tukaj vstavi od C navzdol 2 cm za podaljšanje ter potegni vzporedno črto čez sprednjo navpično črto.

Sedaj preidemo k sestavi **sprednjega dela**. Od točke D vstavi naspred $\frac{1}{4} *$ (tukaj 6 cm) za točko E . Isti znesek vstavi tudi od $O2$ naspred za točko $E1$, ter potegni **vzporedno navpične črto** od točke $E1$ navzdol. Tam kjer se ta črka križa s pasno črto zaznamuj točko $E2$.

Ta s zneskom $\frac{1}{4} *$ od srednje črte naspred postavljena E črta določa nam normalni prestop rokavne luknje od sredine života naspred. Imenujemo jo **prestopno črto**.

Sedaj vstavi od točke $E1$ naspred $\frac{1}{3} *$ (tukaj 8 cm) za točko F , ki določa **vratno špičko sprednjega dela**. Od točke $E1$ navzdol vstavi zopet $\frac{1}{3} *$ (8 cm) za točko l , ter potegni od iste naspred premo črto čez sprednjo navpično. Ta od l držeča črta določa globino vratnega izstrižka na vratni jamici. Imenujemo jo **podvratno črto**. (Glej fig. 2.)

Sedaj imamo še določiti točko za poves ramne konture sprednjega dela. V ta namen odmeri polovico dolžine mej točkami $A-A1$ na zadnjem delu (glej ondu točko $L1$). Ta dolžina znaša tukaj približno $5\frac{1}{2}$ cm. Ustavi ta znesek od točke $O2$ na srednji črti navzdol in potegni od tam kratko črto nazad. Sedaj pomeri dolžino poševne ramne konture na zadnjem delu od M do N in vstavi enako dolžino od točke F na omenjeno črto, ter potegni **povesno črto** za ramo sprednjega dela. Ker se morati točki M in F pri sešivanju delov natančno stikati je umevno, da morajo imeti obe ramne črti jednako dolžino.

Določiti moramo sedaj še one točke kraja, ki segajo preko okvirja osnovnega načrta, to je pred sprednjo navpično črto, kjer so točke L , G in J .

Vmevno je, da bi planota vstavljena po meri zgornje širine od $g-B$ pač tesno obsegla život, ki meri tukaj 48 cm, ko bi ta ne bil premičen. Ker pa z oprsem dihamo in ker se gibljemo nam taka tesnoba ne bi prijala. Poleg tega pa zgubi kraj nekoliko širine vsled ševov, podlage i. t. d. Kakor vidiš na fig. 1. in 3. zgubi ta kraj 1 cm širine tudi na prsni črti mej obrisi zadnjega in sprednjega dela pri točki d .

Te okoliščine zahtevajo torej **dodatek v razširjenje prsij** preko prvotne črte $O-i$.

Podaljšaj torej prsno in pasno črto naspred. (Pri nadaljnjih sestavah potegneš te črte vže prvotno lahko preko točk g in i .)

Dodatke za prsno razširjenje vstavimo praktično po naslednjem pravilu:

Od točke l do L vstavi **znesek hrbtnne širine** (tukaj 20 cm).

Od točke E vstavi do G 1^* (tukaj 24 cm).

Od točke $E2$ vstavi do točke J **polovico mere spodnje širine z dodatkom 4 cm** .

Za to sestavo imamo 42 cm spodnje širine, polovica znaša torej 21 cm . Temu znesku dodaj 4 cm (to je polovica tretjinke $(*)$). Vstaviti moraš torej pri tej meri od točke $E2$ do J 25 cm .

Sedaj potegni še od točke J navzdol navpično črto in vstavi od podaljšanega života, to je od točke $J1$ navzdol še $\frac{1}{4}^*$ (6 cm) za točko V . To točko spoji s točko h na srednji navpični črti.

Konečno določiti nam je še **normalni izstrižek**, ki pričinja na hrbtu pod plečami in končuje v pasu mej točko $C1$ zadnjega dela in točko K pri stranskem delu. Tak izstrižek zahteva krivost hrbtnice. Premerje te krivosti znaša kakor sem vže omenil pri doraščnem životu 6 cm .

Posebne napake bi ravno ne bilo, ko bi izstrižek mej točko $C1$ in K določili z zneskom 6 cm . V teoriji bi bilo to pravilno. Če pogledamo obliko života na fig. 1., vidimo, da drži prsni obris od vratne jamice čez prsij navzdol tako, da pride ob spodnjem životu celo preko navpične smeri. Ker je pa mera spodnje širine 6 cm manjša od zgornje širine, je torej naravno, da se mora kroj za toliko nazad v mečah izstriči, kolikor je spodnja širina manjši od zgornje.

V praksi pa ta stvar ni tako jednostavna. Krivost života nastaja vsled nenormalnega držanja mnogokrat drugačna. Preminja se tudi vsled obilice mesa ali maščobe v mečih. Praktične skušnje pokazale so nam pa tudi za te slučaje zanesljivi način, kako nam je določati omenjeni izstriž. Omenil bodem pozneje sicer še, kako je mogoče ta izstrižek z mero določiti, a gotovo je, da se mera **mečne širine** jako težko zanesljivo določi.

Naslednje pravilo si torej dobro zapomni: Točka $E2$ je pri moji metodi **presečišče** za enakomerno delitev spodnje širine. Po naši vstavi dobili smo na prsih do točke G 6 cm več planote za razširjanje. Ravno toliko več planote potrebujemo pa iz podobnih vzrokov kakor zgoraj, tudi pri spodnjem delu trupa. Vstavili smo torej od točke $E2$ naspred do J 21 cm z dodatkom 4 cm ; za nazad vstaviti pa moramo ostalo polovico spodnje širine z dodatkom 2 cm , tukaj torej 23 cm .

Ker pa imamo že na hrbtnem delu 5 cm planote, moramo to od 23 cm **odtegniti** tako, da vstavimo od točke $E2$ do K le še 18 cm , kakor to vidiš na fig. 5.

Ker bi pa odveč bilo planoto, katero vstavimo za širino hrbtnega dela v pasu. in katero seveda lahko poljubno premenimo. od mere odbijati, pomagamo si lahko na priprost način. Položi merilo z zneskom širine hrbtnega

dela, tukaj torej s številko 5 na točko $E2$ in odmeri, držeč merilo na določenem mestu, do K polovico spodnje širine z dodatkom 2 cm , tukaj torej s 23 cm . Po tem načinu vstavljalj s spodnjo širino pri vsaki meri.

Potegni še od točke K in $C1$ kratke črte navzdol čez podaljšek života in osnovni načrt je do načrtovanja obrisov sestavljen in gotov.

IX. poglavje.

O risanju kontur (obrisov) životnega kroja.

(Glej tab. I., fig. 6.)

Na fig. 6. najdeš vse točke in črte prejšne sestave, pa tudi najvažnejše črke. Gre se le zato, da ta v zmajnsani obliki narisani život lepo in pravilno narišeš v naravni veličini. Obrise krojev, predstavljajoče ševi, imenujemo **konture**. Risanje kontur je najlepša stran pri krojevalne umetnosti; to znanje pospešuje vkus. Kedor si to znanje do dobrega prilasti, imenovati se sme mojster v svojem stroku.

Risanje kontur se ne da natanko opisati. Marljivost in trajne vaje omogočijo pa tudi priučenje tej umetnosti.

Pri risanju drži se naslednjih pravil: Prični z zadnjim delom. Črta $A-C$ je vže sama na sebi kontura za hrbtni šev. Potegni jo torej od $A-C$ tako, da bode bolj vidna kakor druge črte. Nato vleči konturo od $A-M$ v majhnem oboku in od M do n skoro ravno, a vendar tako, da bode do kacic 3 cm pod M navzdol za spoznanje na znotraj izglobenena. Hrbtno srvalo je skoraj ravno. Stranska kontura zadnjega dela drži v lepem oboku od točke $N1$ čez d do $C1$, in je pod spodnjo črto naspred nekoliko podaljšana.

(Opomnim tukaj za vse slučaje, da je oddalja kontur od prvotnih črt le takrat zaznamovana s številko, znaša oddalja nad $\frac{1}{2}$ cm .)

Sedaj prični s sprednjim delom, ter nariši najpreje konturo stranskega dela, ki ostane ob plečah v zvezi s hrbtno stransko konturo. Nariši jo pričeniši pri točki $N1$ tako, da se na prsni črti pri točki natančno 1 cm oddalji od hrbtne. (To je pri moji metodi važno, kar bodem še pozneje razlagal.) Navzdol proti K izpelji konturo nekoliko na znotraj izglobeno.

Da bodeš rokavno luknjo lažje narisal, zaznamuj si na prestopni črti od prsne črte navzgor točko e z $\frac{1}{3}$ * (8 cm). Na tem mestu preseče kontura prestopno črto. Na mestu sprednje ročne mišice oddalji se kontura 2 cm naspred. V ostalem pa iz fig. natančno razvidiš, kako ta kontura drži. Isto tako razvidna je kontura na rami in pod vratom pričeniši pri točki F do L in od F proti n , kjer se v lepi krožini zniža $1\frac{1}{2}$ cm pod n .

Prsna kontura drži ob točkah L , G , J . Pasno konturo, na katero se prišijejo pole, izpelji spredaj 1 cm višji kakor V , zadaj pod K pa izpelji isto 1 cm nižji za spičko stranskega dela.

Stranski del se navadno od sprednega dela pod pazduho loči. Kje naj se to zgodi ni ravno predpisano. Tukaj izpelji konturo stranskega dela ob srednji črti od točke *H* navzgor tako, da se pride približno v sredino pod pazduho, torej kake 2 ali 3 *cm* naspred od srednje črte. (Glede prsnih izstrižkov omenil bom, kar potrebno, pozneje.)

Opomnim le še to, da se mora pri sešivanju životnih delov vratne špičke *M* in *F* stikati. Zadnji del sešiti (stikati) se pa mora s sprednjim delom na mestu prsne črte (točka *d*), kakor je sedaj narisano. Ker pa šev nekoliko povzame izpeljati moraš špičke stranskega dela v rokavni luknji pri točki *N1* toliko višji, oziroma daljši, da v ta namen zadošča.

Če si vse konture natančno narisal in če vidiš, da je oblika tvojega kroja dovolj podobna fig. 6., tedaj izstriži vzorec natančno po konturah narazen. Život je s tem pripravljen, da ga položiš na blago in istega prikrojiš za životno suknjo.

X. poglavje.

Sestava krojev za različne rasti in držanja životov.

(Glej tab II., fig. 7—11)

Da bode učenec razlike životnih sestav kakršne izvirajo po moji metodi iz **treh mer** pri nenormalnih postavah životov, lažje pojmil in proučeval, postavil sem životne kroje za pet različnih životov kot vzgled na jedno tabelo. V tem poglavju nadaljeval bom tudi razlaganje o teoriji ter opomnim, da imajo pravila, katere tukaj podajem za životne kroje, veljavo ne le za iste, **temveč tudi pri prikrojevanji vsakovrstnih drugačnih oblačil za zgornji život.**

V smislu temeljnih pojmov, katere tukaj razlagam, prikrojeval bodeš torej tudi oblike sako, vrhne suknje, plašče, telovnike i. t. d.

Nadejam se, da je učenec prvo sestavo «normalnega života» popolnoma razumil, ter bom zaradi pojasnenja teorije ravno isto sestavo še jedenkrat — na drugačni način — razložil.

a) Sestava kroja za ravno držanje života.

(Glej tab. II, fig. 7.)

Kroj fig. 7. je z ono v fig. 6. razlagano sestavo popolnoma enak. Po moji metodi imenujem **ravno (normalno) držanje isto**, pri katerem bi pokazala mera, ki drži od stranskih špičk *M* in *F* naravnost do prsne črte, **enako dolžino**. (Glej fig. 1. na tab. II.) Tako razmerje nahajati se mora pri vsakem kroju za ravno postavo. To **sorazmerje života** je isto, ki omogoči sestaviti kaki kraj celo na podlagi jedne same mere (zgornje širine). Napravi torej ta za ravno životno držanje namenjeni kraj še jedenkrat v naravni veličini po naslednjem načinu:

$$\text{Mere } \frac{48, 42}{45} \quad \frac{24 *}{\frac{1}{8} = 8, \quad \frac{1}{4} = 6}$$

Ravno
(normalno)
držanje

Na temeljni črti od $O-O1$ vstavi zgornjo širino. Točka $O2$ je polovica iste. Od O do prsne črte vstavi 1 * , od B do A in od B do C vstavi polovico hrbtne dolžine. Širina od A do $m \frac{1}{4} + 1$; višina do špičke $M 1\frac{1}{2} \text{ cm}$. Ramno črto napravi v sredi mej A in B . Hrbtno širino vstavi z $\frac{3}{4} \text{ *} + 2$. Hrbtno zrcalo načrtaj 2 cm nad in 3 cm pod hrbtno črto. Širina zadnjega dela v pasu 5 cm . Krožina istega od poševne črte do $d 5 \text{ cm}$.

Prestopna črta $\frac{1}{4} \text{ *}$ naspred od srednje črte. Vratna špička sprednjega dela $\frac{1}{3} \text{ *}$ naspred od točke $E1$. Podvratna črta $\frac{1}{3} \text{ *}$ navzdol od točke $E1$. Za povs ramne črte vstavi na srednji črti navzdol toliko, kolikor meri polovica dolžine od A do $A1$ na hrbtu.

Za razširjenje prsne konture vstavi od I do L hrbtno širino, oziroma $\frac{3}{4} \text{ *} + 2$. Od E do $G 1 \text{ *}$, od $E2$ do J polovico spodnje širine $+ 4 \text{ cm}$. Za vglobitev života od točke $E2$ nazad do K polovico spodnje širine $+ 2$, tako da položiš merilo z zneskom hrbtne širine v pasu na točko $E2$.

Podaljšanje života pod pasno črto prirediti je po modi in namenu kroja, tukaj 2 cm . Podaljšanje života spredaj znaša $\frac{1}{4} \text{ *}$.

Sedaj načrtaj še vse konture in premeri naslednje sorazmerje kroja. **Premer rokavne luknje znašati mora $\frac{1}{2} \text{ *}$.** Dolžina životnega kroja od vratne špičke F do spodnje sprednje špičke je z ono od F do spodnje špičke stranskega dela približno enako.

Učenec sedaj lahko sprevidi, da mu je mogoče na podlagi razložene teorije sestavljati po enakem načinu vsaki kroj, tudi če ima drugačne glavne mere kakor tukaj.

Sestavi torej za vajo še dva kroja z vporabo naslednjih glavnih mer: 1. Zgornja širina 50, spodnja širina 44, hrbtina dolžina 47. 2. zgornja širina 44, spodnja širina 38, hrbtina dolžina 41.

Nekateri krojači merijo tudi globino rokavne luknje, bodisi od točke A ali F do pod pazduhe. Če pa stvar premislimo, pokaže se, da taka mera sama za-se nima praktične vrednosti, in da je mnogo sigurneje vstaviti to globino po staroskušenem sorazmerju z $\frac{1}{4}$ cele zgornje širine oziroma z 1 * . To mesto je sploh edino na kroju, ki dopušča nekoliko razlike.

Veljavna pa bi bila ta mera, če bi vzeli tudi protimero njeno, to je od špičke M po hrbtu do prsne črte ali pa do točke D . Torej ne globina rokavne luknje, **marveč mejsebojna višina in položba vratnih spičk** je odločilna za pravilno lego suknj.

Če pregledaš položbo vratnih spičk, oziroma razloček mej višavo spičk na zadnjih in sprednjih delih na fig. 8., 9., 10. in 11. kaže se ti, da je za naspred nagneni život fig. 8. vratna špička sprednjega dela nižje, to je pod temeljno črto, špička zadnjega dela pa višje, to je nad temeljno črto vstavljena. Ravno nasprotno pa vidiš na fig. 9., ki velja za nazad nagneno držanje života.

Praktične izkušnje kažejo, da te premembe navadno niso velike, a že nejednaka višina spičk z zneskom $1-2 \text{ cm}$ napravi za lego suknje precejšno

premembo. Pri posebno nenormalnih životih, kar bodem še na drugem prostoru omenil, nastati utegne mej višinami tih spičk tudi večja razlika, navadno pa se gre za razloček od $\frac{1}{2}$ do 3 cm. Iz tega je razvidno, da je jako težko meriti tako male raločke mej dolžino pohrbtja in poprsja; doseči se da to le z merilnimi aparati ali pa vsaj z obloženjem pasov okolu prsij ali pasu.

Vsak krojač se mora toraj potruditi, da se privadi spoznanja telesnega držanja vže po očesu. Obliko naspred ali nazad nagnene postave pozna itak vsaki človek. Krojaču mora pa to znanje služiti v to, da v zvezi s hrbtno dolžino pravilno sestavi kroje tudi za nenormalne rasti, izvzemši seveda posebne slučaje.

Pri moji metodi je stalna točka za zvezo hrbtne delu s sprednjem na prsni črti, oba dela se morata torej na mestu, kjer sta sestavljena tudi sešiti. Premembe se imajo zato vršiti na vrhu ob kraju temeljne črte.

O načinu kako se te premembe pri nenormalnih životih na podlagi treh glavnih mer, izvršijo določujejo sledeče pravila.

b) Sestava kroja za naspred nagneno držanje.

(Glej fig. 8. na tab. II.)

Da bode sestava jednostavnejši vzemimo slučaj, da bi osoba, za katero prirejamo ta kroj, imela enake širokostne mere kakor normalna. Na tem životu opazimo, da je pohrbtje naspred zakrivljeno torej tudi daljši, mej tem ko je oprsje krajši. Hrbet je tudi širji, a prsa so ožja in ploha. Tako držanje opazujemo navadno pri starih osebah in pri taci, ki težka dela opravljajo. Seveda zamore biti nagnjenost života tudi večja ali manjša. Na vsaki način pa nam mora mera hrbtne dolžine in širine pokazati, da je to razmerje različno od normalnega. Za vzgled vzamemo tukaj slučaj, da bi hrbtna dolžina znašala 47 cm, torej pri enacih širinah 2 cm, več kakor za ravno držanje.

Sestavi in načrtaj torej ta život z podlago fig. 8. tako, kakor to zahteva naspred nagnjeno držanje te osebe.

Ker ostane vstava mnogih točk enaka normalnim životom omenjal bodem le take točke, katere je premeniti.

Vstava točk na temeljni črti in za točko *g* ostane nepremenjena. Hrbtno dolžino je pa tako razdeliti, da vstaviš od točke *B* navzgor do *A* $\frac{1}{2}$ cm več kakor polovico. Polovica od 47 je $23\frac{1}{2}$, temu znesku dodaj $\frac{1}{2}$ cm. Vstavi torej navzgor od *B* do *A* 24 cm, od *B* do *C* pa 23 cm. Kontura hrbta smeš proti točki *A* nekoliko zakriviti, sicer jo pa lahko tudi ravno pustiš. V tem slučaju je pa treba, da ramni šev nekoliko zakrožiš in ga tam, kjer vidiš to z valno črto zaznamovano nadržiš.

Hrbtne dolžine točka *A* pride tukaj ravno v višino temeljne črte, to je do točke *O2*. Vratno špičko *M* pa vstavi kakor normalno še $1\frac{1}{2}$ cm višji.

Vratna širina zadnjega dela znaša tudi $\frac{1}{4} + 1$ smeš ji pa pri tem držanju še $\frac{1}{4}$ cm dodati.

Hrbtna širina je približno 1 cm večja, tukaj torej 21 cm. Na prsni črti pri točki *d* ne smeš ničesar izstriči. Konturi zadnjega in stranskega dela se morata na ti črti pri točki *d* stikati, zaradi močnejših pleč. Prestopno črto vstavi normalno z $\frac{1}{4}$ * od srednje naspred. Vratno špičko pa moraš $1\frac{1}{2}$ do 2 cm bolj k vratu, to je naspred, postaviti. Vstavi jo tukaj z $\frac{1}{3}$ * + $1\frac{1}{2}$. Poves rame vstaviti je normalno po dolžini polovice *A—A1*, tukaj torej s 6 cm.

(Iz tega izvira: Kolikor daljši hrbet, toliko nižje rama.)

Ker je poprsje naspred nagnenega človeka krajši, treba je sprednji del tudi na rami pri točki *F* 1 cm skrajšati. Enako tudi spodaj pri točki *I* $1\frac{1}{2}$ cm. Razdelitev spodnje širine ostati sme kakor normalno; če bi bil

pa život, kakor kaže podoba, zadaj v pasu zelo vpognen, potem dodaj polovici od *E2* do *J*, to je naspred mesto 4 cm 5 cm; zato pa nazad le ostalo polovico in 1 cm namesto 2 cm. Mej točkami *C1* in *K* izstriži 6 cm, če ti pa na polovični meri še kaj preostaja od spodnje širine, posnemi isto pri točki *H* mej stranskim in sprednjim delom (tukaj 1 cm). Kakor sem vže omenil dodamo meri spodnje širine v celem 6 cm to je 4 cm naspred *E2*, nazad pa 2 cm. Ko bi torej naspred dodal 5—6 cm ostalo bi za nazad pri naši meri le še 22 cm, oziroma 21 cm.

Pri načrtanju rokavne luknje, treba je, da prestaviš isto naspred za toliko kolikor je hrbet širji. Potegni torej 1 cm od prestopne črte naspred novo kratko črto (glej lomljeno črto na fig. 8), ter potegni konturo od te nove črte 2 cm naspred oddaljeno. Na ta način bode rokavna luknja tudi globeja. Premer rokavne luknje znaša torej kakor pri normalnem zopet $\frac{1}{2}$ *.

Zelo vpognen život.

Razumeva se, da nam pri nenormalnem držanju **dopolnilne mere** mnogo koristijo. O tem bodem še razlagal. Za sedaj naj zadostuje, da pokažem po kakšnih pravilih je mogoče, da priredimo vže na podlagi treh mer, nenormalnemu životu primeren kroj.

c) Sestava života za nazad nagneno držanje.

(Glej fig. 9. na tab. II)

Držanje nazad nagnene osebe je prejšnemu ravno nasprotno. Če je razlika od ravnega le neznatna, pravimo, da je postava pokončna. Pri nazad nagnenemu držanju je torej pohrbtje krajši, poprsje pa daljši; hrbet ožji, prsa pa so širja in polnejša kakor pri normalnem.

Za mere velja nam tukaj zgornja širina 48, spodnja širina 42, hrbtna dolžina pa 43 cm.

Nazad
nagneno
držanje.

Sestava je sicer kakor normalna. Tudi hrbtno dolžino razdeli na polovico od B navzgor in navzdol. Vsled krajše mere hrbtno dolžine, tukaj v polovici $21\frac{1}{2}$ *cm* pride točka A in vsled te tudi vratna spička M nižje, (pod temeljno črto). Hrbtna širina znaša le 19 *cm*. Na hrbtu izstriži mej hrbtnim in stranskim delom pri točki d $1\frac{1}{2}$ *cm*, ker so pleča bolj plohe. Pri razdelitvi spodnje širine je boljši, da izstrižeš mej točkami $C1$ in K le 5 *cm*; to pa kar po meri preostaja pri navadni razdelitvi posnemi pri točki H mej stranskim in sprednjim delom (tukaj 2 *cm*). Sprednji del moraš na rami pri točki F podaljšati za 1 *cm*. Če so močne prsij prestavi točko F tudi za 1 *cm* nazad od vratu. Vstavi torej točko F z $\frac{1}{3} \div 1$. Povese rame izvira iz hrbta, tukaj torej $5\frac{1}{2}$ *cm*. (Kolikor krajša je torej hrbtna dolžina, toliko višja bode rama.) Za isti znesek, kolikor je hrbet ožji kakor normalno potegni od prestopne črte nazad novo kratko črto (tukaj 1 *cm*, glej prelomljeno črto) in izpelji konturo rokavne luknje 2 *cm*, pred to novo črto, take da bode premer rokavne luknje zopet znašal $\frac{1}{2}$ *.

Prsno konturo izpelji $\frac{1}{2}$ — 1 *cm* naspred pri G . S tem pridobiš to, kar si pri točki d na hrbtu več izstrigel.

Vse drugo je na fig. 9 jasno razvidno.

d) Sestava kroja za debele osebe,

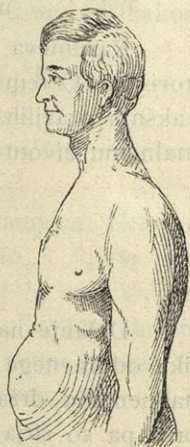
(Glej fig. 10 na tab. II.)

Debelim osobam prištevamo take pri katerih je mera spodnje širine večja kakor zgornja širina. Mnogi pisatelji priporočajo jemati pri debelih osobah mero mečne širine. Ta stvar se pa jako lahko pove, tim težje pa izvrši. Zato pa hočem po mojih izkušnjah navesti taka pravila, ki vodijo tudi brez nadaljnjih mer do pravega cilja.

Vsakdo sprevidi, da bi n. pr. oseba, katero imenujemo normalno in za koje smo priredili prvo sestavo kroja, lahko debela postala. Vsled obilice maščobe in mesa postal bi život pač širji, nikakor pa ne višji. Površje života bilo bi sicer tudi v dolžini večje, a to le po sorazmerji s širino. Stranska dolžina pod pazduho postane pa celo krajša. Vse to pa je z mero jako težko natanko določiti.

Pri moji metodi daje pa zopet leža vratnih spičk najsigurneje pravilo za sestavo. Kroji za debele osebe so torej po istih načelih sestavljati, kakor za vitke ravne osebe, pa tudi tako kakor za naspred in nazad nagneno držanje, kajti to se nahaja tudi pri debelih osobah.

Zgorenji del pohrbtja in poprsja je po svoji širini someren z dolžino in praktične skušnje pokažejo nam naslednje neznatne premembe.

Debela oseba
v ravnem držanju.

Prsno črto, ki je podlaga zvezi hrbtnega dela s sprednjim delom vstavljamo od temeljne črte navzdol (točko O do g) vedno z eno jednoto (1 *) in sicer do 50 cm zgornje širine ali do jednote 25 cm.

Pri debelih osobah moraš pa od vsake jednote, ki znaša nad 25 cm odbiti $\frac{1}{2}$ cm. Globino rokavne (luknje točka $O-g$) vstaviš torej:

pri jednoti 25 s zneskom 25	cm
» » 26 » »	$25\frac{1}{2}$ »
» » 27 » »	26 »
» » 28 » »	$26\frac{1}{2}$ »
» » 29 » »	27 »
» » 30 » »	$27\frac{1}{2}$ »

Sedaj prični sestavo kroja po fig. 10, ki velja kot vzgled za normalno (nekoliko pokončno) debelo osebo.

Mere so naslednje: Zgornja širina 54, spodnja širina 56, hrbtna dolžina 46 cm. $27 * \frac{1}{3} = 9$, $\frac{1}{4} = 6 \cdot 7$. (Tistim učencem, ki decimalnega računskega načina ne razumijo, opomnim, da pomenjajo št. 6·7, šest celih in sedem desetink centimetra.) Če bi pa hoteli jednoto 27 cm brez računanja n. pr. v četrтинke razdeliti, preganejo naj merilo z dolžino 27 cm najprvo v polovico in potem eno polovico še jedenkrat. Tako najdejo najnatančnejše $\frac{1}{4}$ *. Za tretjinke morajo isto dolžino trikrat preganiti.

Potegni torej zgornjo temeljno črto in vstavi 27 in 54 cm. Ko si potegnil navpične črte vstavi od O do g mesto cele jednote 27 le 26 cm, ter potegni črto do B . Od hrbtnne dolžine vstavi po 23 cm navzgor do A in navzdol do C s tem, da položiš merilo v št. 23 na točko B .

Hrbtno črto napravi v sredi mej A in B in vstavi za hrbtno širino 22 cm, to je $\frac{3}{4} * + 2$.

Prestopno črto vstavi $\frac{1}{4} *$ (6·7 cm) naspred. Vratno špičko pa z $\frac{1}{3} * \div 1$ (8 cm). Podvratna črta pride $\frac{1}{3} *$ od $E1$ navzdol. Poves rame kakor vedno (tukaj $5\frac{3}{4}$ cm). Zrcalo in širina zadnjega dela v pasu vstavi s 6 cm. Razširjenje naspred od $l-L$ znesek hrbtnne širine (tukaj 22 cm) na prsni črti od E do G pa 1 * (tukaj 27 cm).

Sedaj preidemo k važni postojanki, razdelitvi spodnje širine. Tukaj so nazorji jako različni. Mottl n. pr. vporablja za to mero zgornje širine. Po mojih praktičnih izkušnjah vtemeljujem naslednje pravilo.

Če je život okolu pasu še tako debel ali mesnat, preostaja vendar le še nekoliko v giba ob mečah. Najmanjši premer v giba znaša pri debelih osobah še vedno okolu 4 cm. Neznaten razloček je v praksi brez pomena; kajti to je pač vse jedno če život zadej ob pasu za 1 cm več ali manj prileži. Sploh je pa to prav lahko pri poskušnji popraviti.

Vážno pa je, da bode suknja naspred to je na trebuhu dovolj široka. Iz tega sledi, da so take sestave pri katerih se vstavlja širina počenshi od hrbtna naspred, vzrok mnogim velikim napakam.

Vstavi torej spodnjo širino tudi za debele osebe, vedno le od točke *E2* naspred, dodaj pa navadni polovici te mere 1—2 *cm* več dodatka, kakor za vitke osebe. Za naš kroj vzeli smo 56 *cm* spodnje širine, polovica znaša torej 28 *cm*. Temu znesku dodaj za razširjenje 5 *cm* in vstavi torej od *E2* do *J* 33 *cm*.

Mej zadnjim in stranskim delom *C1—K* posnemi 4 *cm*, mej stranskim in sprednjim delom pri *H* pa 1 *cm*. Sedaj pomeri če imaš od *E2* nazad še toliko širine, kakor jo zahteva ostala polovica spodnje širine, po odbitku za šive. Če je premalo, dodaj primankljaj še naspred, če je pa život okolu meč jako mesnat opusti izstriž pri točki *H*. Opomnim pa še jedenkrat, da se gre tukaj le za razloček 1—2 *cm*, kar nas v praksi prav nič ne moti. Vse druge vstave so take, kakor navadne.

Kontura hrbtnega dela se mora pri točki *d* z ono stranskega dela stikati. Na rami, tam kjer je to zaznamovano, je hrbet le nekoliko nadržati, isto tako se mora sprednji del na zaznamovanem mestu ob trebuhu nekoliko vlikati. Trebušni izstriž napraviti smeš pri lepo okrogli debelosti života. Prsni izstriž večinoma lahko opustiš. Premer rokavne luknje znaša tudi pri debelih osobah sorazmerno $\frac{1}{2}$ *.

c) Sestava kroja za debele, naspred nagnene osebe,

(Glejte fig. 11 na tab. II)

Debela osoba
z naspred
nagnenim držanjem.

Tak kroj sestaviti je v smislu pravil za debele in za naspred nagnene osebe. Mere za naš vzgled so: Zgornja širina 58, spodnja širina 64, hrbtna dolžina pa 49 *cm*. Jednota 29 *cm*, $\frac{1}{3} = 9.6$ *cm*, $\frac{1}{4} = 7.2$ *cm*.

Način sestave je iz fig. 11 natančno razviden. Pripomnim torej le naslednje:

Globino prsne črte od točke *O—g* vstavi mesto z celo jednoto, le z 27 *cm*. Hrbtno dolžino vstavi navzgor do *A* s 25 *cm*; navzdol do *C* pa z 24 *cm*. Točko *F* (vratno špičko) vstavi z $\frac{1}{3}$ *; torej 1 *cm* bolj k vratu, kakor za ravno debelo osebo. Sprednjo ramo skrajšaj pod točko *F* za 1 *cm*.

Spodnjo širino vstavi od točke *E2* naspred s polovico (32 *cm*) in z dodatkom 5 *cm* = 37 *cm*. Izstrižek zadej v pasu 4 *cm*. Pri stranskem delu ni treba izstrižka, marveč le navadni posnetek za odstriž od sprednjega dela.

Vratno špičko zadnjega dela povikšaj od *m—M* z 2 *cm*, ker je vratna kontura širja. Konturi zadnjega in stranskega dela se morati na prsni črti pri točki *d* stikati.

Fig. 12 predočuje navadni jednostavni kroj reverza, kakršnega našijemo prsni konturi pri vseh krojih za životne suknje. Nadaljni pouk o načrtovanju reverzov in obkladov, kakor tudi o sestavah krojev za drugačne telesne rasti, sledi v poznejših poglavjih.

XI. poglavje.

Risanje pole k zadnjemu delu.

(Glej tab. III, fig. 13).

Podaljšanje zadnjega dela navzdol pod pas imenujemo polo zadnjega dela. To polo lahko napravimo z zadnjim delom s celega, našivamo jo pa tudi posebej kakor to zahteva oblika suknj.

Hrbtni del prireja se z šivom po sredi hrbta ali pa se pusti v celem. Slednji način velja posebno pri uniformah. Pri paletotih prikrojamo mnogo-krat hrbtni del s polo vred v celem. Mali vgib je v tem slučaju v pasu vlikati, oziroma ob stranskih ševih primerno izvleči.

Fig. 13. kaže kako moraš vzorec zadnjega dela na blago položiti in istega navzdol podaljšati. Izvršiš pa to po naslednjem načinu:

Navpična *O* črta predočuje rob blaga. Položi torej ob tem robu model tako na blago, da bode isti pri *A* 1 *cm*, v pasu pri *C* pa 5 *cm* od roba oddaljen. Na to odmeri od točke *C* navzdol potrebno dolžino za polo (tukaj 48 *cm* do točke *V*). Haku načrtaj širino kake 3 *cm*. Ostanek služi za zagib. Pola zadnjega dela napraviti je navadno enakomerno široko, le pri debelih osobah, kjer bi širina blaga za širino sprednjih pol ne zadostovala je na mestu, da napraviš polo zadnjega dela proti spodaj širji. S tem se izogneš nelepemu dostavljenju sprednjih pol.

(Teža načela držati se moraš tudi pri načrtovanju zadnjega dela za plohate vrhne suknje tam, ker je to potrebno.)

Poli, oziroma podaljšanju zadnjega dela pod pas napustiti moraš 3—4 *cm* za gubo.

XII. poglavje.

O prikrojevanju životnih suknj, reversov in pola.

(Glej tab. III, fig. 14, 15, 21, 22, in tab. IV, fig. 24.)

Model sprednjega dela suknje položi tako na blago da bodo vodoravne črte držale v pravem kotu k robu blaga.

Prsni konturi, ki je s pikčasto črto označena dodaj 1 *cm* za šev, katerega zgubiš pri dostavku reversa. Pri suknjah katera nameravaš na prsih močnejše podložiti, ali pri pramastim blagu priporočam celo dodatek 2 *cm*. Ker morajo biti ševi globěji (širji).

Revers prikroji se navadno na drugem mestu blaga. Oblike reversov vidiš na fig. 21 in 22. Fig. 21 daje podlago za globoko odprte; fig. 22 za višji zaprte oblike suknj. Širina reversov določi se navadno s 6 *cm* ali z $\frac{1}{4}$ * v pasu.

Pole za životne suknje konstruiraj po naslednjem pravilu, opomnim pa, da velja pola fig. 15 za naš normalni model.

Životna suknja.

1—2 cm, katere napustiš za zagib potegni ob robu blaga oddaljeno navpično črto $O-V1$, in pa vodoravno $O-C$. Od O do A vstavi širino reversa (tukaj 6 cm) od A do C pa širino, katero odmeriš ob pasni konturi sprednjega in stranskega dela. Ti meri dodaj 3 cm za nadržanje pole. (Tukaj vstavi toraj od $A-C$ 45 cm.) Sedaj potegni od C navzgor navpično črto, ter vstavi na isti od C 5 cm za točko D . Nato spoji s črto točko D z točko A ter podaljšaj isto tudi proti točki K .

Od točke C navzdol potegni navpično črto ter odmeri do R 16 cm ($\frac{2}{3}$ *). Od tam vstavi 6 cm za točko P . Sedaj vstavi še od točke D do K 2 cm ter potegni čez točke K in P namerno črto za konturo pole ob zadnjici. To konturo načrtaj od P navzgor v lepem oboku tako da se spoji s točko D .

Da si olajšaš pravilno načrtanje pasne konture za polo, razdeli dolžino $A-D$ v tri dele, ter izpelji konturo, ki mora od O do A na vodoravni črti ostati, tako da drži od A do prve tretjinke za spoznanje ($\frac{1}{4}$ cm) pod ravno črto, od tam naprej pa čez drugo tretjinko povikšaj konturo za 1—1 $\frac{1}{2}$ cm (to je nad kolčnicami) zgubljeno do točke D . Dolžina pole napraviti je navadno spredaj in zadej enako. Ker jo pa moraš ob zadnjici nekoliko vlikati, napraviti jo smeš spredaj za 1 cm krajšo. Pole moraš ob kolčnicah nadržati, oziroma vlikati, napraviti se smejo pa tudi primerni izstrižki, kar je običajno posebno pri frakovih polah. Zato napustimo polo kakor sem vže omenil 3 cm širji, kakor to zahteva pasna širina života. Ta dodatek je normalen. Za močnejše kolčnice sme torej dodatek tudi večji, za slabije pa nekoliko manjši biti. Isto velja glede višine zakroženja konture navzgor. Tim večji je dodatek v širini za nadržanje, tim višji mora krožina biti in nasprotno.

Konstrukcija pol za debele osebe glej tab. IV. fig. 24 se pa nekoliko spremeni po naslednjem načinu.

Ko si potegnil pravokotne črte in vstavil na zgorenji vodoravni črti širino reversa, odmeri od A do C potrebno širino za polo (tukaj 58 cm). Sedaj pa vstavi od A navzdol 2 cm do a in potegni črto od te nižje točke (a) na točko D . Vso drugo konstrukcijo razvidiš iz fig. Vstava vseh drugih točk ostati sme vedno enaka, preminja se torej v ostalem le vstava širine pole.

Vse konstrukcije pol predočujejo moderno priležno obliko. Če bi pa hotel dati istim spodaj širji krog, tedaj vstavi od C do D mesto 5 cm, 6 cm in od R do P mesto 6 cm, 7—8 cm. Enako premembo napraviti bi bilo tudi za slučaj izredno obile zadnjice.

Jako umestno je, da ne načrtuješ pole neposredno na blago, temveč da si napraviš vzorec iz papirja. Ložje shajaš na ta način iz blagom in lahko vporabiš vzorec mnogokrat tudi za ožje in pa širje živote. Ni treba torej načrtovati pole za sleherni život, ker zadostuje, da vzorec po potrebni širini na blagu sem ali tja premakneš.

Po kakem načinu je najlažje konstruirati široke, takozvane zvonaste pole pojasnil bom pozneje, sledi naj torej le še naslednja opomba, ki velja v obče.

V mnogih knjigah vrši se pouk o konstrukciji pol z direktno podlago zgornjih životnih delov. Ta način jaz ne smatram varnim za pričetnike, tem manj pa še za take, ki se sami učijo. Kontura pole, če hoče biti lepa in pravilna, loči se od zgorenjih delov na gotovih mestih tako neznatno, da to ni mogoče v majhnih podobah dovolj natančno označiti. Najmanjša napaka pri položbi zgorenjih delov pa provzroči velike napake. Konstrukcija pole s podlago **pravokotnih črt** pa daje popolno sigurnost in je tudi pri samopouku mnogo lažja. Če pa polo po navodilu natančno narišeš, položi jo poleg pasne konture zgornjih delov in dobil bodeš popolnoma natančni pregled za neposredno konstrukcijo.

Če bi hotel prikrojiti **jednovrstno životno suknjo**, napusti, mesto reversa, prsni konturi 4 *cm* in vstavi isti znesek tudi na poli.

XIII. poglavje.

Kroj jaketov in pol.

(Glej tab. III, fig. 16. in 17.)

Jaket.

Različno od životnih sukenj, katerim navadno dostavimo revers, napustimo pri jaketih modelu potreben **obklad**. Oblika in širina obklada, izvira iz preminjajoče se mode. Jakete napravljamo jako različno odprte. Po modi zapenjajo se jaketi na štiri, tri, dva ali tudi le na jeden gumb. Isto tako preminja se v soglasju z prsno konturo zakroženje pole navzdol. Fig. 16. in 17. predočujeta nekako srednjo, najbolj trajno obliko (fazono) jaketov. Modelu života fig. 16. dodan je obklad 4 *cm* na prsiah, ki je tako posnet, da se v pasu suknja več ne stika.

Ista prsna kontura nadaljuje se na poli fig. 17. Pravokotni črti za jaketne pole pa se ne potegnejo spredaj, kakor za životne suknje, marveč zadej, ker pri teh mora držati **blago po niti zadej** in ne spredaj, kakor pri životnih suknjah.

Konstrukcija teh pol je iz fig. jasno razvidna, opomnim torej le sledeče:

Potegni pravokotno črto $K-P-A$. Od K do D vstavi 3 *cm*; od D do A pa po životu odmerjeno širino z dodatkom 3 *cm*, ki so potrebni za nadržanje, oziroma vlikanje, (tukaj 45 *cm*). Od K do P vstavi 24 *cm* (1 *). Ko si še pod točko D odmeril 2 *cm*; pod točko A pa 2½ *cm* načrtaj polno konturo od P do C in od C do a tako, da se pri prvi tretjinki na vrhu stika s črto, naspred pa z **neznatnim v gibom** torej skoraj ravno drži do točke a .

Ker nadaljuje pola sprednji rob života je naravno, da mora biti odstriž vedno v soglasju z obliko životnega obklada.

XIV. poglavje.

Kroj frakov in pol.

(Glej tab. III, fig. 18. in 19.)

Frak.

Oblika frakov se tam, kjer jih mnogo rabijo jako pogosto, če tudi le neznatno spreminja.

V velicah mestih, posebno v Franciji, je frak mej finim svetom skoro vsakdanja toaleta. Pri nas velja frak le za nekako »oficielno« opravilo pri predstavah, slavnostih, ženitvah i. t. d. Rabi se navadno tako dolgo, da se z lastnikom vred postara, in čudo, celo gospoda, ki je pri oblačilih mnogokrat jako izbirčna, oblači o potrebi frake, ki bi že davno sodili mej staro šaro.

Radi te okolnosti napravljamo pri nas frake največ v taki obliki, ki se modnim premembam najbolj protivi. Prsni konturi, oziroma reversa se le stikata, sprednji izstriž pole pa znaša tretjinko pasne širine. Dolžina pole imeti mora vsaj mero dolžine podaljšanega života.

To obliko in razmerje predočujeta fig. 18. in 19. Normalnemu životnemu vzorcu posnema torej pod vratom 1 cm, na prsih 2 cm, in v pasu 3 cm. Revers fig. 20. napravi v pasu 4 cm širok in ga dostavi pooženi prsni konturi. Če hočeš napraviti frak globoko odprt, tedaj izpelji tudi vratno konturo pod točko *L* nekoliko nižji.

Pravokotne črte *A—K—V* od frakove pole fig. 19. potegni tako, da bode držala zadnja navpična po niti z blagom. Sicer je pa konstrukcija podobna oni za jakete. Ker drži revers spredaj čez polo, znaša dolžina pole od *A* do *D* toliko, kakor zgornji pasni šev z dodatkom 3 cm.

Posnetek od *A* do *a* znaša $3\frac{1}{2}$ cm, od *D* do *C* pa $2\frac{1}{2}$ cm. Dodatek, katerega je vstaviti za krožino ob zadnjici od *D* do *K* znaša 3 cm. Sprednji odstriž pole prične pri prvi tretjinki zgorenje vodoravne črte. Širina pole ob spodnjem robu znaša 16 cm ($\frac{2}{3}$ *). Ob konturi zadnjice napustiti moraš tukaj, kakor pri vseh polah 3—4 cm za zagib, kar je na fig. z pikčasto črto označeno.

Vse drugo razvidiš iz fig. Pravilna izvršba konstrukcij in obdelovanja je pri fraku glavni pogoj njegovi obliki in le dobro izurjeni krojač je v stanu dati fraku »aplomb« kakršnega mora dobiti, da zadošča svojemu imenu.

XV. poglavje.

O namerni črti za pole in o razširjenju pola.

(Glej tab. IV, fig. 23.)

Namer, oziroma zagib roba pole ob zadnjici odvisen je, kar vsak misleč krojač sprevidi, tudi od telesnega držanja in pa od polnosti zadnjice. Če

bodeš suknjo pred izvršbo preskusil, vrediš si to lahko tudi pri preskušnji. Če se torej na to razmerje nisi že preje oziral, pusti rajši nekoliko več kakor manj blaga za zagib.

Boljše je pač, če se vže preje oziraš na rast života za katerega krojiš. Nasljednja pravila služijo naj v pojasnenje:

Tim slaběji ali tim manj izbuknjena je zadnjica, tim manjši mora biti vġib pole v pasu pri točki K in isto velja nasprotno.

Če si torej normalno polo narisal, položi stranski del na svoj prostor tako, da bode držala spička istega pri točki H za spoznanje čez konturo pole, kakor kaže fig. 23, nato položi črtovnik poleg plečne krožine navzdol ob konturi pole. Ta način najjasneje kaže potreben vġib v pasu. Za to zadošča pri slaběji zadnjici in pri debelih osobah $1-1\frac{1}{2}$ cm. Normalni vġib približno 2 cm; pri močni zadnjici pa tudi $3-3\frac{1}{2}$ cm. Črtovnik pomakneš ob poli toraj primerno vun ali notri za konturo pole ob zadnjici.

Na tej fig. označeno je tudi kaki način je najpripravneji za pre naredbo ozke pole v široko ali zvonasto. Če papirni model pole od prostora kolčnic navzdol prestrižeš, položi oba kosa na blago tako, da bodeta pri spodnjem robu pole toliko narazen ležala, kolikor nameravaš polo razširiti.

XVI. poglavje.

Predočba nekaterih preglednih položb in meritev.

(Glej tab. IV, fig. 25.)

Kedar je model razstrižen je dobro, če imamo dopolnilne mere, pa tudi neobhodno potrebno, da istega pregledamo.

Če položiš zadnji del ob stranskega, tako da se na prsni črti pri točki d , v pasu pa pri točkah $C1$ in K stikata, pokazati se ti mora v rokavni luknji mej spičkami obeh delov izstrižek v normalnem slučaju z zneskom $1\frac{1}{2}$ cm. Od pleč navzdol ob mečih zadostuje, če se pokaže izstrižek z zneskom $\frac{1}{2}$ cm.

Če položiš ramne ševi skupaj pri točkah M in F , pokazati se mora ob končnih ramnih spičkah izstrižek $1\frac{1}{2}$ cm.

Ti izstrižki oziroma oddalje jednega dela od družega omogočijo priležnost suknje ob plečah. Iz tega izvira pravilo: tim močnejša so pleča, tem večja morajo biti oddalja in nasprotno. Po moji metodi vravnamo to razmerje z različno izpeljavo konture pri točki d . Tim bolj okrogel je ondu stranski del, tem večja je oddalja pri rokavni luknji. To teoretično pravilo nam pa tudi kaže vporabo mere pohrbtja od točke A do H . Ta mera v zvezi z mero hrbtne dolžine od A do C in pa mečne širine od C do H daje popolno podobo o obliki hrbtišča.

Pravo vrednost pa dobijo imenovane mere šele v zvezi z mero poprsja, katero vzameš od točke A do H po prsih. Ob enem meriš lahko tudi globino rokavne luknje od A do E . Mnogokrat je tudi koristno, vzeti mero prestopa

rokavne luknje od točke *B* do *E*, oziroma od srede hrbta pod pazduho do sprednje ročne mišice.

Praktične izkušnje so nam nasljednje normalno sorazmerje pokazale. Mera pohrbtja je 5 *cm* daljša kakor mera poprjsa. Mera rokavnega prestopa pa znaša jedno tretjinko cele zgorenje širine. Če položiš merilo na točko *B* in pomeriš širino stikajočih se krojnih delov naspred, ostati mora še najmanj 4 *cm* ploščine do prsne konture (brez obklada.) Isto velja tudi pri spodnji širini, a tam moraš položiti merilo 2 *cm* naspred hrbtnega ševa, ker se ta znesek vsled ševi zopet pogubi.

Če hočeš pregledati, se li kroj v obdelovanji ni pokvaril, oziroma če niso vratne ali pa stranske spičke iztegnjene iz prvotnega položaja, meri dolžino zadnjega dela od točke *A* do spodnje zrcalne spičke in pa ono od tam do točke *F*. Navadno je mej temi merami le **malenkostna** razlika in je opaževanje tega razmerja celo pri nenormalnih krojih velicega praktičnega pomena.

XVII. poglavje.

Konstrukcija in risanje rokavov.

(Glej tab. IV, fig. 26. do 31.)

Mero rokavne dolžine vzemi vedno v zvezi z mero hrbtno širine. Hrbtno širino meri v polovici tako, da roka visi. Na krajišču te mere, katero si zapomniš, pritisni merilo ter vzdigni roko vodoravno tako, da se skomolči. Na to meri naprej do komolca in do zapestja. Mere zapiši zaporedno, n. pr. 20, 52, 84. Prva številka pomeni hrbtno širino, druga dolžino do komolca, tretja pa dolžino rokava.

Širino rokava dobimo iz **iste jednote** kakor za život. To širino torej navadno ni treba pomeriti, le pri nenormalni rokavni luknji ali pa pri jako debelih osebah je dobro, da se rokavna širina z širino rokavne luknje pregleda pred izgotovljenjem rokavov. Rokav naj bode najmanj 2 *cm* širji, kakor rokavna luknja. Pred vstavo rokavov treba je luknjo po znanem pravilu v polovicalah zaznamovati, ter je rokav tako ob krogli kakor tudi pod pazduho nadržati. Znanje, rokave prav vstaviti, ter iste **ob vsej ročni krožini** prav obdelovati je umetnost, katero še vedno vsakdo ne razumi in to tudi opisati ni mogoče. Jedno važno stvar pa le priporočam vsakemu krojaču: **Ne všivaj rokavov nikdar sè strojem!**

Konstrukcija rokavov po moji metodi je jako jednostavna, a podaje kroj, ki se lahko obdeluje. Pri praktični izvržbi je najbolje, da si prirediš nekaj modelov iz močnega papirja, in sicer vrhnih rokavov, glej fig. 26. Po tacih modelih narišeš lahko tudi spodnje rokave in izvršiš vsako premenbo rokavov neposredno na blagu.

Rokav fig. 26. prirejen je za naš normalni život, torej za **jednoto 24 cm**. Konstrukcija je sledeča: Potegni zgornjo vodoravno črto $A-K-e$ ter vstavi od **pričetne točke** A do K $\frac{1}{2}$ * (tukaj torej 12 cm), do e pa 1 * (tukaj 24 cm). Od točk A in e potegni navzdol navpične črte in vstavi od A do b $\frac{1}{2}$ * (tukaj 12 cm). Pod točko e vstavi 2 cm navzdol in na znotraj črtico f . Sedaj položi merilo odbivši hrbtno širino (tukaj 20 cm) k točki f ter odmeri po navpični črti dolžino komolca (tukaj 52 cm) in dolžino rokava (tukaj 84 cm). Od obeh točk potegni črte napred, ter posnemi rokav pri točki d za $2\frac{1}{2}$ cm. Širino rokava spodej vstavi normalno od d do h počez z $\frac{2}{3}$ * (tukaj 16 cm). Rokav sme sicer po šegi spodej tudi 1—2 cm ožji biti. Pri točki C posnemi rokav 2 cm.

Risba kontur je iz fig. natančno razvidna.

Fig. 27. predočuje konstrukcijo rokavov s podlago **jednote** (*) in to velja za vse životne veličine. Vrhnemu rokavu napustimo spredaj 3—4 cm, za isti znesek pa poožimo spodnji rokav tako, da se sprednji šev rokava nekoliko na spodaj skrije. Konture spodnjega rokava narišeš tako, kakor to predočuje fig. 27.

Sorazmerje rokavne konstrukcije je torej naslednje: $A-K = \frac{1}{2}$ *, $A-e = 1$ *, $A-b = \frac{1}{2}$ *. Posnetek pri f normalno 2 cm. Spodnja širina $\frac{2}{3}$ *. Posnetek pri d $2\frac{1}{2}$ cm. Rokave za **vrhne suknje** napraviti je v celem 2 cm širji.

Fig. 28. predočuje konstrukcijo rokava brez sprednjega ševa. Blago ostane torej ob sprednji navpični črti $A-d$ v celem. Taki rokavi so v navadi pri plaščih in bluzah. Pri plaščih vstaviti je zgornjo širino z 1 *. Za bluze pa z $1 * \div 2$ cm.

Mnogokrat nastane vsled ozkega blaga potreba porabiti odpadek blaga pri točki f . V ta namen pustimo, da drži kontura vrhnega rokava naravnost po robu blaga, ter napravimo spodnji rokav toliko ožji, kolikor nanese napust pri vrhnem rokavu. Fig. 28. predočuje tudi ta slučaj.

V pravilo za vstavo sprednje globine rokavov od točke A do b velja, da to vstavimo z **polovico globine sprednjega dela** O do g . Pri premembah za nenormalne živote naj se to pravilo vpošteva, da ostane rokav v soglasju z ramnimi deli dotične suknje.

Fig. 29. predočuje premembo rokava za **naspred nagneno držanje**. Rokav je torej pri točki f nekoliko manj posnet. Za **nazad nagneno držanje** pa rokav spredaj pri točki b nekoliko povikšaj (fig. 30). Te premembe znašajo $\frac{1}{2}$ —1 cm. Mnogo krojačev pomaga si to tudi tako, da vstavijo normalni rokav za omenjeno držanje »višji« ali »nižji«. Pri **visocih ramah** ali pa če hočeš ramo močneje podložiti, isto tako tudi pri ožji konstrukciji rame, treba je kroglo rokava na vrhu pri točki K za 1—2 cm povikšati, glej fig. 31.

Za vstavo rokavne dolžine je le mera merodajna. **Rokave za vrhnje suknje** podaljšati moraš vedno 2 cm nad prvotno mero.

XVIII. poglavje.

Konstrukcija za sako.

(Glej tab. V. fig. 32. in 33.)

Sako
enovrsten.

Konstrukcija osnovnega načrta za sako, glej fig. 32. je do pasne črte načeloma jednaka z životnim krojem. Razlika obstoja le pri hrbtnem delu. Zrcalo je namreč širji. Točko *NI* to je odstriž zadnjega dela od sprednjega, vstavi od prsne črte navzgor z 4 *cm*. Širino hrbtnega dela v pasu od točk *C—CI* vstaviti je za priležni sako s zneskom $\frac{1}{2}$ *.

Stranska kontura sprednjega dela konstruira se s pomočjo namerne črte, ki ima sledeči temelj. Širina normalnega života ob zadnjici, približno 15 *cm* pod pasom merjena, (točka *P*) je s zgornjo širino jednaka. Iz tega pravila sledi, da mora imeti kraj za take suknje, ki sežejo čez zadnjico najmanje toliko širine ob zadnjici, kakor ob prsih (glej točko *P—T*). Napraviti smemo hrbtni del poljubno širok, namerna črta se pa mora s konturo hrbtnega dela ob zadnjici primerno križati. Lepa priležba suknje ob hrbtu odvisi torej od pravilne narisanbe obeh stranskih kontur in bodem to stvar še pri razlaganju fig. 43. na drugi način pojasnil.

Dokler bodeš hrbtni in sprednji del skupaj načrtoval, ne bode ta okolnost toliko nevarna, ker so konture jedna poleg druge, če pa načrtuješ vsaki del za sé, potem je treba paziti, da se konture isto tako pravilno načrtajo, kakor če bi bila oba dela skupaj.

Načrtaj sedaj kraj za sako v naravni veličini po fig. 32. in 33. z vporabo normalnih mer 48, 42 in 45 po naslednjem redu :

$$O-O1 = \text{mera zgornje širine (48)}$$

$$O-O2 = 1 * (24)$$

$$O-g = 1 * (24)$$

$$B-A = \text{polovica hrbtnne dolžine (22\frac{1}{2})}$$

$$B-C = \text{» » » (22\frac{1}{2})}$$

$$A-A1 = \frac{1}{2} A-B (11\frac{1}{4})$$

$$A-m = \frac{1}{4} + 1 (7)$$

$$m-M = 1\frac{1}{2} \text{ cm}$$

$$A1-N = \frac{3}{4} + 2 (20)$$

$$C-C1 = \frac{1}{2} (12)$$

$$P-R = \frac{1}{2} (12)$$

$$O2-E1 = \frac{1}{4} (6)$$

$$E1-F = \frac{1}{3} (8)$$

$$O2-L1 = A1-L1 (5\frac{1}{2})$$

$$E1-l = \frac{1}{3} (8)$$

$$l-L = A1-N (20)$$

$$E-G = 1 * (24)$$

$$E2-J = \frac{1}{2} \text{ spodnje širine z dodatkom 4 cm (25).}$$

Ko si sestavi načrt in zaznamoval vse točke, načrtaj najprvo stransko konturo zadnjega dela v lepem krogu od točke *N1* čez *C* in *R* do poljubne dolžine (tukaj *A—V* 75 *cm*). Nato položi črtovnik na prsni črti ob konturo zadnjega dela (točka *d*), tako da se bode 15 *cm* pod pasno črto križal s konturo sprednjega dela (točka *R*) ter potegni namerno črto za sprednji del.

Nadaljno risbo kontur predočuje fig. 33. Če hočeš zadnji del po sredi hrbta v celem pustiti, velja za isto prvotna črta, če pa hočeš imeti šev posnemi zadnji del v pasu do 2 *cm*. Jednaki posnetek napraviš za priležni sako tudi pri stranskem ševu in pri izstrižku nad kolničnicami. Če napraviš te posnetke manjši, n. pr. 1—1½ *cm*, postane suknja manj priležna; če pa ničesar ne posnameš dobiš plohat sako.

Obklad moraš ob prsni konturi dodati. Za jednovrstni sako zadostuje navadno 4 *cm*. Pri tankem blagu in pri ozkih oblikah zadostuje za obklad tudi dodatek 3 *cm*. Sprednji odstriž za sako, fačono in pa globino odprtine pod vratom je stvar šege in okusa. Če hočeš imeti sprednji rob popolnoma raven, načrtaj ga od točke *J* do *J1* navzdol, tako da položiš črtovnik v pravi kot z pasno črto. (Glej fig. 32. pri točki *J*.)

Da je sestava tega kroja jasnejša, izvršen je kroj fig. 33. s podlago poleg stoječih mer in je z številkami, ki iz označenih mer izvirajo zaznamovan. Lega in širina žepov razvidna je na risbi.

XIX. poglavje.

Sestava dvevrstnih sakov in vrhnih sukenj.

(Glej tab. VI., fig. 41. in 42.)

Dvevrstni sako.

Dvevrstni sako, kateremu dodamo obklad v širini 8—12 *cm* (fig. 41), sestavlja se za vse veličine isto tako po razdelitvi glavnih mer, kakor je to v prejšnem poglavju navedeno.

Da je pa tem bolj razvidno kakih dodatkov je treba ako hočeš po glavnih merah sestaviti kroje za vrhne suknje kakršne koli oblike in imena, načrtan je dvevrstni sako fig. 41. tako kakor poleg ležeči kroj za vrhno suknjo fig. 42. z uporabo normalnih mer. Učenec vidi iz obeh načrtov koliko znašajo omenjeni dodatki pri teh merah. Ti dodatki so mu torej v pravilo tudi takrat, ko bi načrtoval kroje vrhnih sukenj s podlago drugih glavnih mer.

Hrbtni del za sako fig. 41. ima v pasu 14 *cm* širine ($= \frac{1}{2} + 2$). Poleg tega označen je tudi slučaj, da bi bila osoba ob zadnjici nekoliko močnejša od normalne. Za ta slučaj potegni namerno črto za stranski šev pri točki *R* za 1—2 *cm* izven konture zadnjega dela. S tem dosežeš, da bode suknja ob zadnjici širji.

Pretrgana črta, ki drži od točke *F* navzdol do zadnje in sprednje spičke robu spodnjega dela, kaže staro pravilo, kako se iz dolžine, katero pomeriš do zadnje špičke vstavi dolžina sprednje špičke. To velja seveda le pri normalnem držanju života. Navadno pa potegnemo pravokotno črto, ter podaljšamo sprednji rob od točke *V* navzdol s zneskom 4 *cm*.

Vrhnja suknja.

V sestavo vsake vrhne suknje služijo nam praviloma vedno le po vrhu telovnika vzete glavne mere. Tem meram dodamo v širini in višini, kar je potrebno, da vrhna suknja spodnjo suknjo popolnoma pokrije.

Dodatki določijo se po debelosti blaga, pa tudi po name-ravani podlogi sukenj, ter znašajo 2—4 *cm*. Pri fig. 42. vporabljeno je navadno srednje razmerje dodatka v znesku 3 *cm*. Ta znesek zadostuje tudi navadni zimski suknji.

Na temeljni črti vstavi torej kakor vidiš na fig. 42. mesto 48 *cm*, 51 *cm*. Srednjo črto potegneš v polovici, torej ob meri 25 $\frac{1}{2}$. Da bode ramni del daljši, vstavi prsno črto od točke *O* do *g* mesto s 24 *cm* s 25 $\frac{1}{2}$ *cm*. Ravno tako potrebuje mera hrbtne dolžine primernih dodatkov. Vporabi torej mesto 45 *cm*, 48 *cm*, ter vstavi polovico slednjega zneska, t. j. 24 *cm* od *B* do *A*, 24 *cm* pa od *B* do *C*. Vratna širina zadnjega dela od *A* do *m* mora biti tudi 1 *cm* širji. Da to jednostavneje izvršiš vstavi to širino pri vrhnih suknjah z $\frac{1}{3}$ * , kar znaša v tem slučaju 8 *cm*. Meri hrbtne širine dodaj 1 $\frac{1}{2}$ *cm* (tukaj torej mesto 20 *cm*, 21 $\frac{1}{2}$ *cm*). Prestopno črto postavi 1 *cm* naprej, vstavi jo torej z $\frac{1}{4} + 1$ *cm*. Vratno spičko vstavi od točke *E1* do *F* 1 $\frac{1}{2}$ *cm* naprej (višje na vrat) torej z $\frac{1}{3} + 1 \frac{1}{2}$ *cm*.

Zimska suknja.

Potrebna večja širina od točke *l—L* nastane že po meri večje hrbtne širine. Od *E—G* na prsni črti dodaj za prsno konturo 1 *cm* mesto 24 *cm*, torej 25 *cm*. Jednako dodaj spodnji širini na pasni črti od *E2—J* 1 *cm*. Vstavi mesto $\frac{1}{2} + 4$, torej $\frac{1}{2} + 5$ *cm*. Pri tej sestavi 21 + 5 = 26 *cm*. Normalno širino za zadnji del vstaviti je za priležne vrhne suknje z $\frac{2}{3}$ * (tukaj torej z 16 *cm*). Ob zadnjici pri točki *R* potegni namerno črto za stranski šev sprednjega dela 1—2 *cm* čez konturo zadnjega dela. S tem dosežeš zadostno širino za vrhno suknjo ob zadnjici.

Odstriz delov pri točki *N1* v rokavni luknji določi približno s 4 *cm* nad prsno črto. Iz predstoječega razlaganja vidiš, da smo ono večjo širino, katero smo s zneskom 3 *cm* dodali temeljni črti, vporabili za širji hrbet, širjo rokavno luknjo in za širje oprsje. Enako imamo tudi oba ramna dela v višini od prsne črte navzgor za 1 $\frac{1}{2}$ *cm* daljši. Tudi pasna črta je nastala nižja, kar pa je naposled manj važno.

Če bodeš torej načrtoval kroj s podlago drugačnih glavnih mer napravi istim enake dodatke. Da se sme veličino dodatkov pri tanjšem ali debelejšem blagu za $\frac{1}{2}$ —1 *cm* premeniti, isto tako tudi, ko bi želel večje

ali manjše prostornosti za podlago itd. je umevno samo iz sebe. Za širino obklada zadostuje pri jednovrstni vrhni suknji 6 *cm.* Pri jednovrstni zimski suknji 8 *cm.* Za dvevrstne zimske suknje pa po 10—12 *cm.* Vse drugo ti kaže fig. 42.

Važno je, da napraviš žepe pri vrhnih suknjah v pravi višini. Lega žepov določi se lahko tudi pri preskušnji. Sicer pa velja naslednje pravilo: Položi merilo tako, da odbiješ hrbtno širino pri točki *F* ter določi z mero rokavne dolžine, višino žepov. To vidiš na fig. z pretrgano črto izvršeno.

Da bodeš dobil potrební vgib za razparek na zadnjem delu položi vzorec hrbtnega dela tako na blago, da dobiš v ta namen proti spodnjemu robu držečo planoto 3—4 *cm.* Ker se stranska ševa (konture) obeh delov ob zadnjici križata, ni mogoče obeh kontur na vzorcú izstriči. Moral bi torej vzorca dostaviti poseben kos papirja. To pa ni potrebno. Izstriži stransko konturo zadnjega dela do tam, kjer se s sprednjim delom križa po lastni konturi, čez to navzdol pa po konturi sprednjega dela. S tem ohraniš konturo sprednjega dela. To pa kar manjka zadnjemu delu navzdol v širini dodaj neposredno na blagu.

Na isti način izstriži tudi vzorce za sakove.

Isto tako nepotrebno bi bilo dodajati vzorcem obklad. Najpraktičneje je, da odstrižeš vzorec bodisi za sako ali za suknjo ob prsni konturi *L—G—J—V*, ter ga na blagu položiš toliko od kraja, kolikor hočeš napraviti obklada. Vzorec položi v pravem kotu pasne črte z robom blaga. Obklad in fazono narisaj potem neposredno na blagu. Na tab. V. fig. 32. vidiš prsno konturo, ki kaže ob kateri izstriži vzorce in pa tudi vogelnik ležeč pravokotno s podpasnim delom prsne konture. Obklad, n. pr. katerega vidiš načrtanega na fig. 33., narisaj torej na blago, ko si vzorec v toliko od kraja položil, da ti ona planota zadostuje za obklad. Ta stvar ima le praktičen pomen, smeš torej vzorce seveda tudi z obkladom vred narisati, kakor kažejo fig. 41. in 42. in istega z obkladom vred položiti poleg roba blaga.

XX. poglavje.

Razlaganje „namerne črte“ za sprednji del.

(Glej tab. VI. fig. 43.)

Omenil sem vže, da je od pravilne narisbe stranskega ševa pri vseh plohatih suknjah odvisna pravilna lega sukenj ob zadnji strani. Dokler načrtujemo zadnji in sprednji del ob jednom (v celoti) so napake skoraj izključene. Če bi pa hotel te dele vsacega zasé načrtati, ravnaj se po sledečem pravilu.

Namerna črta, glej fig. 43., drži ob točkah *d* in *K* navzdol. Od pravilne vstave teh dveh točk odvisna je torej narisba stranskega ševa. Kot temelj za vstavo teh točk velja: Za sako vstavi od točke $E \frac{1}{2} * \div 1$ za

točko *d*. Točka *K* vstaviti je pa od točke *E2* najmanje s zneskom **3 cm** več kakor *E—d*. Če bi torej pri sako s zgornjo širino 48 cm od *E—d* 11 cm vstavil, vstaviti bi moral za točko *E2—K* 14 cm. Za vrhne suknje vstaviti *E—d* s $\frac{1}{2}$ *, pri omenjeni meri torej 12 cm za *E2—K* pa 15 cm.

Tim več pa dodamo za točko *K* tim širji postane suknja ob zadnjici točka *P* navzdol. Za močnejšo zadnjico je torej dodatek za $\frac{1}{2}$ —2 cm povečati. To povečanje dodaš pa lahko tudi zadnjemu delu, katerega napraviš mesto prednjega od pasne črte navzdol za $\frac{1}{2}$ —1 cm širjega.

Nad prsno črto, to je od točke *d* navzgor moraš pa konturo najmanj za $\frac{1}{2}$ cm naspred izpeljati (zakrožiti), da se bode suknja ob plečni krožini prilegla. Da se spička rokavne luknje pri obdelovanju ne sme raztegniti (izvleči) je pač vsakemu krojaču vže znano, isto tako iz nepravilne sestave kroja izvirajoča staroznana napaka, da je treba isto spičko pozneje všivati. Ta napaka je tako običajna postala, da mnogi krojači menijo, da je neizogibna. Kedor se mojih pravilov drži, sukenj na onem mestu nikoli ne bo popravljal.

Iz te razprave, ki ob jednom pokaže kako je mogoče zadnji in sprednji del zasè, to je vsacega posebej načrtovati, če se hoče tudi neposredno na blago, vidi čast. bralec, da so tudi vse ostale točke krojne sestave iste kakor pri celotnem načrtu. Kedor se pa hoče o tej smeri prikrojavanja (neposredno na blago) natančneje poučiti, temu priporočim mojo knjižico »Krojni vzorci za moško stroko«. Dopolnjevalni zvezek k »Knjigi krojaštva«.

XXI. poglavje.

Sestava sakov in vrhnih sukenj za debele osebe.

(Glej tab. VII. fig. 53. in 54.)

Te krojne sestave se načrtujejo po istih pravilih, katere sem navedel pri razlaganju sestav »životov za debele osebe«. Ponavljanje bilo bi torej odveč in naj učenec le dotično razpravo temeljito prouči. Kot mere za obe v vzgled načrtane fig. veljajo: Zgornja širina 52, spodnja širina 54, hrbtna dolžina 45. Razdelilna jednota (*) je torej 26 cm $\frac{1}{3}$ od iste je 8·6, $\frac{1}{4}$ je 6·5.

Vrhna suknja fig. 54. dobiti mora vse tiste dodatke v širini in v višini, katere sem razlagal v XIX. poglavju. Vse drugo, posebno razdelki po določenih merah so na fig. natančno razvidni.

XXII. poglavje.

Sestava bluz.

(Glej tab. VII. fig. 55.)

Sestava bluz je v obče ista kakor za sakove. Naslednje spremembe zahteva le vnanja oblika tega oblačila. Bluzna za delavce kakor tudi za moštvo požarnih bramb načrta se običajno v celem, tako da je bluzna le na rami sešita. V pasu se prevleče s trakom. Če pa hočeš bluzo ožjo napraviti, potegni kakor to vidiš na fig. 55., nekoliko nižje kakor pri sako, namerno črto za stranske ševe od rokavne luknje navzdol v poljubni širini, ter posnemi na vsakem kraju te črte v pasu po 2 *cm*. Če hočeš še ožji pa tudi po 3 *cm*.

Uradniške in vojaške bluze nosijo se popolnoma priležne. Zato pa treba zadnji del v pasu tako ozek napraviti, kakor za priležni sako. Ker je isti po hrbtu v celem, treba ga je pravilno vlikati in ob straneh v pasu nekoliko potegniti. Tudi sprednjemu delu smeš napraviti pod pazduho izstrižek, ki omogoči priležbo bluze v mečah. Zaradi stoječega ovratnika dodaj za vratno višino od točke *A* navzgor zadnjemu delu 1 *cm*. Vratno spičko sprednjega dela pa prestavi za 2 *cm* naspred, to je vstavi jo z $\frac{1}{3} + 2$. Poves rame določiti se more na isti način, kakor za druge suknje. Če pa hočeš, napraviš to lahko tako, kakor je na fig. 55. označeno. Z vstavo $\frac{1}{3}$ * od točke *O* navzdol potegni ramno črto od sprednje črte do hrbtna, ter načrtaj poves obeh ram na to črto. Ker je običajno, da se za bluze ramni šev višji in rama nekoliko ožja napravi, je omenjena konstrukcija popolnoma na mestu.

Obklad znaša za levi del 2 *cm*, za desni pa 5—6 *cm*. Na slednjega prišiješ gumb.

XXIII. poglavje.

Sestava sakov po jedni sami glavni meri.

(Glej tab. VII. fig. 56.)

Mnogokrat se prigodi, posebno na deželi, da krojač nima druge mere kakor zgornjo širino. Delavski ljudje so večinoma tako oblečeni, da je natančneje merjenje života sploh težavno. Marsikateri krojač dela obleke za zaloge, sejme itd., kjer se ista tudi le na podstavi mere zgornje širine prodaja. Ker torej za take namene ni nemogoče, prav dober kroj za sako tudi po jedni sami meri sestaviti, podajam čast. bralcem v fig. 55. vzgled, kako se taka sestava izvrši.

Ob jednom sem vpošteval pri tej sestavi navadno nekoliko **naspred nagneno** držanje težko delavnega človeka, ter vstavil hrbet širji, rokavno luknjo in pa vratno spičko pa nekoliko naspred.

Vzemimo torej slučaj, da bi imeli le jedno samo mero za suknjo, to je mero zgornje širine, bodisi 48 cm ali pa kako drugo (za zaloge dela se navadno za širine 42—50 cm), tedaj sestavili bi kroj takole:

Na temeljni črti vstavi zgornjo širino, potegni črte, ter jo razdeli v polovico. Prsno črto vstavi z 1 *, od iste navzdol vstavi tudi pasno črto z 1 *, ter potegni obe do hrbtne črte. Za hrbtno širino potegni od točke *O2* nazad do *n* 3—3½ cm, posebno črto, na katero se stika hrbtna širina. (To pravilo vporabljaš lahko tudi pri vsaki drugi sestavi za določbo hrbtne širine.) Pri normalnem životu določiti bi bilo to črto z polovico tretjinke od srednje črte nazad, ter odpade s tem pravilom vsako drugačno preračunjenje za hrbtno širino. V pasu prija mej stranskimi ševi izstrižek s zneskom 4 cm. Ramna črta je v sredini mej temeljno in prsno črto. Vratno širino zadnjega dela vstavi kakor sicer, dodaj pa za spičko le 1 cm. Prestopno črto z ¼ + 1 cm. Vratno spičko sprednjega dela pa z ⅓ + 1 cm. Prsno konturo pod vratom odmeri z ⅓ navzdol in ti služi ista črta ob jednom za povese rame, širino pa vstaviš kakor sicer po hrbtni širini. Prsno konturo od *E—G* vstavi z 1 *. Isto tako tudi širino v pasu od *E2—J* z 1 *.

Obklad za jednovrstni sako vstavi z 4 cm, za dvevrstni pa z 8 cm.

Ta sako vmerjen je 70 cm dolg. Za to dolžino in vže omenjeno životno držanje ni potreba vleči konture stranskega ševa čez konturo zadnjega dela. Zato je pa mogoče sestaviti načrt za tako suknjo neposredno na blago in vporabiti tudi običajno ceno blago, ki ima širine le 60—65 cm v polovici.

Suknjo z zgornjo širino 48 cm prikrojiš lahko, če pustiš hrbet v celem, z 8 cm širokim obkladom z blaga, ki ima v polovici le 60 cm širine.

XXIV. poglavje.

Sestava telovnikov.

(Glej tab. V. fig. 34.—40.)

Če bi hoteli napraviti za telovnik tako, kakor za suknje, posebni vzorec bilo bi najpraktičneje sestaviti kroj isto tako v celem. Ker se pa telovnik navadno načrtuje neposredno na blago, namreč zadnji del in sprednji del posebej, razložil bodem oba načina.

Pri vzorcu fig. 34., veljajo iste glavne mere kakor za normalni život, torej 48, 42, 45 cm.

Potegni torej temeljno črto in vstavi od *O—O1* 48 cm. Razdeli to daljavo v polovico (točka *O2*) in potegni srednjo črto. Ob navpični črti vstavi od *O—L* ⅓ (8 cm) od *O—G* 1 * (24 cm). Od točke *B* do *C* vstavi polovico hrbtne dolžine. Hrbtno višino od *B* do *A* ni potreba po meri hrbtne dolžine vstavljati. Pri normalnem držanju zadostuje, da vstaviš od *B* do *A* 1 cm več kakor od *O* do *G*. (Tukaj 25 cm.) Točka *A* pride torej nad temeljno črto, oziroma nad točko *O1*. Točko *A1* za ramni šev vstavi

z $\frac{1}{3}$ * (8 cm). Vratno spičko M vstavi od točke m , ki se kakor pri životih vstavi z $\frac{1}{4} + 1$ (7 cm), 1 cm višji. Prestopno črto vstavi od točke $O2$ do $E1$ z $\frac{1}{4}$ (6 cm), vratno spičko F pa z $\frac{1}{3} + 1$ (tukaj torej z 9 cm). Poves rame znaša od točke $O2$ navzdol 3—4 cm, oziroma $\frac{1}{2}$ tretjinke. Konturo rame izpelji od F proti n , kjer jo pred srednjo črto 1 cm skrajšaj. Sedaj pomeri širino sprednje rame, ter vstavi isto širino obilo od M do n na zadnjem delu. Na ta način določiš hrbtno širino. Dobro je, če zadnji del na rami nekoliko nadržiš.

Podaljšanje telovnika od pasne črte navzdol, znaša spredaj normalno 15 cm, oziroma približno $\frac{2}{3}$ *. Na kolčnicah pa polovico tega zneska ($7\frac{1}{2}$ cm).

V praksi določa se dolžina telovnika po vzeti meri. Izstrižek nad kolčnicami (v pasu) napravi na obeh straneh po 2 cm. Ostalo širino se pa z zaponi zadrigne.

Obklad za telovnik znaša 4 cm in je v lepi, oprsju podobni konturi izvršiti.

Globino in obliko podvratne odprtine izvršiti je po želji naročnika.

Spodnja širina sprednjega dela v pasu nastane pri tej sestavi iz sebe, pri drugih merah spodnje širine pa vstavi polovico spodnje širine brez dodatka od pasnega vgiba (konture pri točki H) naspred za točko J .

Kako je načrtati telovnik, tako da načrtajš najpreje sprednji del zase, nato pa zadnji posebej, kaže fig. 39. in 40. Mero za to sestavo določil sem: zgornja širina 50 cm, spodnja širina 46 cm. Jednota (*) 25 cm $\frac{1}{3} = 8.3$, $\frac{1}{4} = 6.2$.

Pri tej sestavi, katero lahko neposredno na blago narišeš velja srednja navpična črta ($O2$) kot temeljna črta za sprednji del. Potegni torej poleg te črte od točke $O2$ naspred pravokotno premo črto. Od točke $O2—D$ vstavi 1 *, od $D—H$ pa polovico hrbtne dolžine. Če pa te mere nimaš, vstavi 2 cm manj kakor od $O2—D$. Za prestopno črto vstavi $\frac{1}{4}$, za vratno spičko pa $\frac{1}{3} + 1$ cm. Od $D—G$ 1 *, od pasnega vgiba naspred do J pa polovico spodnje širine. Ta vzorec je načrtan z dvevrstnim obkladom, ki znaša 6—8 cm. Oblika njegova kaže načrt brez ovratnika in pa s fazono (z ovratnikom).

Pri načrtovanju zadnjega dela, fig. 40., pusti blago (podlago) na hrbtu v celem. Od $A—A1$ vstavi $\frac{1}{3}$ *, od $A—B$ pa 1 * + 1 cm. Od $B—C$ polovico hrbtne dolžine, oziroma toliko kakor od $D—H$. Vratna širina zadnjega dela $\frac{1}{4} + 1$ cm, od $B—D$ 1 *, od $C—H$ polovico spodnje širine. Te širini vstavi tako, da bode merilo pri B 1 cm, pri C pa 2 cm od kraja oddaljeno zato, da bode hrbtni del nekoliko preširok.

Pri debelih osebah premeni sestavo telovnika po vzgledu fig. 35. in 36. Pri vstavi prsne črte (za globino rokavne luknje) odbij od jednote toliko kakor pri sestavah životnih sukenj. Pri fig. 35., za katero imaš 27 *, vstaviti

moraš po omenjenem pravilu 1 *cm* manj, torej le 26 *cm*. Ker pa pri normalno debeli osebi tudi pokončno držanje v poštev pride, vstaviti je tudi od *A—B* na zadnjem delu enako dolžino. Vratno spičko *F* je za debele osebe vstaviti z $\frac{1}{3}$ ❖ brez dodatka.

Spodnjo širino razdeli kakor normalno (tukaj 28 *cm*) naspred in ravno toliko pri zadnjem delu.

Primerno je zadnji del proti točki *A* nekoliko zaokrožiti in pa istega na rami nadržati.

Mesto prsnega izstrižka napravi se izstrižek bolj spredaj, da se telovnik prileže sprednjemu delu života. Boljši pa, kakor trebušni izstrižek, prija način, da prestrižeš sprednji del na kraju žepov in ga tam za $2 - 2\frac{1}{2}$ *cm* vzdigneš. S tem omogočiš jako primerno trebušno krožino. Vse drugo vidiš iz načrta.

Pri sestavah telovnikov za nenormalne rasti in držanja veljajo v obče vsa pravila, katera sem navel za suknje. Na fig. 37. in 38. načrtane so pa še posebej vse spremembe telovnikovega kroja za naspred in nazad nagneno držanje. Konture števil 1 kažejo normalno, one števil 2 naspred nagneno, števil 3 pa nazad nagneno držanje. Za naspred nagnene osebe je vratno spičko sprednjega dela, fig. 37., nekoliko skrajšati in bolj k vratu postaviti, zadnji del, fig. 38., pa na hrbtu podaljšati. Ravno nasprotno izvrši pri nazad nagnenih osebah.

XXV. poglavje.

Nadaljno razlaganje krojnih sestav za nenormalne životne oblike.

(Glej tab. VI. fig. 44. in 45. in tab. VII. fig. 46. in 47.)

Vže v X. poglavju razlagal sem sestavo tacihi nenormalnih životov, ki se prav pogostokrat nahajajo. Z istim pa ta predmet nikakor še ni končan. Noben život ni družemu popolnoma jednak. Če smo že na stotine krojev za razne živote napravili, primeri se nam vendarle zopet nov slučaj, o katerem moremo razmišljavati. Vsaj pa je tudi nemogoče, da bi vse raznolične nenormalnosti omenjal. Pripetijo se celó slučajji, ki navidezno grozijo podreti vso stavbo naše teorije. Izvedenec mora v tacihi slučajjih tako kombinirati, da sestavo vsaj v glavnih potezah korektno načrta. Malim napakam pa je mnogokrat mogoče v okom priti šele pri preskušnji.

V sledečem hočem čast. bralcem navesti še nekaj nenormalnosti, ki se večkrat pojavijo, opomnim pa, da je mogoče, da so take abnormitete mnogokrat v zvezi z družimi, kar je pa lažje dopolniti.

Umevno je, da nam v tacihi slučajjih dopolnilne mere jako koristijo, in da so te mnogokrat, če hočeš količkaj sigurno krojiti, neobhodno potrebne. Pokazati pa hočem v naslednjem, kaj je mogoče doseči le s podlago glavnih mer, če logično in s premislekom izvajamo našo teorijo.

a) **Nenavadno majhna postava (stisnjena rast).**

(Glej tab. VI. fig. 44.)

Da bode vzgled te sestave jasnejši vzemimo slučaj, da bi imela oseba 50 cm zgornje širine, a le 40 cm hrbtne dolžine.

Tako majhne postave so navadno debele. Če bi bila tako nenavadno majhna oseba **ravnega držanja**, sledilo bi po naši teoriji, da ne bi smelo biti mnogo razlike v **mejebojni višini** vratnih spičk. Sestavili bi torej zgornji del života, ki pride v prvi vrsti v poštev po fig. 44 po naslednjem pravilu. Potegni kakor navadno temeljno črto in vstavi od O do O_2 25 cm; do O_1 pa 50 cm. Od O navzdol za prsno črto kakor normalno $1^* = 25$ cm. Od točke B navzgor vstavi zopet normalno polovico hrbtne dolžine za točko A (tukaj 20 cm), ter načrtaj vratno krožino do spičke M .

Pokaže se sedaj, da je vratna spička zadnjega dela **veliko nižje pod temeljno črto**. Tukaj 3 $\frac{1}{2}$ cm. Če bi sedaj načrtali sprednji del v prvotni višini, nastala bi neprimerno dolga rama, ki bi prijala k večjemu nenavadno močnem in nazad nagnenemu oprsju. Ker pa vemo, da je oseba za katero krojimo ravna, služi nam za **vstavo sprednje višine**, hrbtne višina, katero **smo na podlagi mere načrtali**.

Potegni torej v taci slučajih $\frac{1}{2}$ — 1 cm višji kakor je vratna spička zadnjega dela (točka M) **ново vodoravno črto naspred**, ter porabi mesto prvotne temeljne črte, to **ново nižje ležečo črto** za vstavo točk sprednjega dela.

b) **Nenavadno velika postava (stegnjen život).**

(Glej tab. VI. fig. 45.)

Tukaj opaziš popolno nasprotje s prejšnjo sestavo. V vzgled imamo slučaj, da bi neka oseba imela le 44 cm zgornje širine, 46 cm pa hrbtne dolžine. Ker ta dolžina v tem slučaju ne izvira iz naspred nagnenega držanja, temveč ker je oseba ravna, sestavili bi kroj takole:

Na temeljni črti vstavi 22 in 44 cm.

Prsno črto z 22 cm ali 1^* kakor normalno, od točke B navzgor polovico hrbtne dolžine 23 cm. Sedaj načrtaj vratno konturo do spičke M , ki pride kakor vidiš **nad prvotno temeljno črto**. Potegni sedaj približno $\frac{1}{2}$ cm **nižje** kakor je točka M , **ново** (tukaj z pikčasto črto označeno) črto. Mesto prvotne temeljne črte porabi sedaj to **višje ležečo črto** za vstavo točk sprednjega dela. Pri taki rasti smeš tudi ramno konturo pod pazduho, kakor to vidiš na fig. 45. nekoliko višje načrtati.

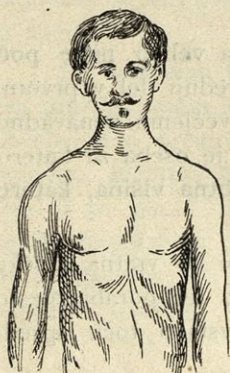
Čast. bralec vidi na fig. 44. in 45., da nam v imenovanih slučajih **mera hrbtne dolžine** daje oporišče za sestavo taci nenormalnih krojev, katerih bi sicer brez dopolnilnih mer ne bilo mogoče sigurno sestaviti. Da smo pa nove temeljne črte potegnili pri majhni postavi nekoliko nižje, pri veliki postavi pa nekoliko višje, kakor leži vratna spička zadnjega dela ima naslednji vzrok: Majhne in debele osebe so navadno nekoliko nazad nagnene, velike

(tenke) osebe pa navadno nekoliko naspred nagibajo. Zato je točka F pri fig. 44. nekoliko višji kakor točka M ; pri fig. 45. pa nekoliko nižji.

Take premembe se seveda ne vršijo vedno v enaki meri. Mnogokrat se gre le za 1 *cm*. Pogosto nastane potreba za tako sestavo tudi pri životih za dečke, kojih visoka rast ni v primerji z životno širino. Pripetijo se slučajji tako vitkih (subih) in dolgih životnih postav, da znaša hrbtna dolžina 4—5 *cm* več kakor pa zgornja širina v polovici. Vidi se torej, kako važna je mera hrbtne dolžine, ker nam omogoči sestaviti primeren kroj tudi v slučaju, da bi nam manjkalo dopolnilnih mer.

c) Visok vrat in nizke rame.

(Glej tab. VII. fig. 46.)

Nizke rame.

Visok ali pa nizek vrat je sicer slučaj zasé. Vendar pa se nahaja visok vrat večinoma pri velikih postavah, nizek vrat pa pri majhnih postavah. (To je prav za prav tudi neki dokaz za sorazmerje človeškega trupa.) V praksi ne merimo nenormalne vratne višine k hrbtni dolžini, marveč si to posebej zabilježimo, ter suknji našijemo primerno višji ovratnik. Boljši pa je, da dodamo vratni konturi od $A—M$ v višavi 1 *cm* in da vstavimo tudi vratno spičko sprednjega dela naspred, to je višje k vratu ($\frac{1}{3} + 1 \text{ cm}$). Za nizek vrat, ki se nahaja večinoma pri debelih osebah, vstavimo pa vratno spičko za približno 1 *cm* od vratu ($\frac{1}{3} \div 1 \text{ cm}$). Visok vrat je navadno v zvezi z nizko ramo. To najboljše popravimo, da sukngo na rami podložimo; sicer pa ni treba ramnega ševa nad ramno črto povikšati. Tem načinom postane ramni šev tudi primerno daljši, oziroma širja rama. Pri nizkih ramah je tudi globina rokavne luknje nižja, smemo torej isto pod pazduho primerno globeje izstriči.

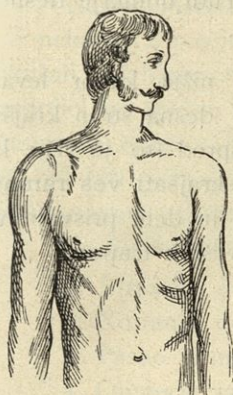
d) Za močne roke.

(Glej tab. VII. fig. 47.)

Osebe, ki težko delajo, telovadci in dr. imajo mnogokrat nenavadno močne roke. Rokavna luknja ima po naši metodi sicer vže precejšen premer ($\frac{1}{2}$ *), ki bi pa za take nenormalne slučaje veendar le ne zadostoval. Krojači navadno v tem slučaju luknjo bolj izstrižejo. To pa samo za sé ni pravilno, posebno če se šele pozneje zgodi, ker se lahko druge točke kroja pokvarijo. Treba je torej, da na tak slučaj vže pri sestavi kroja mislimo. Mera prestopa rokavne luknje od B do e daje nam zato potrebno oporišče. Pravilno popravi se stvar tako: Od normalno vstavljenе prestopne črte potegni, kakor vidiš na fig. 47., 1 *cm* naspred novo kratko črto in izstriži luknjo 2 *cm* pred to črto. Za isti znesek pa, kolikor si luknjo poširil, moraš pa tudi točke F pri vratu naspred postaviti. S tem postane ramni del bolj pokončen, (rama manj leži), torej prostorneji za roko.

Pri izstriženji rokavne luknje pa bodi vedno previden. Če suknjo prekušiš, obleci jo dobro na život, tako da bodejo vsi deli na pravem mestu in da bode rokavna luknja na svojem prostoru. Izstriži jo le tedaj, če si prepričan, da kroj to zahteva. Preveč izstrižena luknja ni le nelepa, temveč je tudi vsaka poprava težka ali pa celó nemogoča. Tudi smeš na to računati, da se luknja pri noši raztegne, in torej bolj prostorna nastane. Izredno tanke roke (pri slabotnih osebah) se tudi nahajajo. To pa najložje popraviš, če širino luknje zmanjšaš s tem, da sprednji del pri stranskem izstrižku pod pazduho globokeje (širje) sešiješ, tako da ostale točke nespremenjene ostanejo.

Konečno omeniti mi je tukaj še slučaj izredno visocih ram. Poves rame je jako različen. Način po katerem vstavimo dotične črte, sloni na podlagi praktičnih skušenj, da se pa tudi dokazati po rasti človeškega trupa. Višina teh ram prenese nekoliko podlage na kraju rame, kar obliko suknje

Močne roke.

olepša. Če bi pa imel sestaviti život za nenavadno visoke rame, povikšati moreš normalno vstavo na sprednji rami za 1—2 *cm*. Še pravilneje pa je, da v teh slučajih rame ne podložiš. Nekateri priporočajo za določbo ramne višine posebno mero. Če bi obložili pas okolu prsij v dobavo prsne črte in bi od iste n. pr. od točke *B* po rami do *E* vzeli mere, bi nam to naposled koristilo, ako bi imeli priliko natančno meriti. Bolje pa je vedno, da je rama nekoliko višja, da roke ne veže. Če je suknja v ostalem pravilno obdelana, ter prav podložena in če ima rokavna kroglja dovolj višine, prileže se tudi višja rama, ki je v noši mnogo prijetnejša kakor tista, ki ramo tesno oklepa.

Za pohabljene (grbaste) osebe dajati navodila, zdi se mi brezuspešno, kajti tudi tukaj nista si dva slučaja popolnoma podobna. Naša teorija ima v ta namen dovolj oporišča. Pomagamo si torej z logično premembo kroja, z dopolnilnimi merami — v ostalem pa s **preskušnjo**. Kot temelj velja, da merimo, če ne oba, pa močnejšo stran života, ter popravimo nejednakost kolikor moč s podlagami in obdelovanjem. Napraviti moramo tudi pohabljene živote kolikor mogoče normalnim podobne. V posebno težavnih slučajih pa ne preostaja družega pripomočka, kakor da napravimo preskušnjo iz podloge, ter da isto na životu vredimo predno izstrižemo blago.

Ne bode odveč, če omenim na tem mestu okoliščino **nejednakosti životnih polovic**. Tudi znanstveni veščaki so v novejšem času to okolnost opazili. Mnogokrat očitalo se je krojaču, da ni obe rokavni luknji enako izstrigel, ker je naročnika rokav le na jedni strani vezal. Tudi so se čule pritožbe, da nista oba rokava ali pa obe hlačnici jednako dolge.

Prof. Dr. **C. Haase**, ravnatelj kralj. anatomije v Breslau-u na Nemškem, obelodanil je naslednje merjenje, ki nam nejednakost životnih polovic jasno dokažejo:

»Obe životni polovici jednaki ste pri obeh spolih le do približno tri-najstega leta. Preiskave, katere je omenjeni učenjak izvršil pri moških in ženskih osebah, posebno pa pri merjenju 5000 normalno raščenih vojakih, pokazale so naslednje dejstva:

»Desna roka je — najbrže vsled večje vporabe v 73 % slučajev — leva pa le v 9 % slučajev daljši. Jednake dolžine so le v 18 % slučajih. Razlika znaša do 3 *cm*. Jednako dolžino nog našel je le v 32 %. Pri 52 % je leva, pri 16 % pa desna noga daljši. Razlika znaša do 2 *cm*. To provzroča lega okostja spodnjega života, ki leži poševno na levi strani, torej višji nego na desni. Isto tako je zakrivljena hrbtenica. To velja v nekaterih slučajih seveda tudi za nasprotno stran. Vsled tega je tudi jedna rama višja kakor druga. Razloček znaša tudi tukaj do 2 *cm*. Poleg tega uvaževati je tudi okolnost, da je desna stran oprsja pri odraslih osebah vedno širji (močnejši) kakor leva stran, da je torej tudi oddalja rok od sredine prsij nejednaka. Tudi tukaj znaša razlika do 2 *cm*. Isto velja za širino zadnjic. Tudi obmerje desne roke in noge je praviloma večje kakor na levi strani.«

Okoliščno, da je v največ slučajih desna rama nižja kakor leva, opazil je gotovo vže vsak prikrojevalec. Zato pa zahteva desna stran krajši ovratnik. Pravilnejše pa je, spičko sprednjega dela naspred (to je višje k vratu) postaviti, če je pa nenormalnost večja, pa treba skrajšati ves ramni del. V ostalem pa prepuščam praktičnemu opazovanju in delu prisvojitev koristi, ki izvirajo iz seznanja z raznoličnim vstrojem človeških trupov.

XXVI. poglavje.

Razlaganje krojnih sestav za „stoječe prsij“ in pa načrtovanje ovratnikov.

(Glej tab. VII fig. 48–52)

Take oblike sukenj, ki se pod vratom zapenjajo, ki torej ne dobijo fazóne, imenujemo »stoječe prsij«. K tem oblikam spadajo večinoma uniforme, bluze, lovske suknje, jopiči itd. Kroj tacih sukenj sloni na posebnih predpisih ali pa običajih. Zvedenec more take suknje na podlagi teorije konstruirati, ter mu služijo podobe le v seznamek z unanjo obliko. Pri tacih suknjah je posebno paziti, da se okolu vratu pravilno priležejo. V fig. 48. vidiš potrebne premembe, kedar dobi suknja stoječ ovratnik. Zato je treba **vratno konturo** višje načrtati in sicer na hrbtnem delu vsaj za 1 *cm*. Vratno spičko sprednjega dela pa moraš 2 *cm* naspred pomakniti, vstaviš jo torej z $\frac{1}{3} + 2$ *cm*. S tem nastane od točke *O* do *F* in od točke *O* do *L* jednaka razdalja; mogoče je torej potegniti vratno konturo z krožnim obokom od *F*—*L*. Tudi je običajno prestaviti ramni šev višje. To je na fig. 48. z pikčasto črto označeno. Pri uniformah se rama toliko več podloži, sicer bi pa

moral za isti znesek ramo na sprednjem delu znižati. Kroj stoječega ovratnika predočuje fig. 52. Posnetek in obdelovanje istega leži v rokah spretnega delavca. Fig. 49. kaže priprosti način konstrukcije ležečega ovratnika. Isto predstavljajo še fig. 50. za navadne suknje, fig. 51. pa za vrhne suknje. Priležba ovratnika pa ni manj odvisna od konstrukcije kakor od obdelovanja. Zato se ovratniki tudi na druge načine načrtujejo in po istih obdelujejo. Pri ovratnikih pa je, isto tako kakor pri fazóni, mnogo praktičnega znanja potrebno. Tukaj je najlepša prilika pokazati okus in spretnost mojstra.

XXVII. poglavje.

Sestava hlač.

(Glej tab. VIII fig. 57.—65. in tab IX fig. 66.—68.)

Največ metod o prikrojevanju hlač sloni na praktičnih izkušnjah; četudi so nekateri z merjenjem oblike spodnjega života in okolu stegna sestaviti skušali za hlače nekako »znanstveno« teorijo. Dejstvo je, da se hlače ob zadnjici ne smejo popolno prilagati, če človek stoji, ker bi ga sieer vezale kadar bi sedel. Oblika po nogah pa je odvisna večinoma od šege, ki se pri hlačah jako pogosto menjava. Metoda je torej najboljša taka, ki dopušča raznih prememb v širini in ki daje dovolj prostornosti v noši.

Za hlače potrebujemo naslednje mere:

1. Stransko dolžino od kolčnic do kolena in celo dolžino.
2. Notranjo dolžino, od razkroka navzdol.
3. Pasno širino.
4. Obmerje zadnjice, merjeno okolu najmočnejšega dela spodnjega života.
5. Obmerje hlač v stegnu.
6. Obmerje hlač v kolenu.
7. Obmerje hlač ob nogi.

Z vporabo mere ob zadnjici omogočena je določba izstrižkov ob kolčnicah — mnogo metod sloni na ti meri. Ker pa ima spodnji život, kakor sem vže omenil, skoro vedno isto obmerje, kakor zgornji trup, nam je mogoče v namen konstrukcije vporabiti tudi mero zgornje širine, kot jednoto za vstavo nekaterih točk.

Hlače načrtujejo se po naslednjih pravilih kot vzorec, ali pa neposredno na blago.

a) Sprednje hlačnice, fig. 57.

Za mero velja: Stranska dolžina 108, notranja dolžina 83, pasna širina 42, obmerje zadnjice 48. Širina ob stegnu, kolenu in spodej po zahtevi in šegi.

Ob robu blaga vstavi stransko dolžino od O do a in potegni od obeh točk premo črto. Notranjo dolžino vstavi od a do b in potegni od tam premo »razkrokno« črto. Od o do c vstavi dolžino do kolena (tukaj 62 cm).

Če bi te mere ne imel, potegneš črto za koleno, približno 5 cm višje kakor je polovica $a-b$.

Na pasni črti vstavi za posnetek ob kolčnicah normalno 4 cm od $o-d$, ter izpelji posnetek do 15 cm globoko pod pas. Zgornja širina sprednje hlačnice od d do g vstaviti je z $\frac{1}{4}$ cele pasne širine, tukaj torej z 21 cm. Spodnjo širino vstavi z 20 cm (točka $a-l$). To razdaljo razdeli v polovico in zaznamuj isto, (točka f). Sedaj spoji točko g in f , da dobiš poševno črto. Kjer se ta črta križa z razkrokno črto, tam si zaznamuj točko i . Nato položi vogelnik k točki i ob poševni črti, ter potegni povosno črto proti h za razkrokno spičko h . Od točke i do h vstavi $\frac{1}{3}$ * (tukaj 8 cm), katerim smeš pri trdem blagu $\frac{1}{2}-1$ cm dodati. Razdaljo $i-h$ razdeli v polovico in potegni od tam navzdol do l črto za notranji šev sprednje hlačnice, to pa tako, da bode ta črta pri točki l 1 cm na znotraj oddaljena. Tam, kjer se črta križa z črto ob kolenu zaznamuj točko K .

b) Sprednje hlačnice, fig. 58.

Za vitke osebe izpeljati je pasno konturo pod točko g . Položi torej vogelnik ob poševno črto ter potegni pasno konturo v pravem kotu z isto od d do e . Preostaje nam sedaj še izvršba kontur za notranji šev. Potegni jo s prosto roko od l navzgor tako, da se bode v sredi med l in k spojila z ravno črto. Od k navzgor pa jo potegni v lepem oboku do h in od h v primerni krožini do e . Pravilna izvršba konture od h do e je za lepo priljubljenost hlač velike važnosti. Paziti je treba, da ni preveč zaokrožena, ker postane krožina še pozneje pri obdelovanju hlač nekoliko večja. Desna hlačnica se navadno izstriže; vzgled, kako moraš to izvršiti, kaže pikčasta kontura na fig. 58.

c) Sprednje hlačnice, fig. 59.

Na tej fig. opaziš naslednje: Pasma kontura je naspred manj posneta, ter pri točki e 1 cm naspred od poševne črte izpeljana.

Zato so naslednji razlogi:

Izvršba kontur na prejšni fig. velja za take hlače, ki se imajo v pasu tesno prilegati in se nosijo brez naramnic. Če pa naročnik nosi hlače z naramnicami, ni potrebno istih spredaj toliko znižati, in če jim spredaj 1 cm dodamo, postane sestava spredaj toliko prostornejša, da života ne oklepa. Pri večji debelosti nog v stegnu dodaj navadni vstavi ($\frac{1}{3}$ *) od $i-h$ še 1—2 cm. Te premembe so sicer neznatne, a kažejo pot kako je mogoče dobiti »polnejšo« ali pa »tesnejšo« sestavo hlač v razkroku in pa na trebuhu.

d) Sestava zadnjih hlačnic, fig. 60.

Načrtovanje izvrši se s podlago sprednje hlačnice. Ker se pa šega hlač ob nogah navzdol mnogokrat preminja seznaniti se moremo le z občemi pravili. Oblika hlač v fig. 60. ima srednjo širino; s pikčasto črto ob stranskem ševu pa je označeno, kako se hlačnica po potrebi razširi. V obče velja

pravilo, da se večja širjava dodaja zadnjim hlačnicam na obeh straneh skoraj jednomerno.

Sprednjo hlačnico položi na blago, tako da bode notranji šev iste kolikor mogoče paralelno ležal z robom blaga. Tem načinom postane šev po sredi zadnjice **poševnejši** in torej raztegljivejši, kar je glede na trpežnost in prostornost hlač precejšnega pomena.

Če si položil sprednjo hlačnico pravilno na blago, zaznamuj si v sredini pasne konture, sredo hlačnice, ter potegni v pravem kotu vodoravne črte, črto navzgor za vrhno spičko zadnje hlačnice, točka *n*. Isto višavo vstavi z $\frac{1}{2}$ * (tukaj 12 cm). Sedaj podaljšaj pasno črto (konturo) na desno, ter vstavi od *n* do *o1* $\frac{1}{4}$ pasne širine z **dodatkom 4 cm**. Ta dodatek zgubiš zopet na zadnji strani hlačnic tako, da 3 cm izstrižeš, 1 cm pa všiješ. Od točke *n* potegni do **razkrokne spičke sprednje hlačnice**, črto za srednji šev, ter vstavi razkrokno spičko zadnje hlačnice 4 cm izven sprednje. Konturo v razkroku izvrši po vzorcu.

Vstavi še poširjenje pri kolenu in ob nogi spodej, ter izvrši notranjo konturo. Pri merjenju širin odbiti moraš toliko, kakor imajo ševi povzeti, ostali znesek pa vstaviš približno enakomerno na vsaki strani sprednje hlačnice.

e) **Sestava ozkih hlač**, fig. 61.

Zgornji del teh hlač sestavi bi se lahko tako kakor prejšnje. Če ne bi potegnili črto iz srede pasu navzgor, napraviš poševnost srednjega ševa zadnje hlačnice tudi po naslednjem načinu. Po položbi sprednje hlačnice zaznamuj si približno $\frac{1}{4}$ * (tukaj 6 cm) od točke *e* na levo točko *m*, ter potegni od iste poševno črto do razkrokne spičke. Višina zadnje spičke pa znaša od *m* navzgor 15 cm. Po vstavi pasne mere se pa ta spička popravi tudi tem načinom, da se ji vstavi enaka dolžina kakor od *i—o1*.

Vzglede, kako je hlače poožiti navzdol po nogah, kaže fig. 61. Mej tem ko ostane razkrokna spička enaka, smeš zadnjo hlačnico pri kolenu in spodej do zneska 2 cm poožiti. Še ožje hlače pa napraviš s tem, da jih na strani pošnameš. Konturo zadnje hlačnice smeš **na strani**, kakor kaže fig. 61., celo pod konturo sprednje hlačnice izpeljati, kar se pa **pri notranjem ševu ne sme** zgoditi. Obdelovanje taci hlač je seveda drugačno, kakor pri širokih. Opomnim pa, da je notranji šev sprednje hlačnice pri vseh vzorcih od kolena navzdol nekoliko na znotraj zaokrožen. To krožino je toliko izvleči, da postane kontura ravna.

f) **Sestava priležnih (kratkih) hlač**, fig. 62. in 63.

Zgornja sestava je s prejšnjo jednaka. Kako je pa hlače, ki se nosijo v škornjih navzdol poožiti, kaže fig. 62. Merodajno je tukaj obmerje nog, če se morajo hlače popolnoma prilegati. Napravi torej sprednji hlačnici polovico merjene širine z dodatkom ševi. Kontura zadnje hlačnice drži potem

od stegna navzdol tako, kakor sprednja; obe hlačnici ste po nogah torej jednako široki.

Če hočeš sestavo po obmerju zadnjice premeriti, položi merilo, kakor kaže fig. 63., na zadnji šev, ter načrtaj stranski šev zadnje hlačnice, tako daleč izven sprednjega, da bode mera znašala $\frac{1}{4}$ vsega obmerja, z dodatkom 4—5 cm.

g) Sestava kratkih hlač za dečke, fig. 64.

Sestava dolgih hlač za dečke premeni se v obče le toliko, da je pri kolčnicah le 2 cm posnetka, in tudi v pasu na zadnji hlačnici manj dodatka. Razkrokne spičke vstavijo se po jednoti, ker mora zadnja hlačnica nekoliko širja biti, smeš, če je to po meri potrebno, sprednjo hlačnico spodej na 18 cm ali tudi še več poožiti.

Pri vzorcu fig. 64., ki predstavlja hlače, segajoče le čez koleno, treba pa stranski šev sprednje hlačnice navzdol približno 2 cm poožiti. Vse drugo je razvidno iz vzorca.

h) Sestava hlač pri nenormalnostih, fig. 65.

Četudi je oblika spodnjega života mnogokrat nenormalna, isto tako kakor opazujemo to pri zgornjem trupu, nam vsled oblike, nog pokrivajočih oblačil ni treba na vse ozir jemati. Zadostuje torej, da poleg pozornosti glede na debelost stegna še opazujemo, je li zadnjica nenavadno močna, oziroma nazad izbuknjena ali ne. Te okoliščine nam vsikdar niti mera ne more pokazati, a vendar je od iste odvisno, bodo li hlače na životu ležale brez poševnih gub dovolj prostorno ali pa če bodo vezale. Tukaj velja pravilo. Tem močnejša je zadnjica, tem bolj poševno mora ležati srednji šev. Tem manjši pa je obmerje, ali tem bolj je spodnji život naspred zaključen, tem bolj po konci sme biti srednji šev. Le pri jako širokih (oklatnih) hlačah, kjer nastane potrebna širina že vsled mere v razkroku in na strani večja, mora se zadnja hlačnica bolj po koncu postaviti, da ne nastanejo poševne gube. Popolnoma priležne (ozke) hlače pa potrebujejo bolj poševno lego zadnjega ševa.

Na fig. 60. pokazal sem sestavo, ki izvira iz črte, katero potegneš iz srede pasne konture sprednjega dela. Po tem pravilu ne moreš hlač skaziti, kajti vedno bodo imele dovolj širine. Dokler torej ne dobiš zadostne izkušnosti, drži se tega pravila, ker je skoraj nemogoče popravljati hlače, ki imajo napako v sestavi. Sicer daje pa fig. 65. navodilo za premembe izvira-joče iz zgoraj omenjenih slučajev.

Na ravno tej fig. je načrtana preložba kontur od kolena navzdol za na notri in pa na ven (O in X) zakrivljene noge. Polne črte kažejo normalni model, pikčaste črte premembo za O noge, križaste črte pa za X noge. Zadnje hlačnice dobiti morajo enake smeri.

i) Sestava hlač za debele osebe, tab. IX., fig. 66.

Hlače za debele osebe se načrtujejo v obče po istih temeljih kakor za vitke osebe, omenil bodem le tiste točke, ki se premenijo. Za posnetek ob kolčnicah zadostujeta 2 cm. Stranska kontura hlač izpelje se lahko pri kolenu in do spodaj 1—2 cm znotraj ravne, temeljne črte (roba). Tak posnetek pa je dobro napraviti tudi pri vsakih drugih hlačah, če ni progasto blago. Zaradi debelosti trebuha treba je debele hlače v pasu višje napustiti. Izpelji torej pasno konturo sprednje hlačnice 2—3 cm višje nad točko *e*. Izstrižek na zadnji hlačnici sme biti manjši. Vse ostalo razvidiš na fig. 66.

k) Sestava navadnih hlač za delavce, tab. IX., fig. 67.

Krojači na deželi, ki delajo večinoma za delavske ljudi obleko iz cenege in ozkega blaga, se ne morejo vsikdar s krojem tako razprostrti kakor njih sodrugi v mestih, ki imajo široko in raztegljivo blago na razpolago. Slednji imajo v tej zadevi lažje delo, ker se fino blago lepše prilježe in vleže. Tudi potrebujejo krojači na deželi z raznih vzrokov, če delajo za prodajo, in če jim ni mogoče jemati natančnih mer itd., neko priprostejo metodo za prikrojevanje tacihi hlač. Kakor sem iz enacih vzrokov vže v XXIII. poglavju razložil priprosto metodo za navadni sako, tako objavim v fig. 67. enako priprosto metodo za hlače. Za stranski šev velja rob blaga. Od točke *O* do *g* vstavi 1 * , to je če nimaš obmerja zadnjice, $\frac{1}{4}$ tiste cele zgornje širine, ki jo rabiš za suktnjo dotičnika. Če bi torej hotel napraviti hlače za moža z zgornjo širino 48 cm, vstavi za pasno širino hlač *o—g* 24 cm. Enaki znesek vstavi za širino pri kolenu in potegni črto od *g* do kolena. **Životno dolžino** hlač vstavi, če nimaš mere, od *o* do *b* z 1 * + 1—2 cm (tukaj torej 26 cm). Od kolena navzdol smeš sprednjo hlačnico poožiti, vstavi torej spodej 22 cm in podaljšaj črte od kolena do tam. Od točke *i* vstavi za spičko $\frac{1}{3}$ * (tukaj 8 cm), ter izpelji konture kakor po vzorcu.

Za zadnjo hlačnico obrni ostalo blago tako, da bode za stranski šev veljal zopet rob blaga. Položi sprednjo hlačnico tako, da bode ležala v celi dolžini 2 cm od roba oddaljena. Črto za srednji šev potegni neposredno od trebušne spičke sprednje hlačnice, točka *e* do spičke v razkroku, dodaj za spičko zadnje hlačnice najmanje 6 cm in izvrši ostale konture po vzorcu.

Za take hlače zadostuje blago v širini 65 cm, ne da bi jih bilo treba dostaviti. Pri ožjem blagu pa bi moral spičko zadnje hlačnice dostaviti.

Za normalno stransko dolžino hlač, če jih delaš v zalogo, vporabi $4\frac{1}{2}$ *.

e) Sestava širokih kratkih hlač (pluder-hlače), tab. IX., fig. 68.

Oblika navadnih hlač izvršena je na vzorcu z pikčastimi črtami, tako da so dodatki v širini dobro razvidni. Širino napraviš poljubno. V spodnjem robu se hlače naberejo, ali pa se jim prišije poseben pasek, ki se v razpareku zapenja. Take hlače rabijo posebno kolesarji, a v novejšem času postale so moderne tudi pri otročjih oblekah.

XXVIII. poglavje.

Sestava kamašen.

(Glej tab. IX., fig. 69.—73.)

Če vzameš več mer, načrtaš kamašne lahko neposredno po merah. Najbolj priležne kamašne pa napraviš, če ti da naročnik na razpolago čevlji, na katerega bode kamašne oblekel. Tem načinom napraviš iste najprimernejše, ter ne potrebuješ druge mere, kakor eventuelno dolžino in vrhno širino.

Fig. 69.—71. so vzorci za male, srednje in velike noge. Povečaj te vzorce z centimeterskim merilom v naravno veličino. Potegni navpično črto, ter vstavi od *a* navzdol dolgostne točke. Od teh potegni preme črte in vstavi širine. Konture so razvidne. Na podlagi teh treh vzorcev prirediš lahko kamašne za vsako veličino in obliko.

Fig. 72. in 73. kažejo obliko izdelanih kamašen tako, kakor so najbolj običajne.

XXIX. poglavje.

Sestava reverende ali talarja za duhovnike.

(Glej tab. IX., fig. 74. in 75. in v berilu stran 53.)

Talarji nosijo se večinoma v dveh oblikah, kakor je tukaj iz podob razvidno.

Talarje prikrojeval je doslej skoro vsak krojač po svojem z večjo ali manjšo srečo. V knjigah načrtani so vzorci talarjev skoro izključno po prenaševalnih merilih, čeravno je po mojem mnenju, ravno za to oblačilo, koje nosijo tako različni životi, seznam z metodično sestavo najbolj potreben. Čast. bralcem podam torej dve svoje izvirne in preskušene sestave na razpolago.

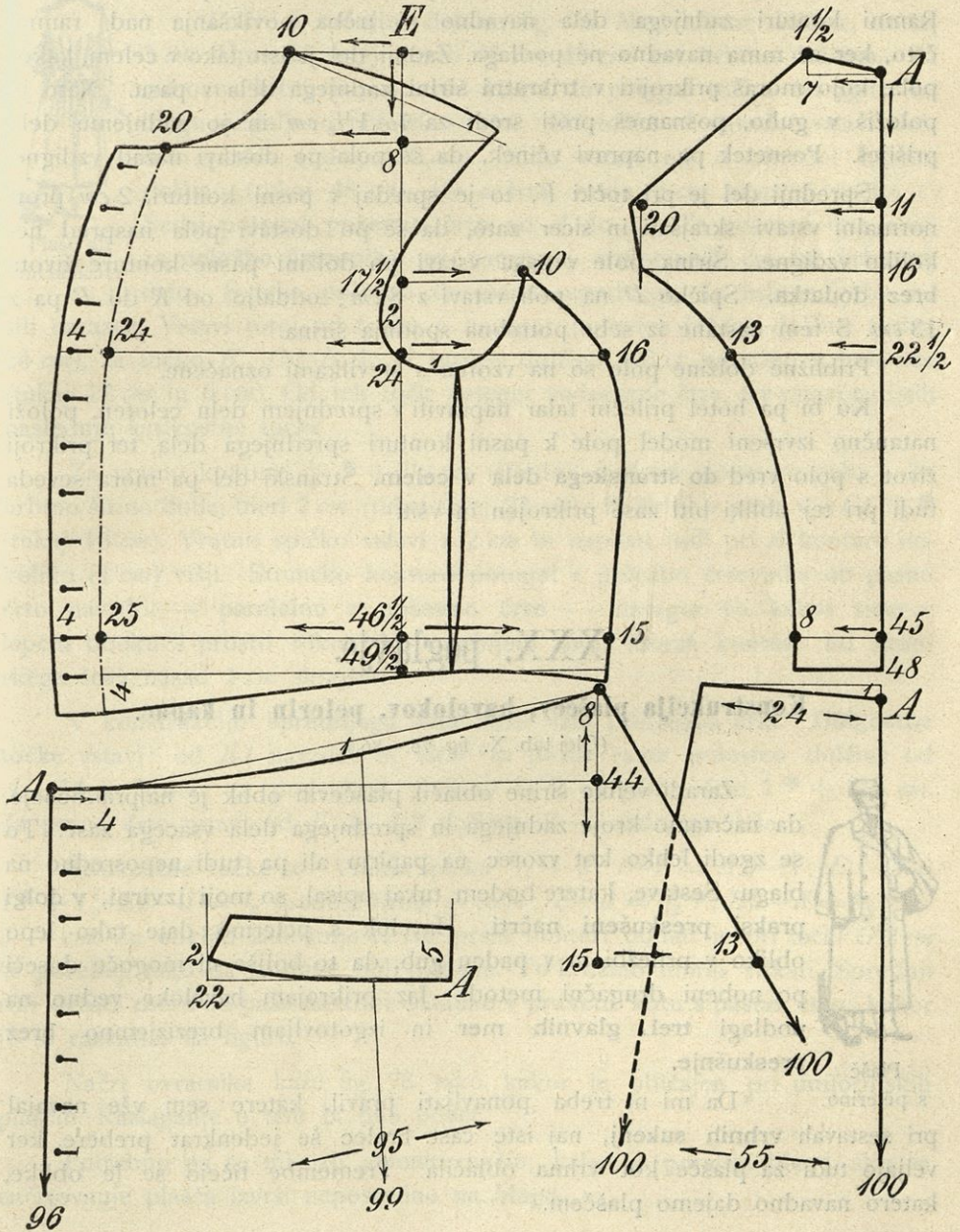
Plohati talar, fig. 74.—75. na tab. IX., kakor tudi životni talar na str. 53, kojemu se pole posebej dostavijo, načrtaš lahko s centimeterskim merilom v naravno veličino za zgornjo širino 48 *cm*, spodnjo širino 42 *cm* in za hrbtno dolžino 45 *cm*.

Sestava krojev za oba talarja, na podlagi treh glavnih mer, omogoči pa za sleherni život primerno priležbo in padec teh sukenj. Pravila za sestavo plohatega talarja po jednoti zaznamovana so na vzorcih fig. 74. in 75. Stranske ševe pustiš lahko ravne, ali pa jih v pasu nekoliko posnameš.

Spodnje širine so za zadnji del s 50 *cm*; za sprednji del pa s 60 *cm* označene. Pri konstrukciji po merah pa nastajajo te širine iz sebe po vstavi namernih črt; hrbtno širino zadnjega dela vstavi od točke *B* do *d* z $1 * + 1 - 2$ *cm*, širino istega v pasu pa od *C* do *C1* z $1 * + 5 - 6$ *cm*. Nato potegni ob

točkah *d* in *C1* navzdol namerno črto za stranski šev. Jednako določiš si namerno črto za stranski šev sprednjega dela. Od *E* do *d* vstavi $\frac{1}{3}$ * , od *E2* do *K* isti znesek, to je $\frac{1}{3}$ * z dodatkom 5—6 cm, ter potegni ob točkah *d* in *K* namerno črto navzdol. Obklad napusti s zneskom 3—4 cm. Levo stran, kjer napraviš luknje, smeš seveda tudi več zagniti, da pridejo gumbje v sredino. Meri hrbtno dolžine, dodaj 2 cm in sicer po 1 cm navzgor in na spodaj od točke *B*. Prsno črto vstavi z 1 * + 1 cm. Pri vstavi vratnih spičk opomnim na pravilo, ki velja za suknje s stoječim ovratnikom.

Opozarjam pa še na to, da je vedno potreba ozir jemati na obliko dotičnega života; ter vporabiti pri konstrukcijah vsa pravila, katera sem navedel pri sestavah životov za debele osebe in nenormalna držanja.

Talar, ki je kot vzgled postavljen na str. 53 ima navadni život, kateremu se spredaj in zadej dostavijo pole. Zadnja pola je v celem in se položi v široko gubo. Vzorec je ponatisnjen iz moje knjižice »Krojni vzorci« in ima le namen pokazati obliko krojne sestave. Načrtaj torej život, skupaj kakor sicer, s podlago treh mer; le zadnjemu delu vstavi v pasu 8 cm širine. Ramni konturi zadnjega dela navadno ni treba povikšanja nad ramno črto, ker se rama navadno ne podlaga. Zadnji del je isto tako v celem, kakor pola, kojo moraš prikrojiti v trikratni širini zadnjega dela v pasu. Nato jo položiš v gubo, posnameš proti sredi za $1-1\frac{1}{2}$ cm in jo zadnjemu delu prišiješ. Posnetek pa napravi včinek, da se pola po dostavi nazaj vzdigne.

Sprednji del je pri točki *V*, to je spredaj v pasni konturi, 2 cm proti normalni vstavi skrajšati in sicer zato, da se po dostavi pola naspred nekoliko vzdigne. Širina pole v pasu vstavi po dolžini pasne konture života brez dodatka. Spičko *D* na poli vstavi z 8 cm; oddaljo od *R* do *P* pa z 13 cm. S tem nastane iz sebe potrebna spodnja širina.

Približne dolžine pole so na vzorcu s številkami označene.

Ko bi pa hotel priležni talar napraviti v sprednjem delu celoten, položi natančno izvršeni model pole k pasni konturi sprednjega dela, ter prikroji život s polo vred do stranskega dela v celem. Stranski del pa mora seveda tudi pri tej obliki biti zasé prikrojen in všit.

XXX. poglavje.

Konstrukcija plaščev, havelokov, pelerin in kapuc.

(Glej tab. X., fig. 76.—86.)

Plašč

Zaradi velike širine oblačil plaščevih oblik je najpraktičnejše, da načrtamo kroje zadnjega in sprednjega dela vsacega zasé. To se zgodi lahko kot vzorec na papirju ali pa tudi neposredno na blagu. Sestave, katere bodem tukaj opisal, so moji izvorni, v dolgi praksi preskušeni načrti. Havelok s pelerino daje tako lepo obliko v priležbi in v padcu gub, da to boljše ni mogoče doseči po nobeni drugačni metodi. Jaz prikrojam haveloke vedno na podlagi treh glavnih mer in izgotovljam brezizjemno brez preskušnje.

s pelerino. Da mi ni treba ponavljati pravil, katere sem vže navajal pri sestavah vrhnih sukenj, naj iste čast. bralec še jedenkrat prebere, ker veljajo tudi za plašče kot vrhna oblačila. Premembe tičejo se le oblike, katero navadno dajemo plaščem.

a) Konstrukcija plašča ali menčikova.

Kroj plašča, fig. 76., 77. in 78. je podlaga vsem oblikam plaščev za uradniške in vojaške uniformske plašče, kakor tudi za takozvani menčikov.

Da se premembe oziroma dodatki, katere moraš napraviti napram drugi navadni suknji, lažje pojmi, postavljen je vzorec plašča kakor tudi haveloka

Plašč ali menčikov.

s podlago normalnih mer $\frac{48, 42,}{45}$

Prični s zadnjim delom, fig. 76. Meri hrbtne dolžine, dodaj 3 cm. Vporabi torej mesto 45 cm, 48 cm kot hrbtno dolžino. Za gubo na hrbtu napusti 10—12 cm, in potegni toliko od zgiba na blagu oddaljeno paralelno črto. Od točke *A* navzdol vstavi dolžino plašča (tukaj 135 cm). Nato vstavi od *A* navzdol hrbtno dolžino (tukaj 48 cm), ter začrtaj ondu 3 cm naspred točko *C*. Sedaj potegni poševno črto od *A* do *C*. Ta poševna črta služi za položbo črtovnika pri načrtanju vodoravnih črt na hrbtnem delu. S tako položbo dosežemo ugodnost, da hrbtne gube ne sili narazen. Vstavi torej od točke *C* navzgor polovico hrbtne dolžine (tukaj 24 cm), za točko *B*. Od *B* do *A* razdeli dolžino kakor navadno v polovice (tukaj 12 cm in 6 cm). Od teh točk potegni vodoravne črte, ter vstavi na istih naslednje širokoste točke:

Za vratno konturo $\frac{1}{3} * + \frac{1}{2}$ cm. (Slednji dodatek povzame guba.) Za hrbtno širino dodaj meri 2 cm (tukaj torej 22 cm); za širino v pasu $C-C1 \frac{2}{3} *$ (tukaj 16 cm). Vratno spičko vstavi z 2 cm in napusti tudi pri *A* konturo nekoliko (1 cm) višji. Stransko konturo potegni z položbo črtovnika ob pasno črto navzdol — paralelno z poševno črto — navzgor pa kakor sicer v lepem oboku s prosto roko. Na spodnjem robu moraš konturo od stranskega ševa nazad 1 cm skrajšati.

V konstrukcijo sprednjega dela služi nam prestopna črta. Dolgostne točke vstavi: od *E1* navzdol in sicer za poves rame polovico dolžine od *A-A1* iz hrbta; za podvratno globino $\frac{1}{3} *$, za prsno črto $1 * + 1\frac{1}{2}$ cm. Za pasno črto vstavi od *E* do *E2* dolžino *B-C* zadnjega dela.

Širokoste točke so: Vratna spička $\frac{1}{3} + 2$; *l-L* = *A1-N*; *E-G* = $1 * + 1$; *E2-J* = $\frac{1}{2}$ spodnje širine + 5 cm; *E-d* = $\frac{1}{2} *$; *E2-K* = $\frac{1}{2} * + 3-4$ cm. Za obklad zadostuje 12 cm, prsni konturi dodati je pri točki *G* 2 cm še posebej, tako da postane bolj okrogla. To krožino moraš vlikati. Sprednji rob držati mora od pasu navzdol natanko v pravem kotu s pasno črto, kakor je to razvidno na figuri.

Načrt ovratnika kaže fig. 78. tako, kakor je običajen pri uniformskih plaščih. Razlaganje o tem bi bilo odveč.

Potrebno pa se mi zdi omeniti način, kako je porabiti blago, ako se načrtovanje plašča izvrši neposredno na blago.

Za zadnji del porabi le jedno polovico blaga. Zagni isto tako, da bode zadoščal širini hrbtnega dela. Iz ostalega blaga prikrojiš pa rokave in obložke rokavov v **celem**.

Sprednji del načrta se od robu blaga pričeni. Da bodeš našel, kako daleč od robu moraš vleči prestopno (tukaj glavno) črto; določi in zaznamuj si najpreje širino nameravanega obklada; od tam pa pomeri nazad še mero polovice spodnje širine z dodatkom in jo zaznamuj. Ker mora glavna črta paralelno z sprednjim robom držati, zaznamuj si torej potrebno oddaljo na dveh mestih, ter potegni ob zaznamovanih pikah to navpično črto. Tem načinom bode vedno dovolj prostora naspred za širino sprednjega dela.

b) Konstrukcija haveloka.

Havelok.

V načrtanju haveloka, fig. 79. in 80., veljajo v obče ista pravila in dodatki kakor za plašče. Črte zadnjega dela vleči je istotako od poševne črte. Stranski šev potegni naravnost od hrbtnne širine navzdol (točka *N*) paralelno s poševno črto. V ostalem je pa izvršek na fig. natančno razviden. Sestavna točka (zveza) hrbtnega dela z sprednjim zaznamovana je 4 cm nad prsno črto, ako se napravi havelok z rokavi. Če pa haveloku — kakor je to navadno — ne bodeš vstavil rokavov, moraš zadnji del tako, kakor kaže pikčasta črta, posneti. Zvezo z sprednjim delom zaznamuj v tem slučaju 5 cm nad pasno črto.

Za sprednji del, če hočeš napraviti havelok z rokavi, vstavi od točke *E* do *d* $\frac{1}{2} * + 1$, od točke *E2* do *K* pa $\frac{1}{2} * + 3$ cm. Za haveloke brez rokavov služi pa z pikčasto črto označena kontura. Ramo napusti v širini 5 cm. Zveze z zadnjim delom zaznamuj enako kakor na zadnjem delu (tukaj 5 cm) nad pasno črto. Obklad znaša 4 cm. Fig. 81. predstavlja kraj ovratnika za havelok. Ta ne potrebuje nadaljnega pojasnevanja. Normalna daljina ovratnika za haveloke znaša 1 *.

c) Konstrukcija pelerine.

Havelok dobi navadno pelerino po fig. 82. in 83.; če je havelok brez rokavov je pelerino ob vratu prišiti. Konstrukcija vrši se vedno s podlago vzorca dotičnega haveloka, za katerega je namenjena in sicer po naslednjih pravilih:

Za hrbtno pelerino posnemi kos sprednje rame haveloka, in sicer pri vratu 2 cm, pri ramni spički pa 3 cm in priloži, kakor se to na fig. 82. vidi, ta kos k rami zadnjega dela. Tem načinom preložimo ramni šev pelerine na sredo rame. Potegni sedaj od *M* do *N* ravno črto. Dolžino pelerine vstavi od *M* do *C* s 75 cm; potegni od *C* vodoravno črto v pravem kotu z zgibom blaga na sredi hrbtna, ter vstavi za širino 50 cm (točka *D*). Od točke *D* potegni pravokotno črto navzgor in vstavi od točke *M* na isto 76 cm (točka *H*). Od *H* do *N* potegni ravno črto in izvrši ob ramni spički

potrebno krožino, kakor to vidiš pri točki *N*. Spodnji rob pelerine izpelji v primernem ne preveč zaokroženem oboku.

Sprednja pelerina fig. 83. je, ako se ji napusti s havelokom enaki obklad na prsih in ob vratu ravno taka, kakor vzorec haveloka; ramo pa moraš za tisti kos, katerega smo zadnjemu delu dostavili, **skrajšati**. Potegni torej ramno črto od *F* do *n*. Od *F* do *J* vstavi 75 *cm*, ter potegni spodnjo vodoravno črto; vstavi na isti 70 *cm* širine (točka *R*). Od te potegni navzgor pravokotno črto in vstavi od *F* na isto 77 *cm* dolžine (točka *K*). Sedaj potegni ob konturi stranskega ševa navzgor črto do točke *n*, kjer se bode z ramno črto križala. V ravno isti križ potegni še črto od točke *K* navzgor do *n*, ter zaokroži ramni povos tako, kakor pri hrbtnem delu pelerine.

Ta moja nova izvirna konstrukcija haveloka in pelerine daje vedno zadostno prostornost in je tako sestavljena, da se porabi kar najmanje mogoče blaga. V tej veličini, kakor jo predstavlja vzorec, zadostuje za havelok brez vsacih dostav 3 *m* blaga v širini (dvojni) po 70 *cm*. Mero za dolžino pelerine vzemi od točke *F* navzdol po **sredi rame**. Če ima biti daljša ali krajša, dodaj ali pa posnemi jo enakomerno na spodnjem robu. Ožjō pa jo napraviš ob črtah *N* proti *H* in pa od *n* proti *K*. Samo ob sebi pa je umevno, da pelerine ob rami in ob plečah ne smeš prenarajati, ker izvira ondodna prostornost iz oblike podloženega modela. Ramni šev pelerine držati mora po sredi rame. Haveloku se naši je v pasu na zadnjem delu spona kakor kaže fig. 84. Ista ima namen držati nekoliko širine nazad. Spona sme precej dolga biti, v polovici približno $\frac{2}{3}$ *.

d) Konstrukcija kratkega kolarja.

Fig. 85. predstavlja jednostavni načrt za izvršbo kratkega kolarja (pelerine) brez ramnega ševa. Širina robu meri $\frac{3}{4}$ kolesa. Ako bi hotel kolar napraviti z celo širino kolesa, prestriži model v sredi čez ramo in položi spodnja robova na blagu toliko narazen, da bode hrbtna in pa prsna kontura ležala ob enakem robu blaga. Podobne kolarje nosi tudi višja duhovščina na talarjih. Konstrukcija izvrši se s krožnim obokom, na podlagi istih krojnih delov, za katere se kolar osnuje in sicer drži krožni obok od točke *F*. Nastalo dolžino lahko po meri popraviš.

e) Konstrukcija kapuce.

Kapuce nosijo se k vsakovrstnim plaščem in tudi k pelerinam. Najumestnejša konstrukcija osnuje se na podlagi istih krojnih delov, za katere je namenjena kapuca.

Položi torej po fig. 86. zadnji in sprednji del vzorca na rami tako skupaj, da stisneš na rami konturi ramnega povosa. Hrbet *a—c* je hrbtni šev kapuce. Vratno konturo načrtaj po vratni luknji. Spredaj jo smeš približno 2 *cm* skrajšati in posneti. Nato potegni pravokotno z *a—c* izvirajočo črto 2 *cm* nižje pod vratno konturo, glej točko *a*. Od *a* do *c* vstavi dolžino

(tukaj 40 *cm*) točka *c*, ter potegni od tod čez krajišče rame črto, ki se bode s zgornjo vodoravno križala. Tem načinom dobiš točko *b*. Sedaj vstavi še dolžino *a—b* od *b* do *d* in dolžino *a—c* od *c* do *d* in kapuca je načrtana. Za kapuco priredi si vedno vzorec (model), ter položi istega tako na blago, da bode ležal kroj na črti *c—d* v zgibu blaga.

XXXI. poglavje.

Obdelovanje oblačil.

Tehnika »obdelovanja« krojnih delov, natančnost v izvršbi izstrižkov (süsonov) robov in fazóne, plastična obdelava rame, pleč in oprsja, pravilna dostava ovratnika in rokavov, istotako primerno obdelovanje in likanje vsakovrstnih hlač in telovnikov je posebna umetnost, ki znači spretnost izdelovatelja. »Kroj«, tako je pisal l. 1890. zamrlí **F. A. Hoffmann** na Dunaju, »nam more dajati le plohe konture, krožine človeškega života pa treba z dresuro (obdelovanjem) krožin delov in ševov vlikati in prirejati, tako da se prilegajo obliki života. Mej prikrojevanjem in delom mora biti torej natančno soglasje. Če hočeš zgotoviti harmonično celoto, pazi da se kroj in delo vjemata, ter jeden drug zega popolnujeta in dopolnujeta. Spretnih delavcev je čedalje manj. Nekdaj je bila prikrojevalna veda na jako nizki stopinji. »Patrona« (vzorec) je bil mnogokrat jedino prikrojevalno sredstvo, s kojim so izvrševali često največja obrtovanja. Zato pa so bili delavci spretnejši. Starejši pomočniki so bili vzgled mlajšim, in ti so si šteli v čast dospeti do enake izvežbe. Tako je spretna roka izdelovalca popravila napake tedanjih primitivnih konstrukcij «

Te besede nam marsikaj pojasnijo. Dandanes imamo boljše — da izvrstne prikrojevalne metode, a paziti moramo, da se dobri kroj z napačnim obdelovanjem ne pokvari!

Naravno je, da je ni mogoče ročne spretnosti pridobiti si s poukom iz knjig. Zato je treba osebnega pouka in praktičnih vaj. Kar je bilo v književnem oziru storiti mogoče, izvršilo je znano založništvo »**Europäische Modenzeitung**« v Draždanah z izdajo knjižice »**Lehre der Bearbeitung sämmllicher Herrenkleidungsstücke**«. Četrto izdajo tega dela izvršil sem jaz za isto založništvo deloma na novo; za Slovence mi pa doslej ni bilo mogoče prirediti podobne izdaje.

Govori se sicer, da potrebuje vsaki kroj drugačno obdelavo. To je deloma res. Z razširjenjem prikrojevalne vede pa bode tudi tej raznoličnosti konec. Marsikako staroskušeno pravilo ima pa še vedno isto vrednost, kakor nekdanj. Na vsak način pa je vsled modernega kroja obdelava postala lažja kakor je bila. Mnogo se pa doseže z izstrižki in s preložbo raznih ševov. O teh praktičnih izkustvih pa se treba posebej poučiti in dajo tudi dobri modni časniki strokovnjaku potrebna oporišča za praktične poskuse.

XXXII. poglavje.

0 preskušnjah.

Naravno je, da se oblačila pred popolnim izvrškom preskusijo. O načinu kako in kolikokrat naj se preskuša, so mnenja jako različna. Znano je, da se nahajajo tudi »učitelji« kojih metode so tako sigurne, da preskušeni niti potreba ni. Pustimo tudi tem slednjim svoje pravo. Namen moj je, podati istim sodrugom, ki si bodo mojo prirojvalno metodo prilastili navodila, po kaki poti naj hodijo, da bodo prej ko mogoče dospeli do zaželjenega cilja.

Prakso ali izkušnost pridobi si prirojvalec na vsak način še le po večletnem delovanju. Ta doba pa se zamore primerno skrajšati, če prirojvalec pri preskušnjah natančno opazuje **izvor** morebitnih napak in če se potrudí, da se istim pri nadaljnih konstrukcijah izogne. Nahaja se namreč mojstrov, ki ves čas svojega obrtovanja napravljajo vedno ene in iste napake pri prirojvanju. Ti mislijo naposled, da so iste napake neizogibne.

Po mojih nazorih, ki slonijo na podlagi mnogoletnih skušenj je takozvana »surova preskušnja« na životu naročnika najbolj umestna.

Posamne dele suknje obdelaj in vlikaj, ter podloži **primerno životni obliki**; sestavi jih pravilno skupaj in sicer brez ovratnika in rokava. Taka preskušnja pokaže je li zveza mej hrbtnim in sprednjim delom pravilna ali ne, in pokaže se tudi neprisiljena prava lega ob životu. Če tako preskušnjo prav oblečeš, tako da pride vse na pravo mesto, mora suknja sama o sebi tako ležati, **kakor če bi bila zapeta**. Če tega ni, je očitvidno, da leži napaka v konstrukciji životnih dolžin, oziroma v napačni zvezi životnih polovic.

Pri taki preskušnji je še mogoče vgoditi zahtevam naročnika glede priležbe fazóne in dolžine suknje; tako tudi glede širine in oblike oblada, prostornosti rokavne luknje. Važno je tudi, da načrtaš smer sprednjega robu, in kraj za gumbe in žepe, višino ovratnika itd.

Praktičnemu prirojvalcu naj taka preskušnja zadostuje, če nima opraviti s posebno slabo rasčenim životom ali pa z naročniki, ki radi večkrat preskušajo. Pri nadaljnih preskušnjah ravna naj se vsakdo po potrebah kakršne se mu pokažejo.

Praktičen prirojvalec pa mora biti, če treba, zmožen suknjo, oziroma celo obleko napraviti pristojno tudi brez preskušnje. Za take slučaje jaz ne preskušam suknj nikdar na tujem životu. Pri normalnih rastih života je to nepotrebno, pri nenormalnih pa bi bilo celo napačno. Vzemi za take slučaje vsekako nekaj dopolnilnih mer, ter oglej si tudi natančno životno držanje. **To si zapiši**. Če vporabiš vsa teoretična pravila in pridobljene izkušnje in če vrediš **vže naprej** tiste malenkosti, ki nastanejo mej obdelovanjem kroja, smeš se brezskrbno zanašati, da bode obleka tudi brez preskušnje pristojala životu, za katerega si jo priredil.

Vsak prirojevalec se mora potruditi, da polagoma dospe do te najvišje popolnosti v svoji stroki. Naslednji pot vodi naj te do tega cilja: Preskušnjo ne napravljaj v ta namen, da boš obleko na životu popravljaj, ista naj ti služi le v **prepričanje, si li pravilno konstruiral ali ne!** Če se ti posreči v mnogih slučajih prirediti popolnoma dobre preskušnje, dosegel bodeš s tem sigurnost tudi za take slučaje, pri katerih mora preskušnja izostati. Sestavljalj torej načrt za vsaki kroj tako, **kakor da ne bi imel prilike za preskušnjo.**

Pričetnike pa opozarjam še na neko okolnost. Dokler nimajo zadostnih skušenj, naj se nikar ne oddaljijo od teorije. Načrte delajte na papir, izstrižite vzorec ko je vse v redu in še le po istem načrtajte kroj na blago. Ob vratni konturi napustite za šev. Po preskušnji popravite morebitne napake tudi na na vzorcu, ter zapišite na istega ime naročnika. Tako izognete se jako neprijetnim dogodkom, da bodeite morebiti prvokrat napravili pristojno, v drugem ali pa tretjem slučaju pa slabejo suktnjo istemu naročniku.

Nikdar naj se pa prirojevalec ne prevzame po ideji, da vže vse ve in zna. Stroka naša je taka, da se moramo vedno in neprestano še učiti. Nezmotljivosti pri našem rokodelstvu ne bode, dokler ostane prirojevalni vedi lastnost umetnosti. Ta nepremakljivi temelj, ki spaja našo obrt z umetnostjo je tudi pogoj njenemu obstanku.

XXXIII. poglavje.

Angleška smer v moškem in ženskem krojaštvu.

(S petimi, mej berilom natisnjenimi podobami.)

V novejšem času čuje se v boljših strokovnih krogih mnogokrat o »angleški modi in oblačilih«. Prvotno veljala je ta smer le za damske živote in kostume, kakršne nosijo v najfinejših krogih celega sveta. Kakor se pa kaže, napreduje pa ta posebna »angleška smer« v oblačilih tudi mej moškim svetom. Zato ne bode napačno če seznanim z isto smerjo tudi naše krojače vsaj v toliko, da jo bodo pojмили.

Pojm »angleško krojaštvo« obseza 1. vporabo najfinejšega blaga in najboljših pridatkov; 2. dobro a lahkotno delo in 3. praktično-priproste oblike.

Praktičen Anglež polaga največjo vrednost na to, da dobi zares solidni, z roko izvršeni izdelek, ne glede na to, da je cena tacih izdelkov mnogo višja, kakor sicer. On se drži praktičnega načela, da dobro delo céno biti ne more. Deviza »ceno in slabo« na Angleškem tako ne vleče, kakor žalibog pri nas, ki mnogokrat izdelujemo blago, katero niti dela vredno ni.

V strogo strokovnem smislu se torej ta angleška smer ne loči tolikanj od drugih. Če n. pr. proučujemo prirojevalne metode J. P. Thornstona, ali A. Langridga v Londonu ali pa drugih angleških strokovnih pisateljev, ne najdemo mej njimi in francoskimi ali nemškimi mnogo razlike, vsaj ne

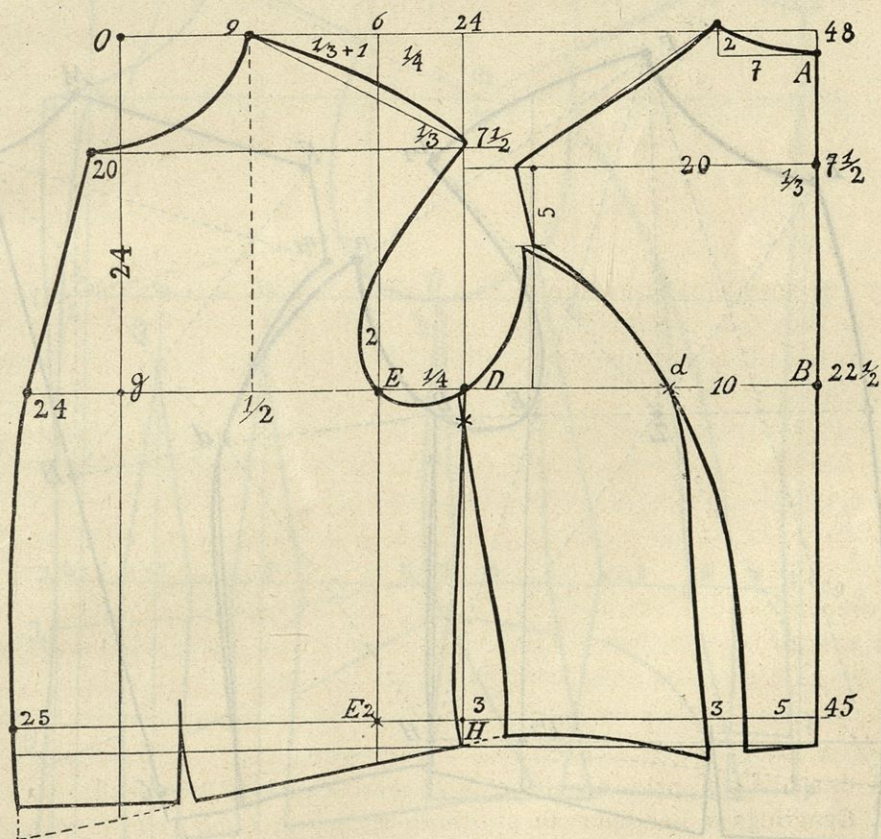
toliko, da bi nam ne bilo mogoče z lastnimi metodami ravno istega učinka prirediti.

Neko posebnost pa imajo Angleži in to je, »najraznovrstnejši šport«, ki je, kakor umevno, neposredno v zvezi z oblačili in ki upliva jako blago- dejno in mogočno tudi na razvoj nešportnih oblačil.

Moj namen sicer ni, in pri naših razmerah tudi biti ne more, da bi razlagal konstrukcije tacihi angleških oblačil, ki so namenjene športnim za- htevam. Vsaj obstajajo celo pri nas — seveda le v največjih mestih — po- sebna obrtovanja, ki se kot specialisti pečajo z športnimi potrebami in za- htevami. Navadni kroji angleškega izvora, kakor Ulster, Havelok, Breeches itd. so nam pa itak znani. Pač pa hočem v naslednjem s podlago mojih izvirnih načrtov »tip« angleškega moškega in ženskega »života« pokazati in prepuščam praktičnemu veščaku izvajati koristi ali vporabo iz omenjenih sestav.

Moški život, pod. A.

Ta krojna konstrukcija, sestavljena je strogo na podlagi moje teorije. Razlika mej prejšnjimi sestavami obstoja le v tem, da so hrbtne in ramne konture tako visoko preložene, da je to skrajno razmerje pri tej životni

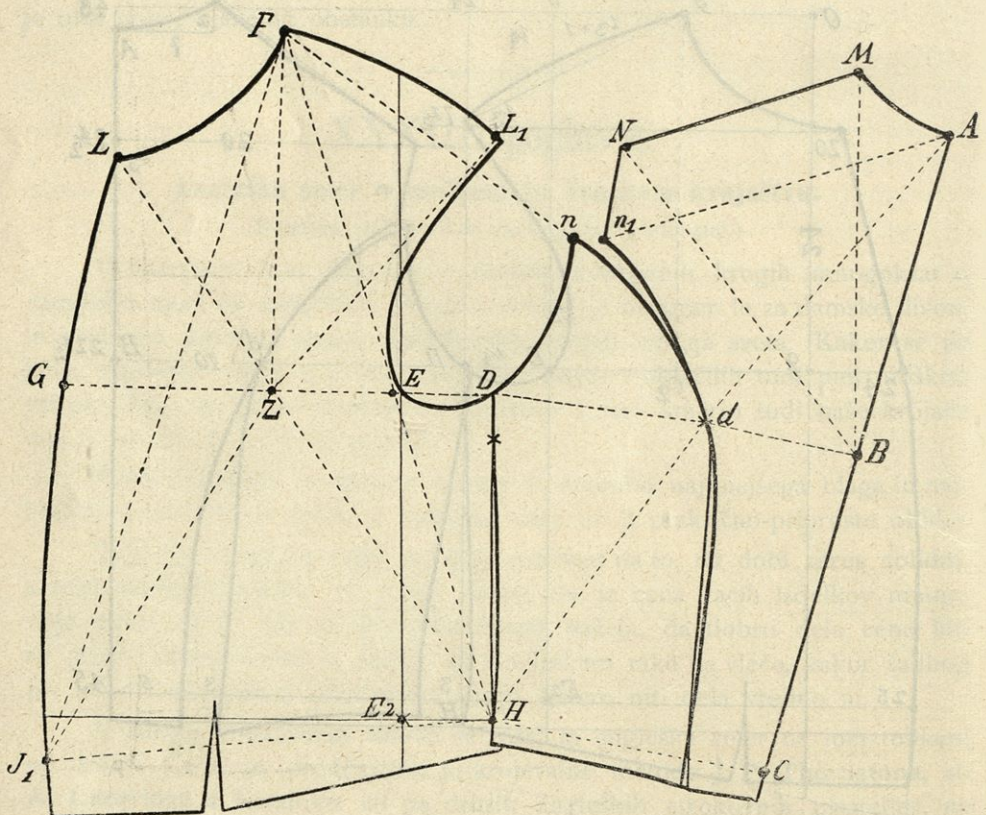

Moški život, pod. A.

obliki. Ramna črta je v zgornji tretjinki hrbtnne višine. Po tem nastaja stranska kontura ravnejša, rama pa ožja. To slednje je glavni razloček angleške smeri. Vratna spička vstavljena je z $\frac{1}{3} + 1$; oziroma leži v sredi mej točkami $O—E1$ ali $g—E$. Tudi to je skrajna vstava pri normalnem držanju. Ta vratna spička leži naravno, ne sme se torej z vlikanjem na prsih ali z izstegenjem kroja iz te položbe spraviti. Oprsje se torej bolj ploho obdeluje. Poves rame izvira iz tretjine, ki se vstavlja za ramno črto in se ne podloži.

Izstrižki v pasu mej zadnjim in stranskim delom, in mej tem in sprednjim delom, napravijo se sicer tudi pri tem kroju lahko kakor navadno, ker v tem ni nikake angleške posebnosti. Pokazati pa sem hotel na tej podobi, kako je mogoče izstrižke v mečah prirediti tako, da se preostajajoča širina na dveh mestih izstriže. S tem dobi oblika možkega kroja nekako podobnost obliki ženskega života.

Opomnim pa, da bi bilo potrebno, ako se mečni izstrižki tako razvrstijo, preminjati druge konstrukcije pri točkah D in $C1$. Vse ostalo izvrši se kakor sicer. Zaradi ožje rame povikšati bi pa bilo rokavno kroglo po fig. 31., tab. IV., za 1—2 cm.

Nov merilni način, pod. B.

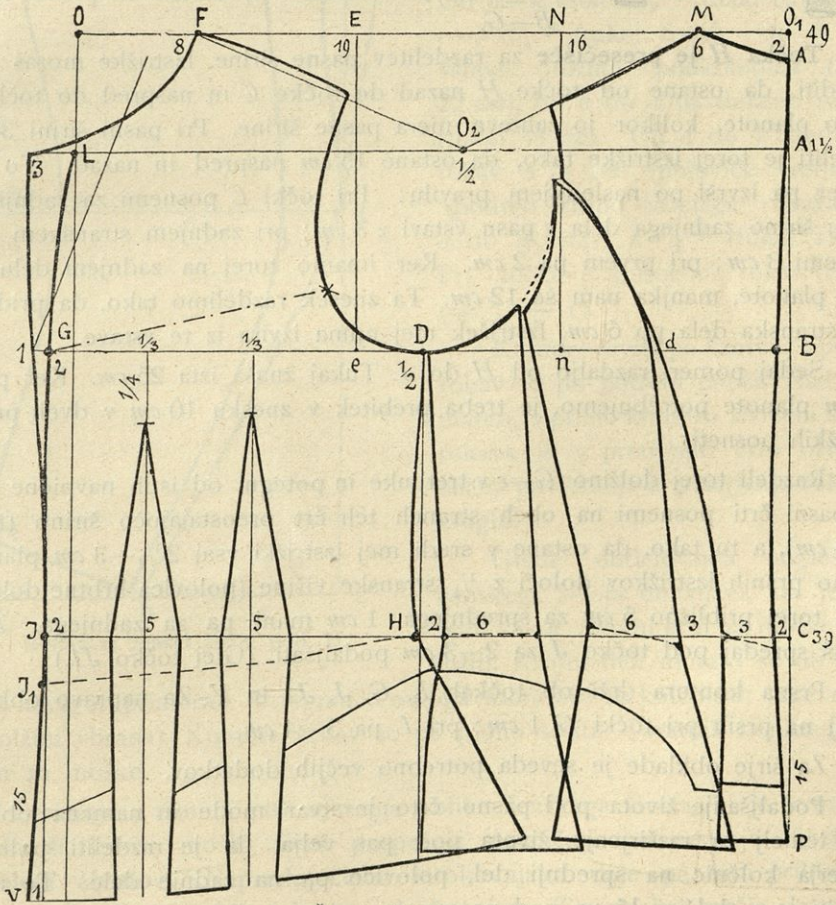
Nov merilni način, pod. B.

S podlago prej opisanega života kaže ta podoba **nov merilni način**, kojega je mogoče izvršiti po obložbi dveh pasov, in sicer okolu prsij in pasu. Začetne točke in krajišča mer so iz podobe razvidne. Daljave $A-n1$ in $F-n$ so pri tej normalni konstrukciji jednake.

Ženski život, pod. C.

Konstrukcijska metoda za ženski život sloni na podlagi metode, objavljene l. 1891. v moji knjigi »Toaleta«. Nova učna metoda o prirojavanju oblačil za dame. Nov je bil posebno način **razdelitve pasne širine**. Ta način sem po dolгих skušnjah izumil in — v kolikor mi je strokovna literatura znana — tudi prvi objavil. Kogar način v merjenju in prirojavanju ženskih oblačil zanima, temu priporočam omenjeno knjigo.

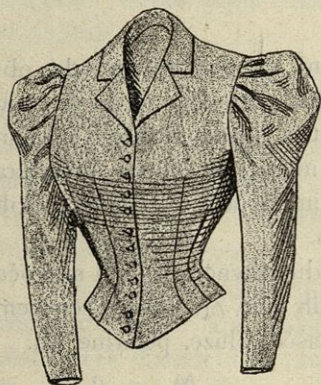
Z podobo C hočem pa pokazati, kako je po **jednostavnem načinu** mogoče napraviti dobro prilježni »život« na podlagi **treh glavnih mer**. Život je pri ženskem krojaštvu podlaga za vse oblike oblačil: jakete, plašče, bluže, pelerine itd.

Ženski život, pod. C.

Ševe treba pri modelih za ženske vedno posebej dodati, mej tem ko so pri vzorcih za moške kroje vže večinoma v konstrukciji dodani. Ženske živote sešivati moraš torej neposredno ob krojnih konturah. Kot vzgled uporabimo naslednje mere: Zgornja širina 48 cm; pasna širina 30 cm; hrbtna dolžina 39 cm.

Sestava kroja je naslednja:

Temeljna črta $O-O1$, zgornja širina z dodatkom 1 cm (tukaj torej 49 cm). Od $O1-A = 2$ cm. Od $A-C$ hrbtna dolžina (tukaj 39 cm). $C-B$ polovica hrbtne dolžine (tukaj $19\frac{1}{2}$ cm). Ramna črta $A1-L\frac{1}{3}$, hrbtne višine $A-B$. Vratna spička zadnjega dela $O1-M\frac{1}{4}$ *, hrbtna širina $O1-N = \frac{2}{3}$ *, vratna spička sprednjega dela $O-F = \frac{1}{3}$ *, prsna širina $O-E = \frac{3}{4}$ * + 1—2 cm, povese rame je sredina črt $E-N$ (točka $O2$). Pri točkah G in J dodaj v razširjenje oprsja 2 cm. Točka D je v sredi mej hrbtno in prsno točko $B-G$.

Točka H je presečišče za razdelitev pasne širine. Izstrižke moraš tako prirediti, da ostane od točke H nazad do točke C in naspred do točke J toliko planote, kolikor jo zahteva mera pasne širine. Pri pasni širini 30 cm razdeliti je torej izstrižke tako, da ostane 15 cm naspred in nazad. To razdelitev pa izvrši po naslednjem pravilu: Pri točki C posnemi za zadnji del 2 cm; širino zadnjega dela v pasu vstavi z 3 cm; pri zadnjem stranskem delu posnemi 3 cm; pri prvem pa 2 cm. Ker imamo torej na zadnjem delu vže 3 cm planote, manjka nam še 12 cm. Ta znesek razdelimo tako, da pride na oba stranska dela po 6 cm. Izstrižek mej njima izvira iz te vstave.

Sedaj pomeri razdaljo od H do J . Tukaj znaša ista 25 cm. Ker pa le 15 cm planote potrebujemo, je treba prebitek v znesku 10 cm v dveh prsnih izstrižkih posneti.

Razdeli torej dolžino $G-e$ v tretjinke in potegni od istih navpične črte. Na pasni črti posnemi na obeh straneh teh črt preostajajočo širino (tukaj po 5 cm), a to tako, da ostane v sredi mej izstrižki vsaj $2\frac{1}{2}$ —3 cm planote. Višino prsnih izstrižkov določi z $\frac{1}{4}$ stranske višine (polovica hrbtne dolžine) tukaj torej približno 5 cm za sprednjega, 1 cm manj pa za zadnjega. Život moraš spredaj pod točko J za 2—3 cm podaljšati. (Glej točko $J1$.)

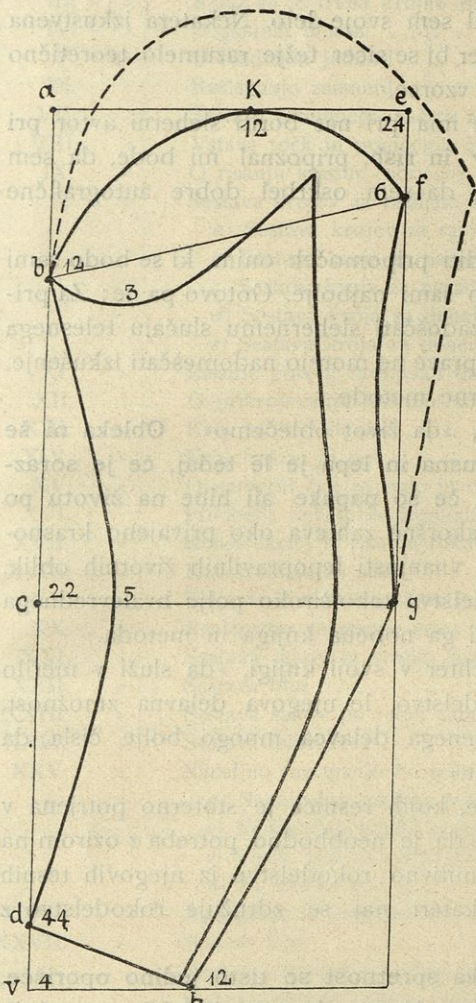
Prsna kontura drži ob točkah $L, G, J, J1$ in V . Za napravo oblada dodaj na prsni pri točki G 1 cm; pri L pa 3—4 cm.

Za širje oblade je seveda potrebno večjih dodatkov.

Podaljšanje života pod pasno črto je stvar mode in namena oblačil. Kot temelj za razširjenje života pod pas velja, da je razdeliti polovico obmerja kolčnic na sprednji del, polovico pa na zadnje dele. To mero vstaviti je v dolžini 15 cm pod pasom.

Pri obrisu kontur rokavne luknje premeriti je od točke *G* do *X* prsno širino. Prenaredbe za nenormalne rasti napraviti je po merah skoro izključno na ramah sprednjega dela.

Rokav za ženski život, pod. D.

Rokav za ženski život, pod. D.

Oblika rokavov se po modi mnogo-krat preminja. Temeljna podlaga pa je v te, vedno gladki kroj rokava, ki se konštruira po naslednjem pravilu: Za vstavo širin služi nam mera zgornje širine trupa, oziroma iz iste izvirajoča razdelilna jednota. Za zgornjo širino 48 cm je torej podlaga jednota 24 cm.

Potegni pravokotne črte *a—e—v*. Od *a—e* vstavi 1 * (tukaj 24 cm) ter potegni navpično črto od *e* navzdol. Od *a—k* vstavi 1/2 * (tukaj 12 cm), od *e—f* 1/4 * (tukaj 6 cm). Od *b* do *c* vstavi dolžino podkomolca (tukaj 22 cm), od *b* do *d* pa dolžino rokava (tukaj 44 cm). Od *d* do *V* podaljšaj rokav s 4 cm (polovice tretjinke). Spodnjo širino vrhnega rokava od *d* do *h* vstavi z 1/2 * (tukaj 12 cm). Pri točki *c* posnemi rokav 5 cm (= 1/4 ÷ 1).

Konture izvrši po vzorcu. Spodnji rokav se po potrebi pooži. Nad normalno, s polno konturo izvršeni kroglji rokava je s pretrgano črto označen način povikšanja in poširjenja rokavne krogle.

Glede obdelovanja angleškega ženskega života omenjam, da je isto tako kakor životni kroj za moške podložiti. Krojni deli morajo se ob kolčnicah navzgor primerno raztegniti. Podloga mora biti ob kolčnicah jako dolga (v dolžini vbrana). Konture ševov so pa ploho sešiti. Ovratnik konštruira se kakor za moške.

Seznanje z temelji prikrojevanja oblike ženskega života, ki je še mnogo priležnejši, kakor moški život pospešuje natančno razumevanje teorije o planolegi životov. Napredujočemu strokovnjaku daje pa tudi priliko vaditi se v izvršbi ženskih jaketov, plaščev itd. Ta stroka prešla je ravno

vsled pomanjkanja večjih krojačev skoro popolnoma v roke »konfekcijam«. Moški krojači pa bi imeli v tej stroki — posebno v krajih, ki niso v središčih velicih trgovin — še vedno odprti prostor za dovoljni prislužek.

* * *

S predstoječimi razpravami končal sem svoje delo. Nekatera izkustvena pravila moral sem izpustiti tu in tam, ker bi se sicer težje razumelo teoretično razlaganje in bi bil moral komplicirati vzorce.

Kdor pozna težave, s katerimi se ima pri nas boriti sleherni avtor pri tehniški reprodukciji izvirnih načrtov in risb, pripoznal mi bode, da sem pri tej novi nakladi storil kar mogoče, da sem oskrbel dobre autografske natiske na tabelah.

V koliko se mi je posrečilo prirediti pripomoček onim, ki se bodo sami učili po moji knjigi, o tem sodili bodo sami najbolje. Gotovo pa je: Za pri-krojevanje je ni metode, ki bi mogla zadoščati slehernemu slučaju telesnega držanja. Celo najobširneje teoretične razprave ne morejo nadomeščati izkušnje. Izkušnja pa izdolbe zlato zrne iz sleherne metode.

Pri krojaštvu pa tudi ne zadošča, »da život oblečemo«. Obleka ni še lepa s tem, da se životu prilega. Ukusna in lepa je le tedaj, če je sorazmerje kroja životni postavi primerno, če so napake ali hibe na životu po moči skrite in če so konture take, kakoršne zahteva oko privajeno krasno-čutja, katerega naj obleka predočuje v vnanjosti lepopravnih životnih oblik. V pojavih ukusa ostane našemu rokodelstvu tako široko polje hvalevrednega tekmovanja, da ne bode mogla vstaviti ga nobena knjiga in metoda.

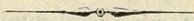
»Izkušnja nas uči,« tako piše Richter v svoji knjigi, »da služi v merilo spoštovanja, katerega vživa kako rokodelstvo, le njegova delavna zmožnost, da se spretnega in znanstveno izobraženega delavca mnogo bolje čišla, da mu le te lastnosti jamčijo samostalnost.«

Če tudi mi pripoznamo te nazore, kojih resnica je stoterno potrjena v vsakdanjih izkušnjah, sklepati smemo, da je neobhodno potreba z ozirom na današnjo dobo vzdigniti nekdanje primitivno rokodelstvo iz njegovih tesnih mej, ter ga voditi na ono pot, na kateri naj se združuje rokodelstvo z umetnostjo!

Strokovna izobrazba in umetniška spretnost so tisto jedino oporišče, na katerega se sme naslanjati rokodelec, ki mora brez kapitalskih pomočnih sredstev živeti s prislužkom lastnih rok.

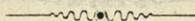
Sprejmite torej rojaki plod mojega truda! Naj Vam bode ta knjiga zvesta pomočnica pri težavnem izvršku Vaših poslov.

Veselje mi bode, in povračilo za preobili trud, če Vam bode mogoče poročati mi v povoljnih uspehih doseženih s poukom mojim.

Kazalo berila.

	Stran
Predgovor k drugi slovenski nakladi	3
I. poglavje: O prikrojevalnih metodah v obče	7
II. » O teoriji sorazmerne metode	8
III. » Kako se je treba krojno risanje učiti	11
IV. » O glavnih merah	12
V. » O razdelilni jednoti	14
VI. » Razlaganje znamenj	15
VII. » Sestava osnovnega načrta za životni kroj	15
VIII. » Vstava točk in pomočnih črt v osnovni načrt	16
IX. » O risanju kontur (obrisov) životnega kroja	19
X. » Sestava krojev za različne rasti in držanja životov	20
<i>a)</i> Sestava krojev za ravno držanje života	20
<i>b)</i> Sestava kroja za naspred nagneno držanje	22
<i>c)</i> Sestava kroja za nazad nagneno držanje	23
<i>d)</i> Sestava kroja za debele osebe	24
<i>e)</i> Sestava kroja za debele naspred nagnene osebe	26
XI. » Risanje pole k zadnjemu delu	27
XII. » O prikrojevanju životnih sukenj, reversov in pola	27
XIII. » Kroj jaketov in pol	29
XIV. » Kroj frakov in pol	30
XV. » O namerni črti za pole in o razširjenju pola	30
XVI. » Predočba nekaterih preglednih položb in meritev	31
XVII. » Konstrukcija in risanje rokavov	32
XVIII. » Konstrukcija za sako	34
XIX. » Sestava dvevrstnih sakov in vrhnih sukenj	35
XX. » Razlaganje »namerne črte« za sprednji del	37
XXI. » Sestava sakov in vrhnih sukenj za debele osebe	38
XXII. » Sestava bluz	39
XXIII. » Sestava sakov po jedni sami glavni meri	39
XXIV. » Sestava telovnikov	40
XXV. » Nadaljno razlaganje krojnih sestav za nenormalne životne oblike	42
<i>a)</i> Nenavadno majhna postava	43
<i>b)</i> Nenavadno velika postava	43
<i>c)</i> Visok vrat in nizke rame	44
<i>d)</i> Za močne roke	44
XXVI. » Razlaganje krojnih sestav za stoječe prsij in ovratnike	46
XXVII. » Sestava hlač	47
Sestava hlač pri nenormalnostih	50
Sestava hlač za debele osebe	51
XXVIII. » Sestava kamašen	52
XXIX. » Sestava reverende ali talarja za duhovnike	52
XXX. » Konstrukcija plaščev, havelokov, pelerin in kapuc	54
XXXI. » Obdelovanje oblácil.	58
XXXII. » O preskušnjah	59
XXXIII. » Angleška smer v moškem in ženskem krojaštvu	60
Ženski život.	63
Merilna tabela	68

Merilna tabela

za konstrukcijo krojev po sorazmerno jednotni metodi.

Sorazmerne glavne mere			Razdelilna jednota (*)	Razdelki jednote		Soraz- merna hrbтна širina
zgornja širina	spodnja širina	hrbтна dolžina		$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	
30	30	25	15	5	3·8	12
32	31	28	16	5·3	4	13
34	32	31	17	5·7	4·3	13·5
36	33	34	18	6	4·5	14·5
38	34	37	19	6·3	4·8	15·5
40	35	39	20	6·7	5	16·5
42	36	41	21	7	5·3	17·5
44	38	42	22	7·3	5·5	18·5
46	40	43	23	7·7	5·8	19
48	42	45	24	8	6	20
50	44	47	25	8·3	6·3	20·5
52	48	48	26	8·7	6·5	21·5
54	56		27	9	6·8	22
56	58		28	9·3	7	23
58	60		29	9·7	7·3	23·5
60	62		30	10	7·5	24·5

Tabela

za normalno vstavo prsne črte (globine za rokavno luknjo) pri debelih osebah.

Pri jednoti 25 se vstavi globina z 25	cm
» » 26 » » » » 25 $\frac{1}{2}$ »	
» » 27 » » » » 26 »	
» » 28 » » » » 26 $\frac{1}{2}$ »	
» » 29 » » » » 27 »	
» » 30 » » » » 27 $\frac{1}{2}$ »	

Pri zgornjih širinah kjer nastajajo pri jednotah majhni razdelki, na pr. pri 49 = * 24 $\frac{1}{2}$; pri 51 = * 25 $\frac{1}{2}$ vstavlja tretjinke in četrtinke vedno po najbližji preračunjeni jednoti, ker nima malenkostna razlika posebnega pomena.

Fig. 1

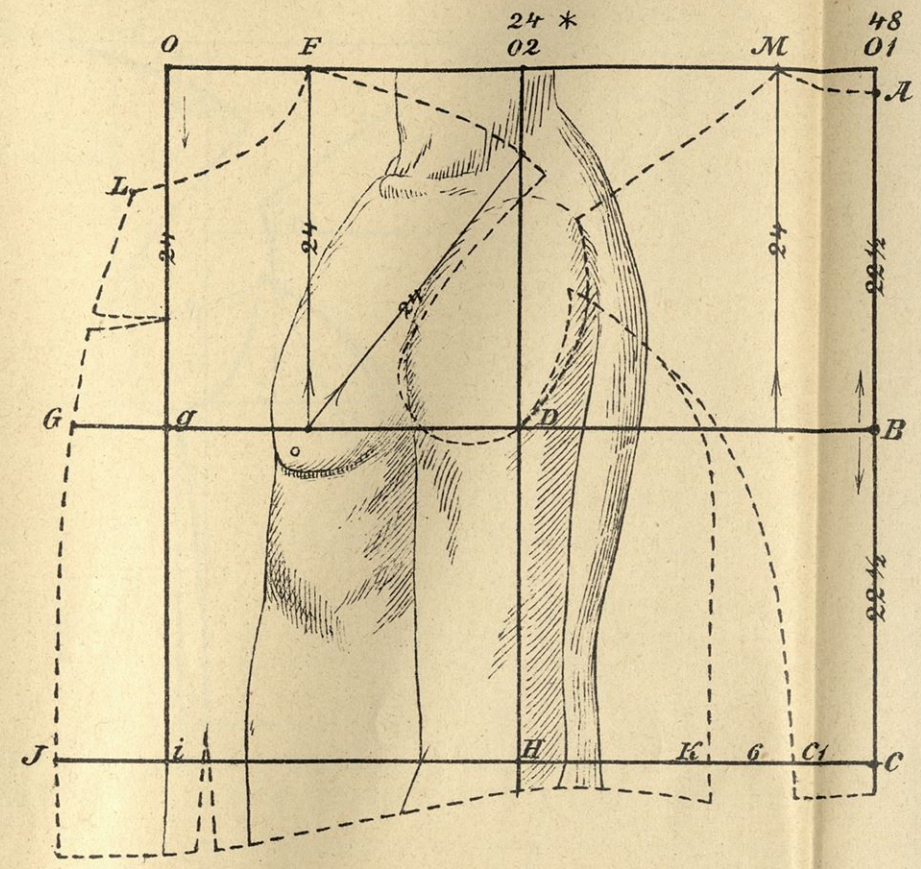

Fig. 2

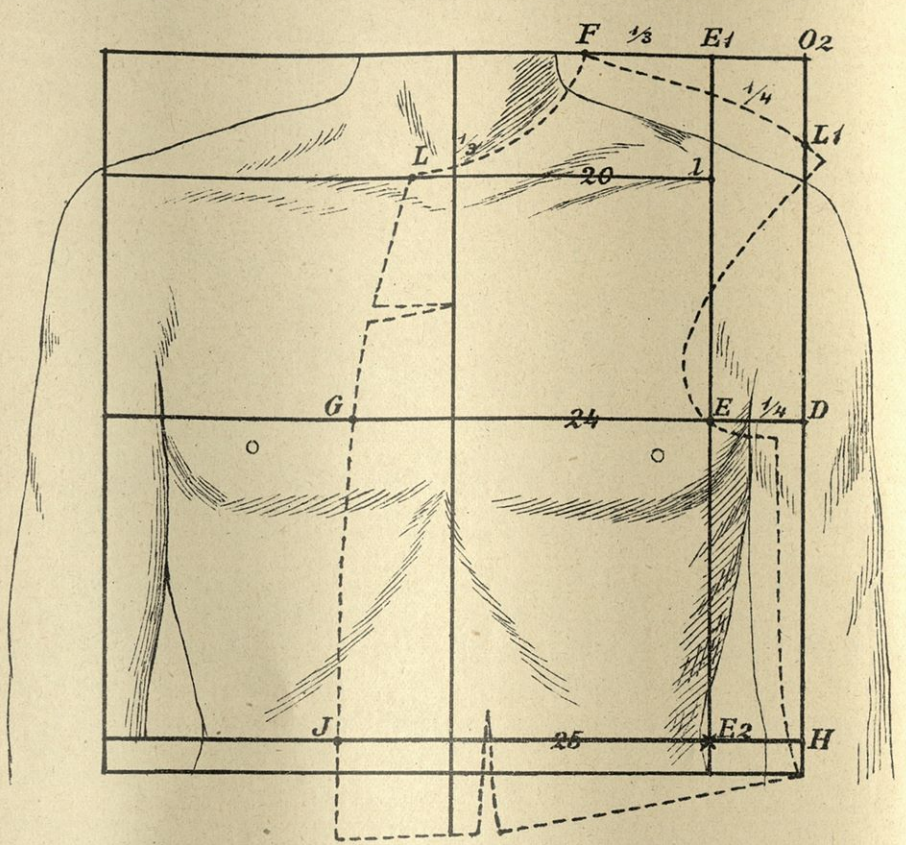

Fig. 3

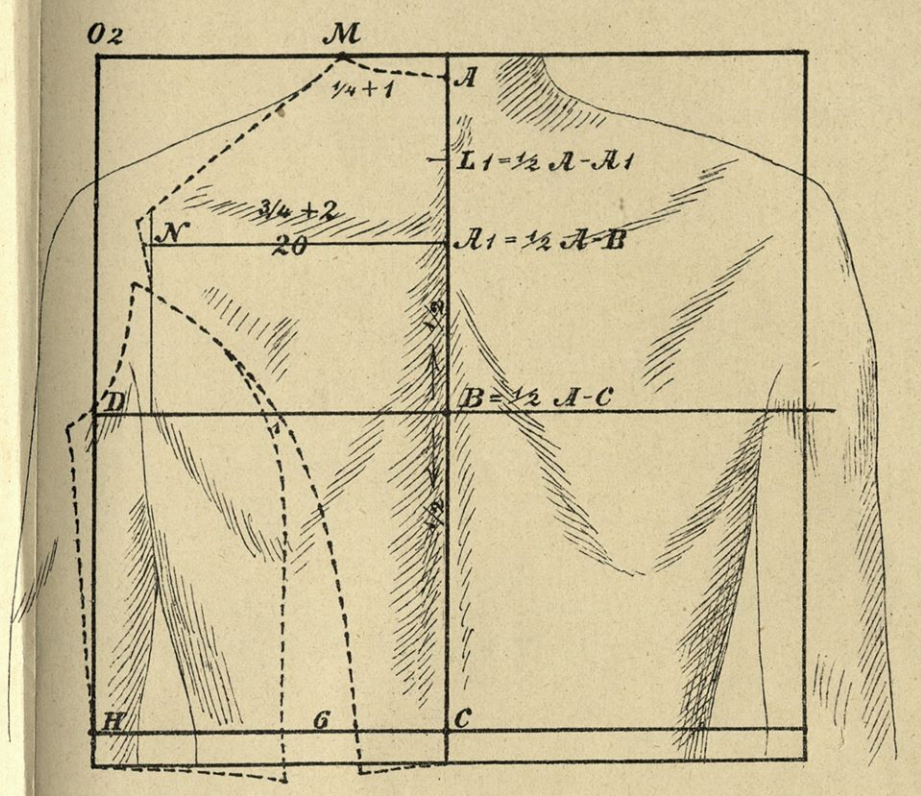
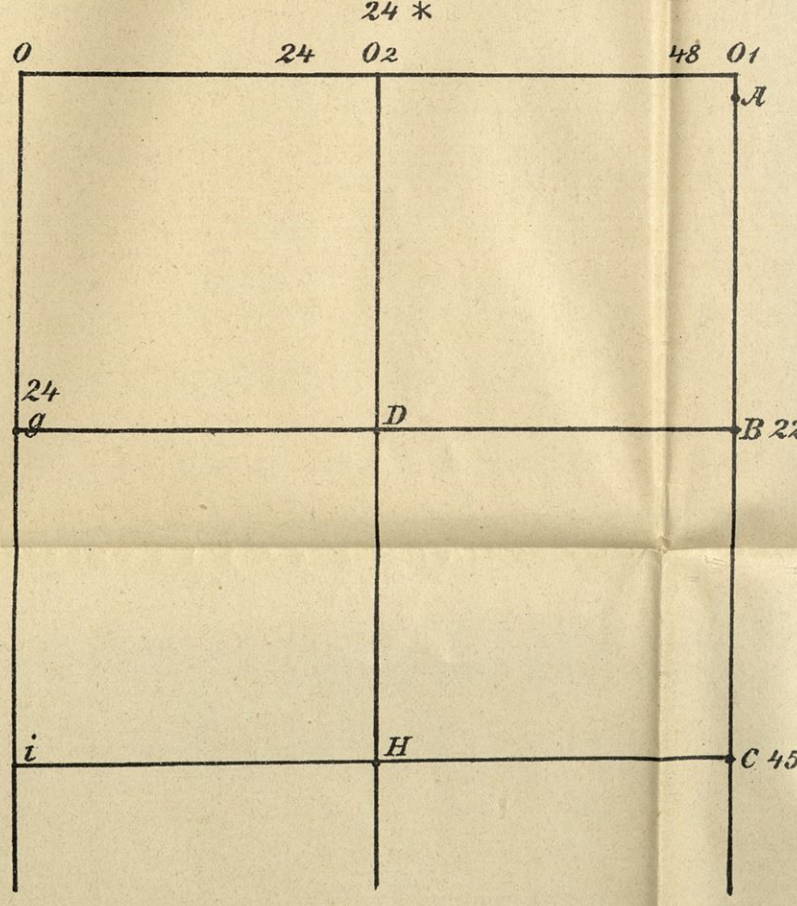
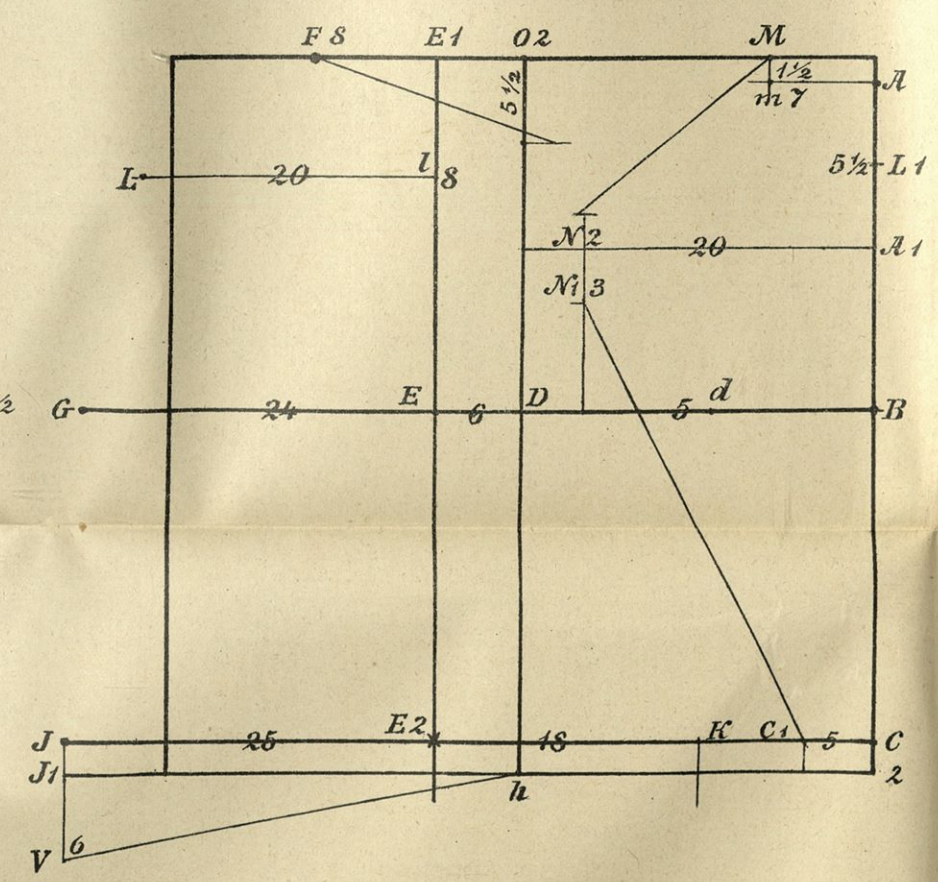

Fig. 4

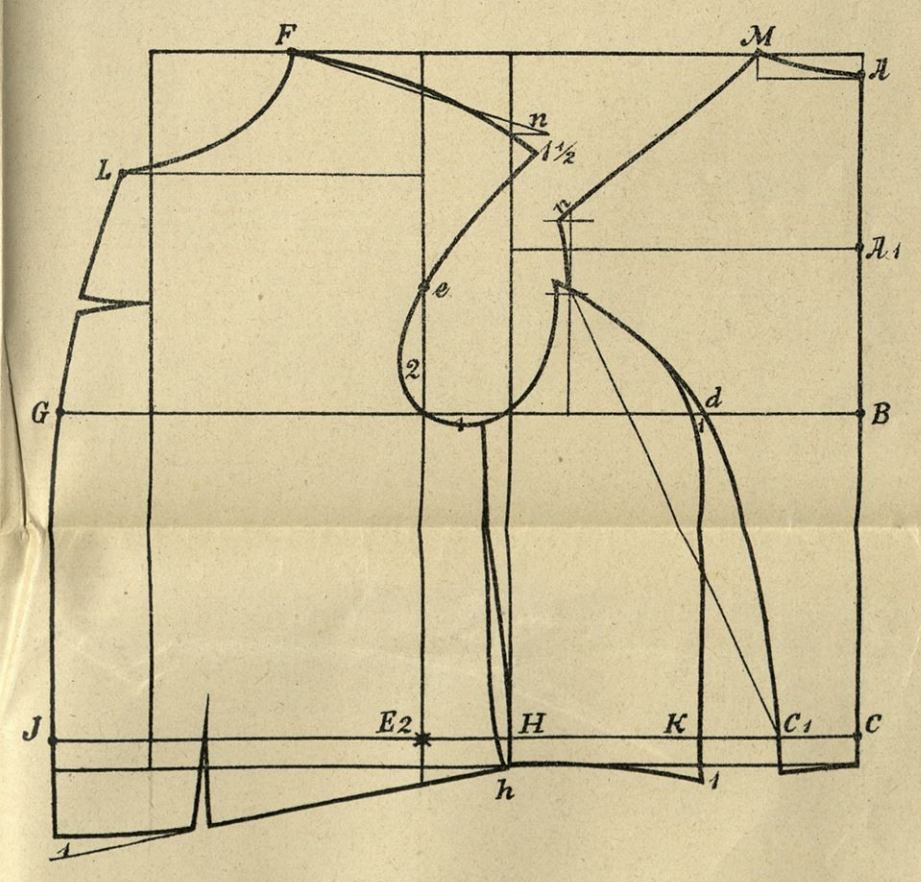
$$\frac{48 \quad 42 \quad 24^* \quad 1/4 = 6}{45 \quad \quad \quad 1/3 = 8}$$

Fig. 5

$$a \quad \frac{1/4 \quad 1/2 \quad 3/4}{24^*} \quad b$$

Fig. 6

$$a \quad \frac{1/3 \quad 2/3}{24^*} \quad b$$

Fig. 7

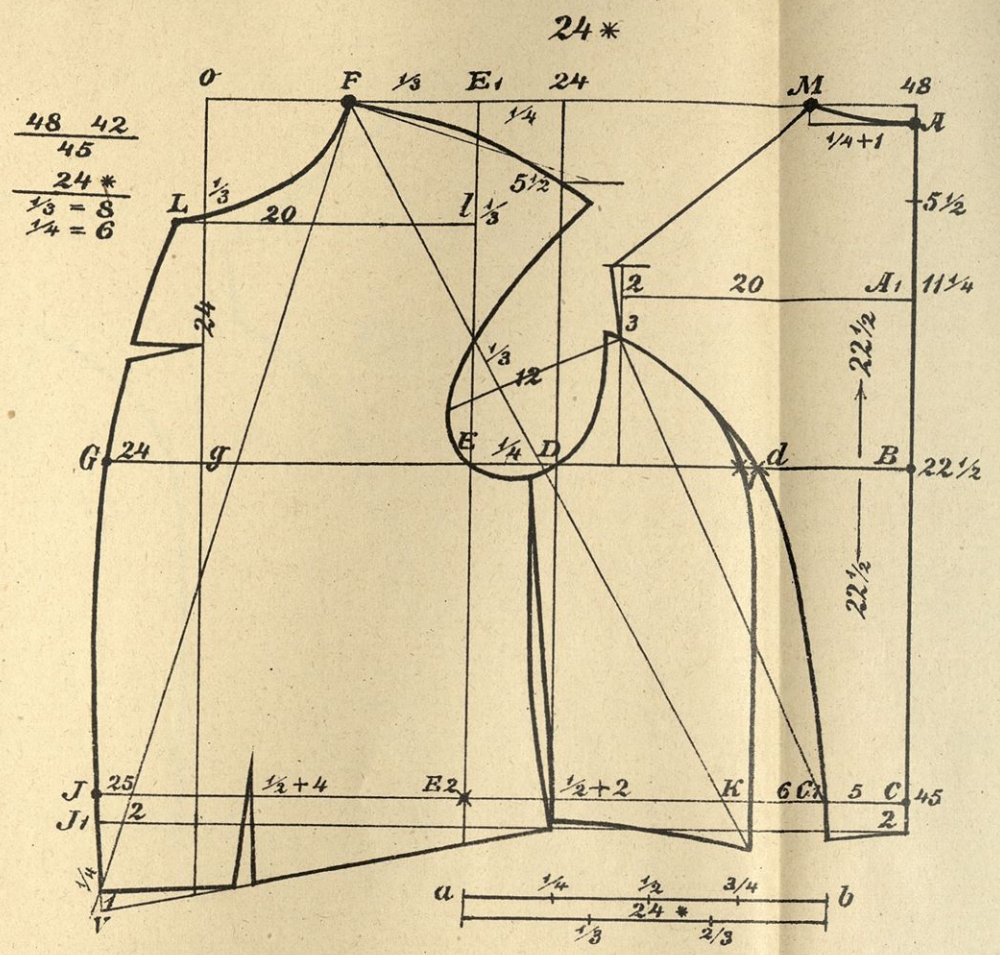

Fig. 8

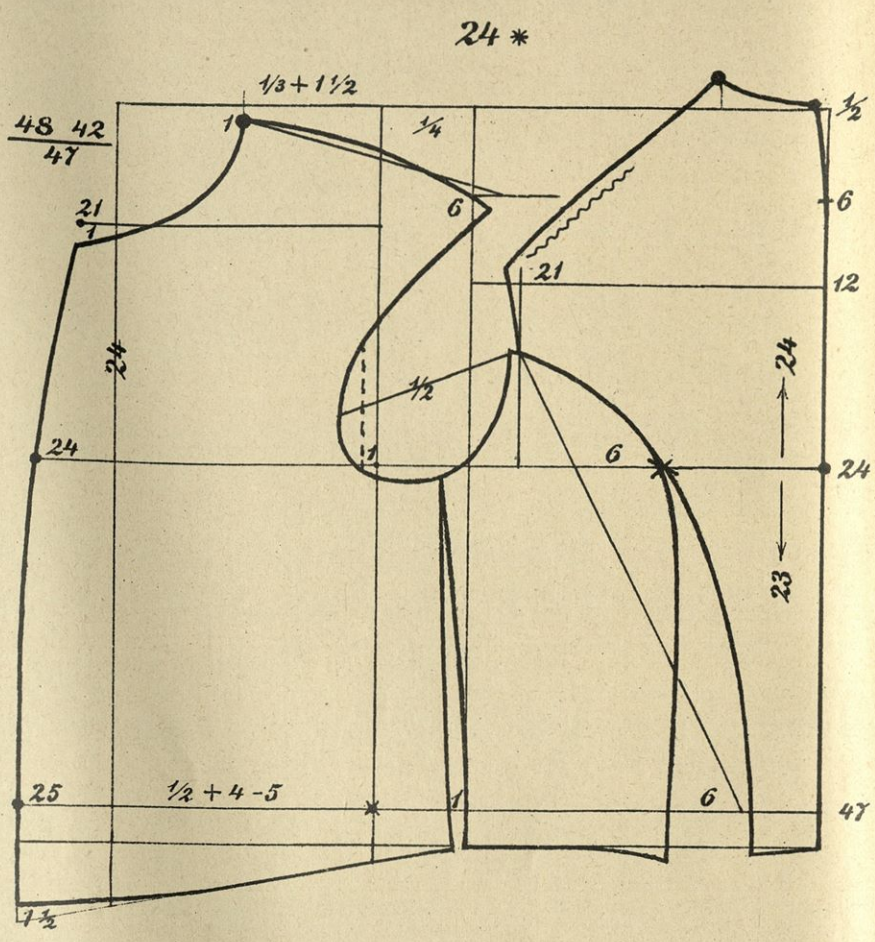

Fig. 9

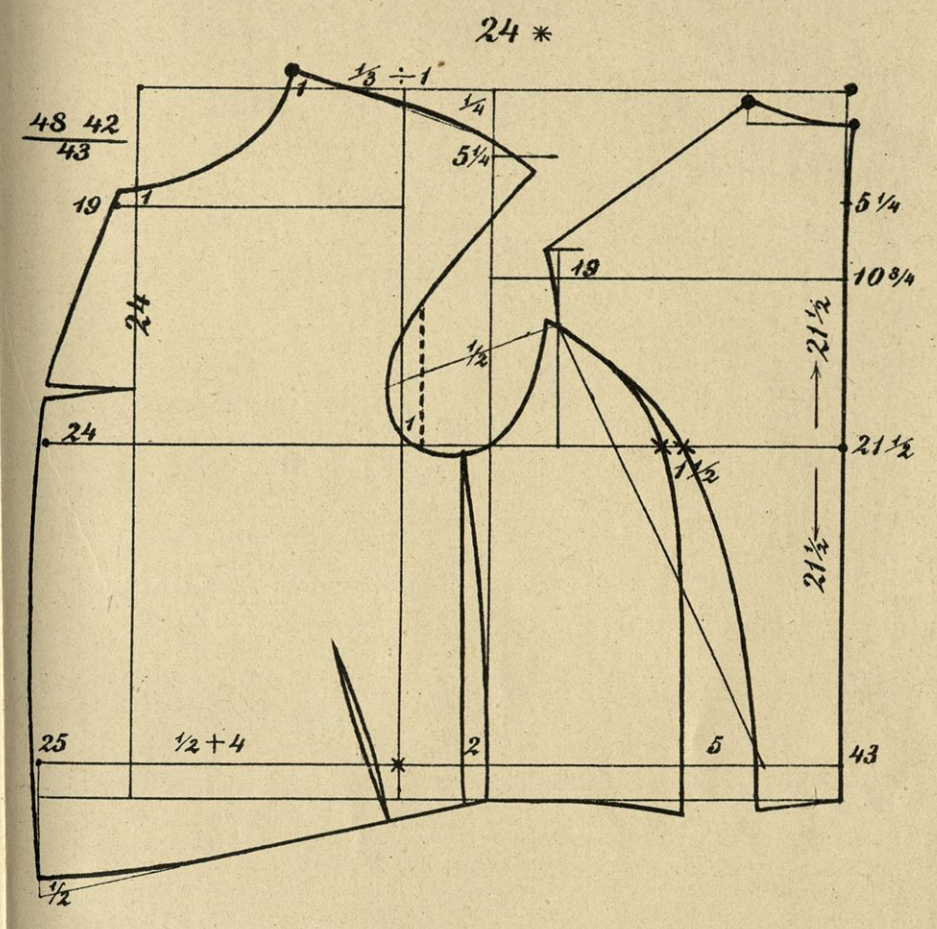

Fig. 12

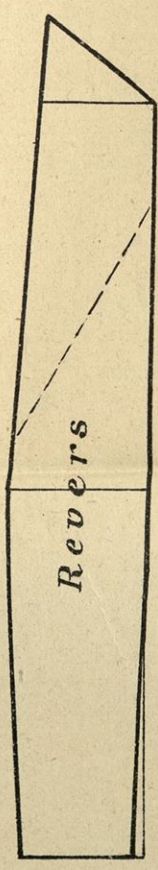

Fig. 11

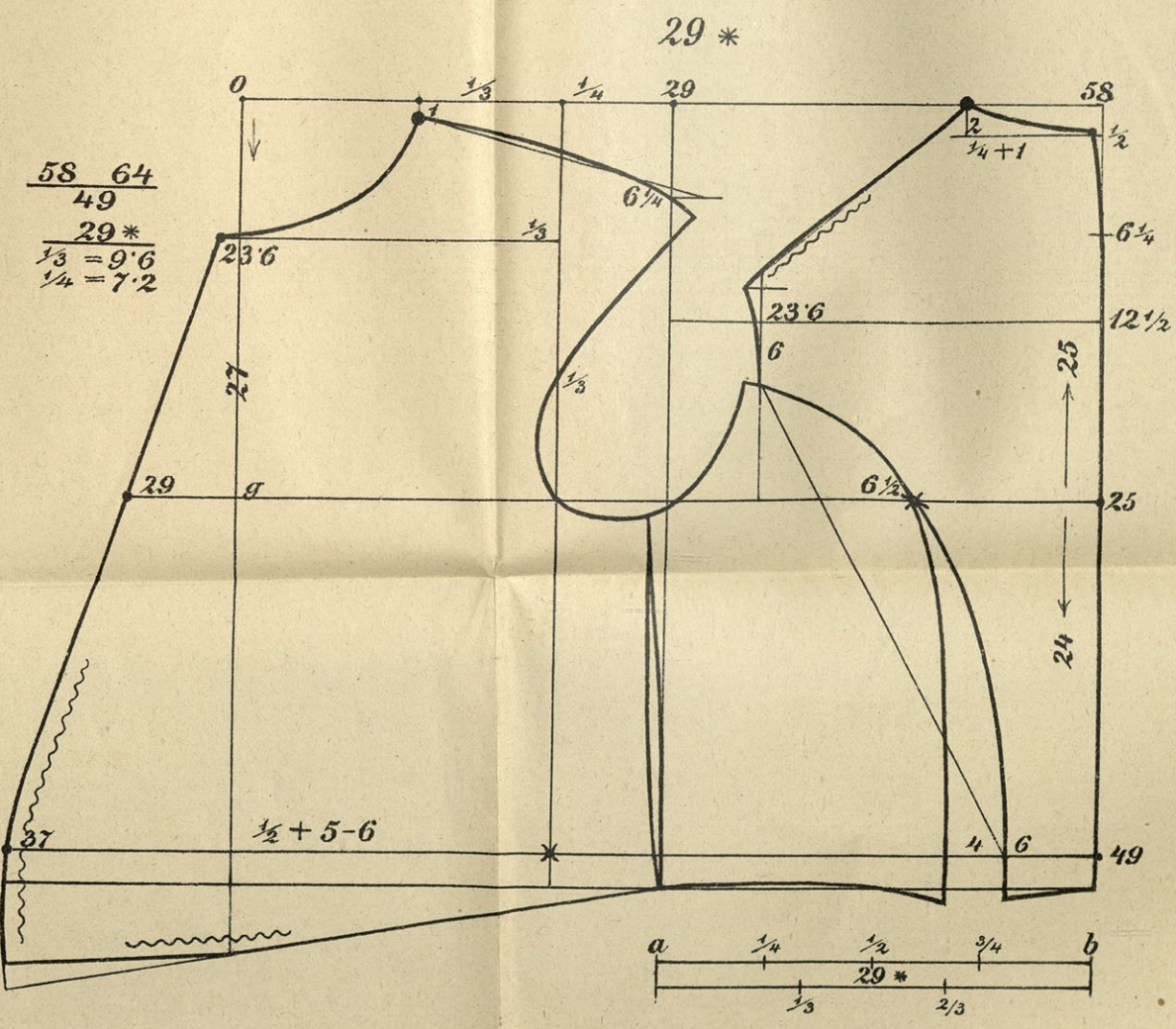
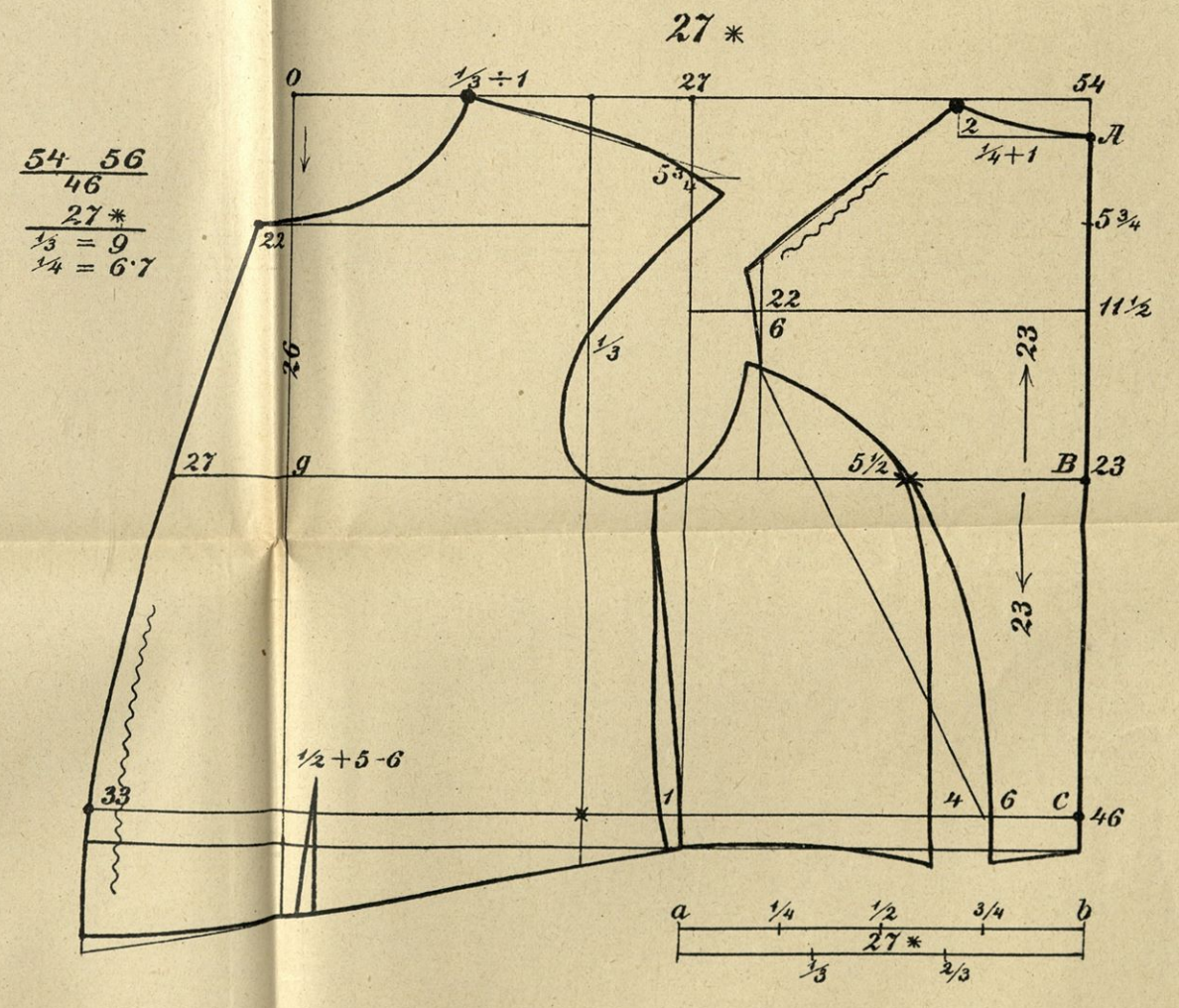
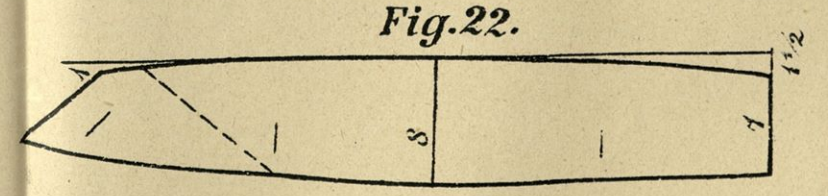
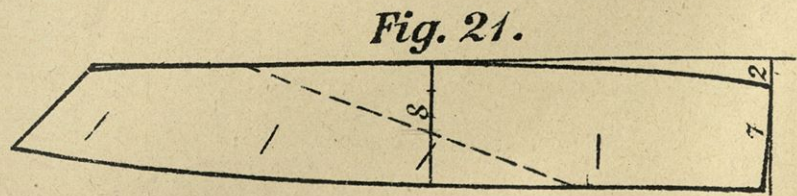
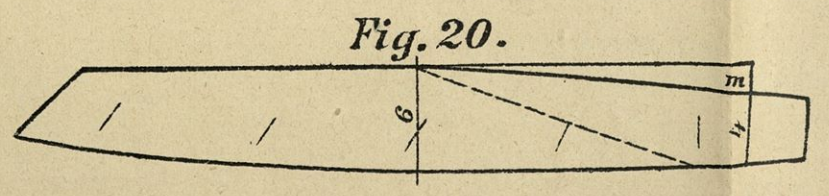
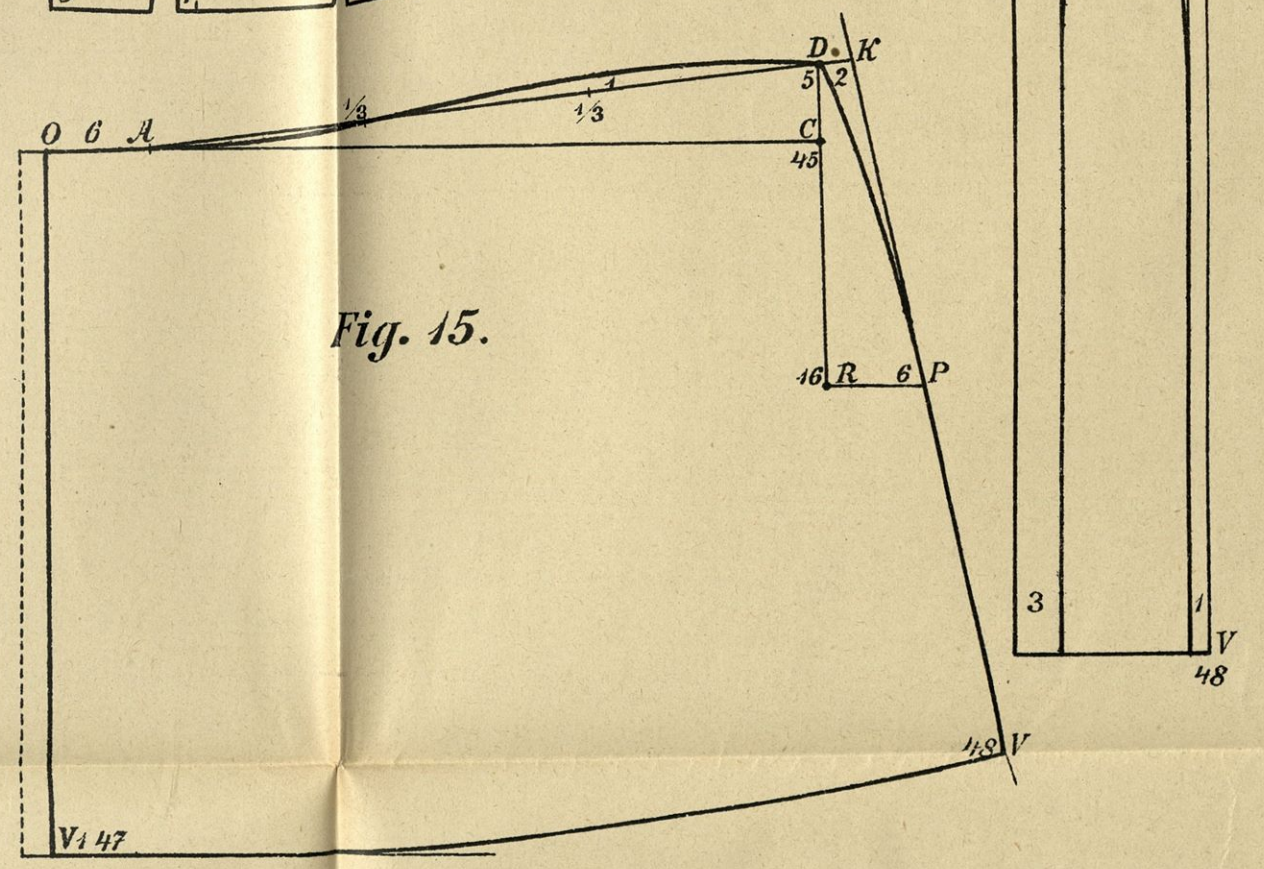
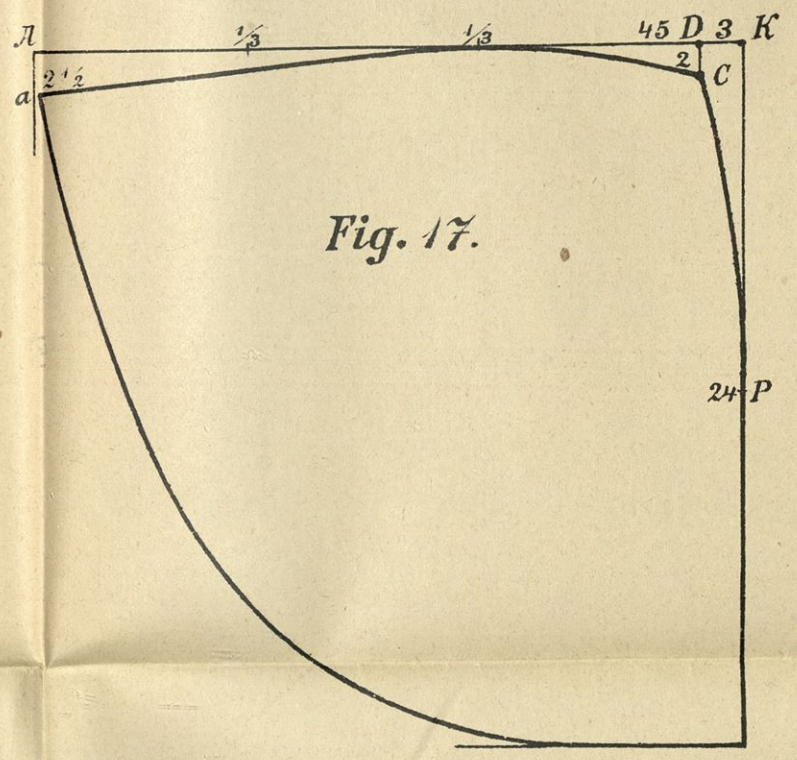
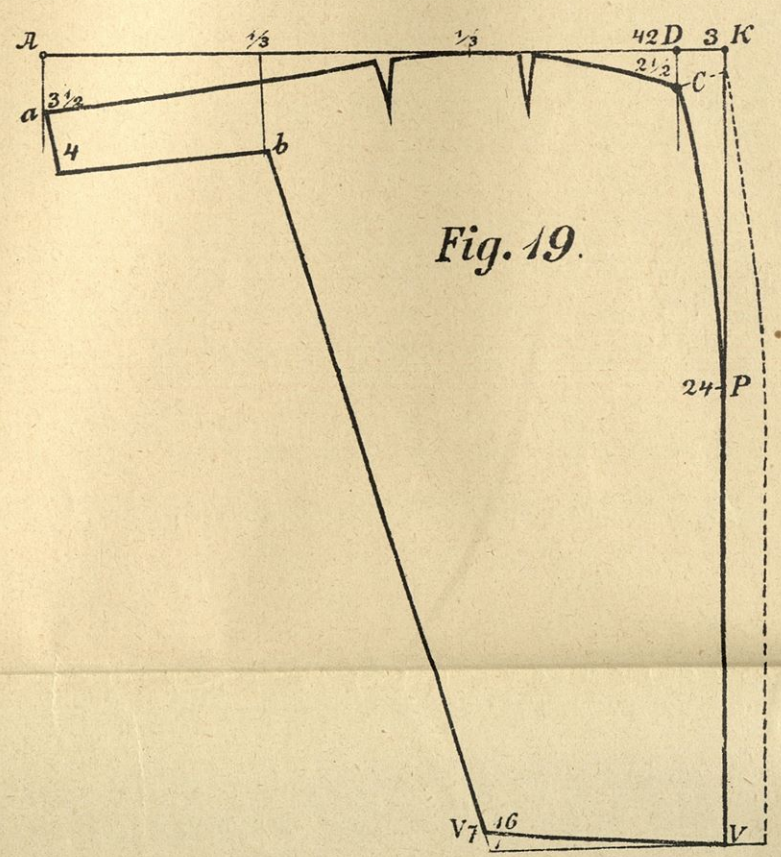
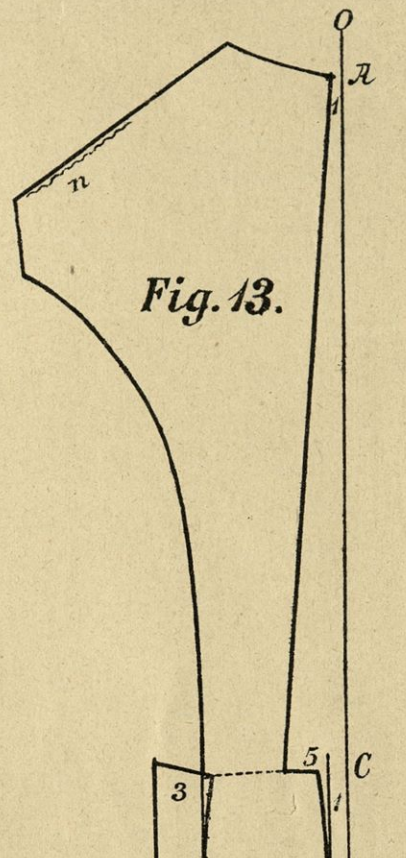
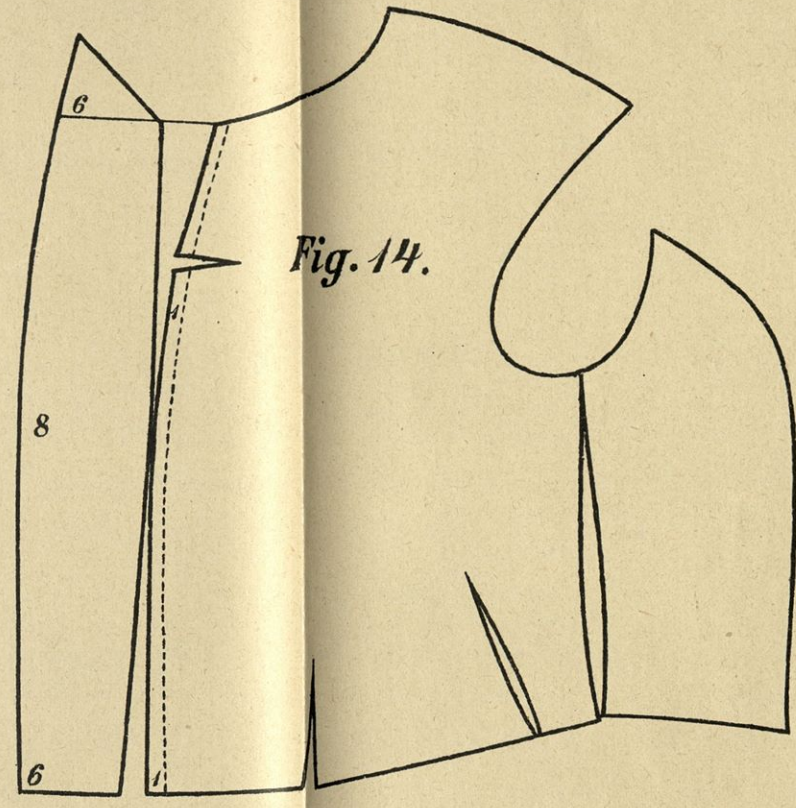
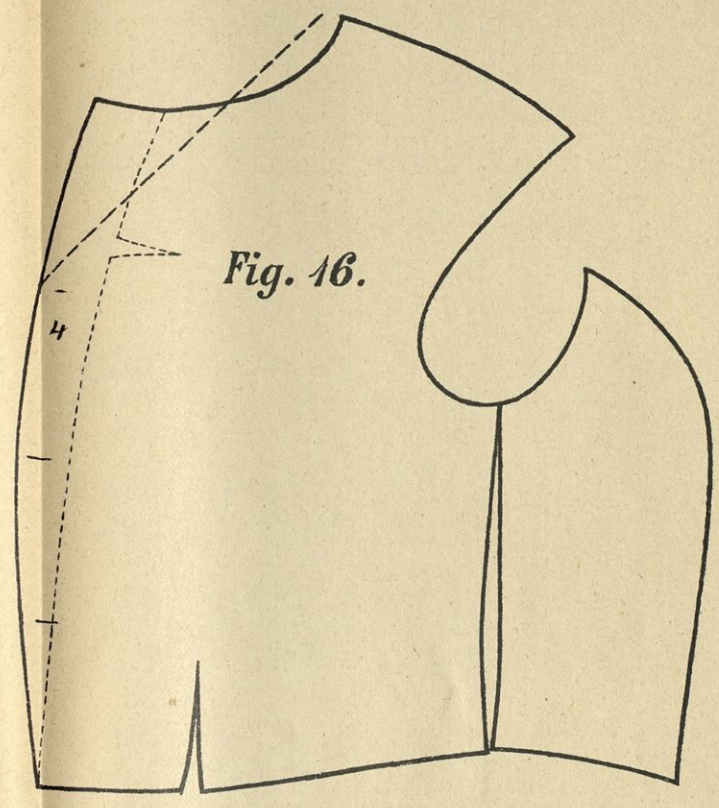
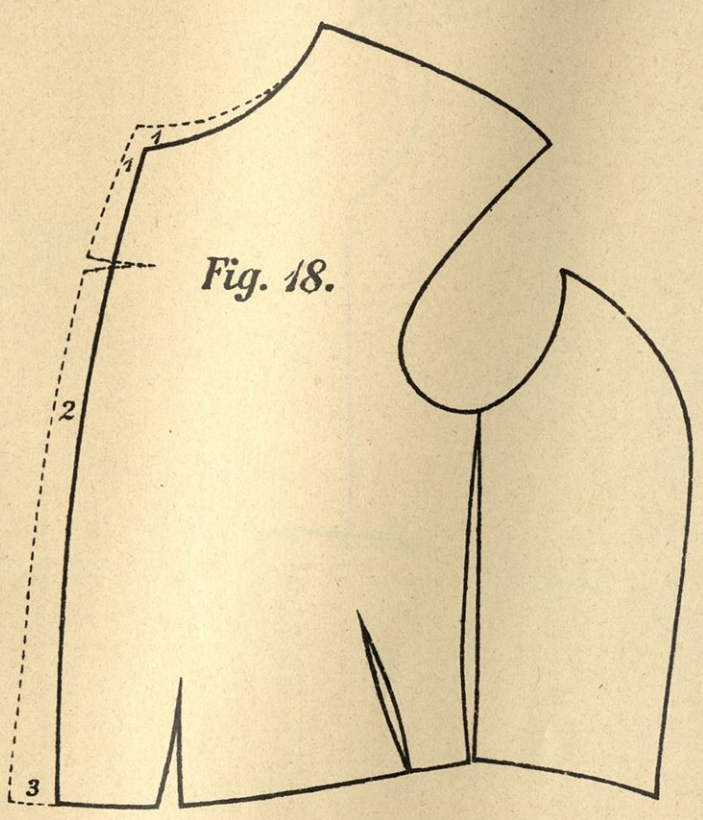
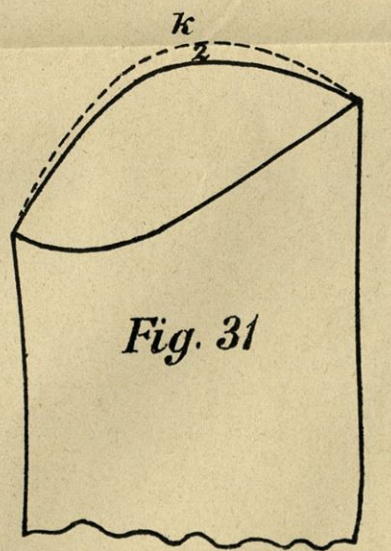
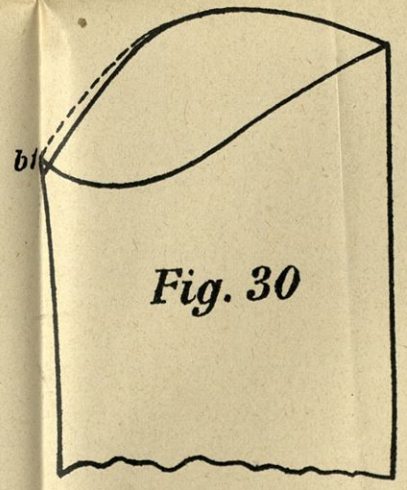
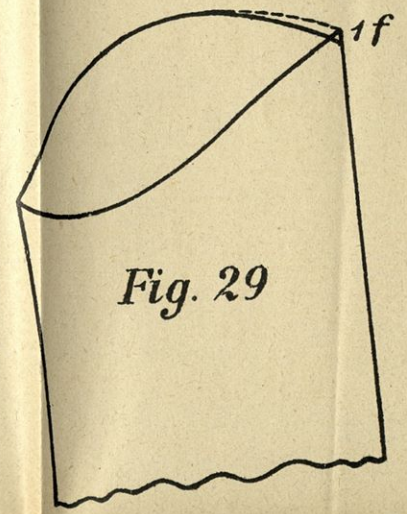
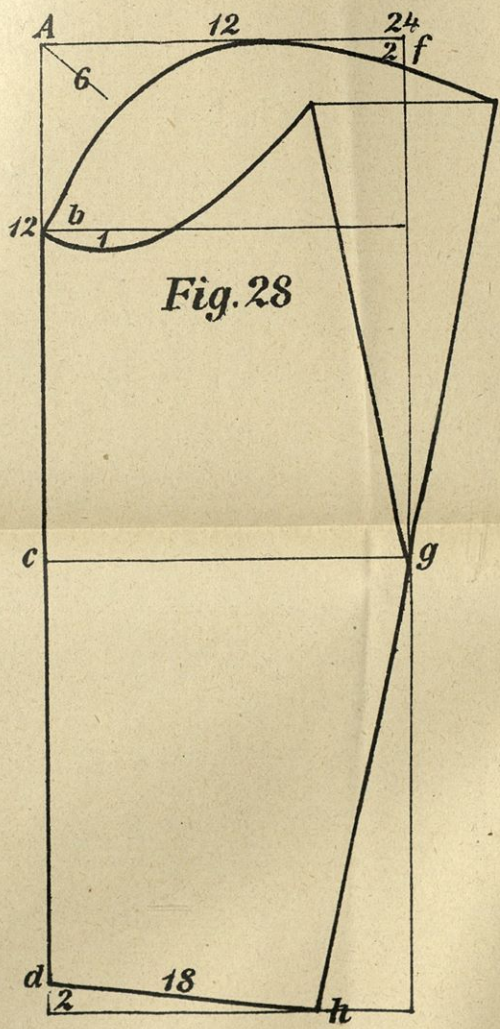
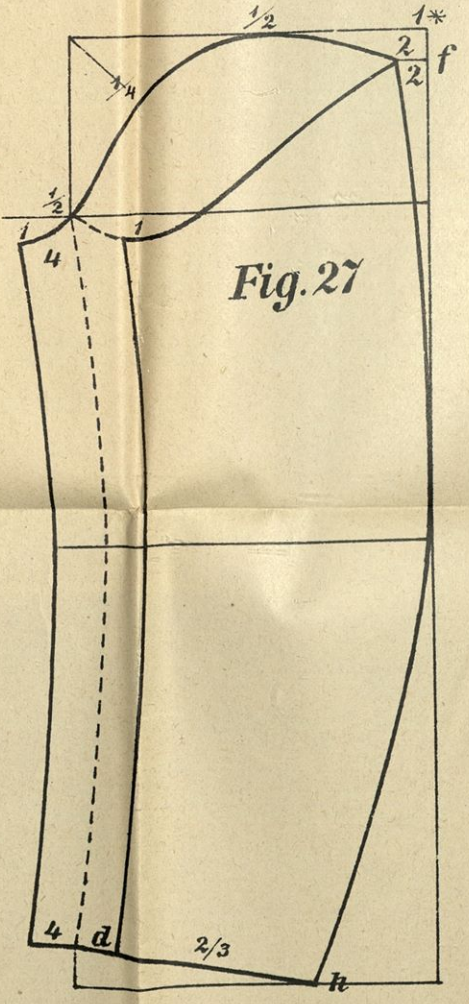
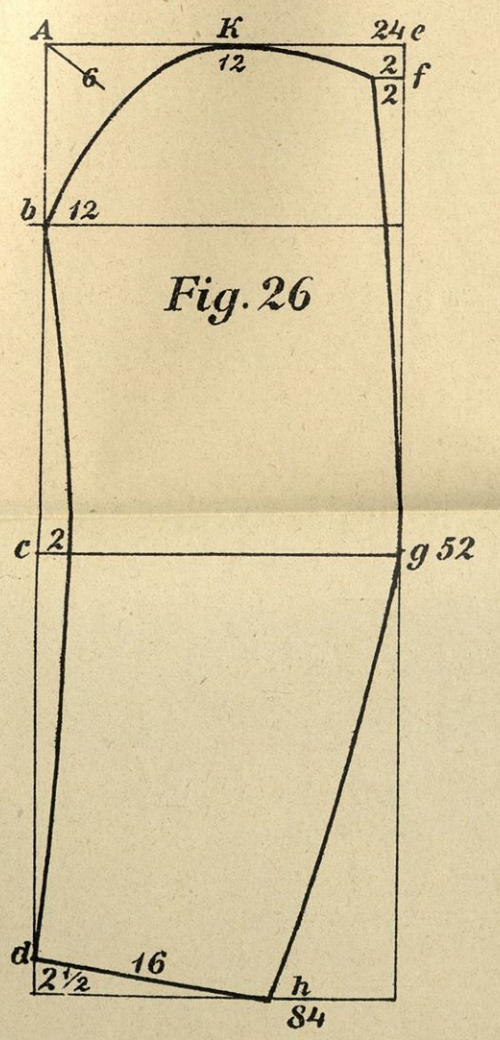
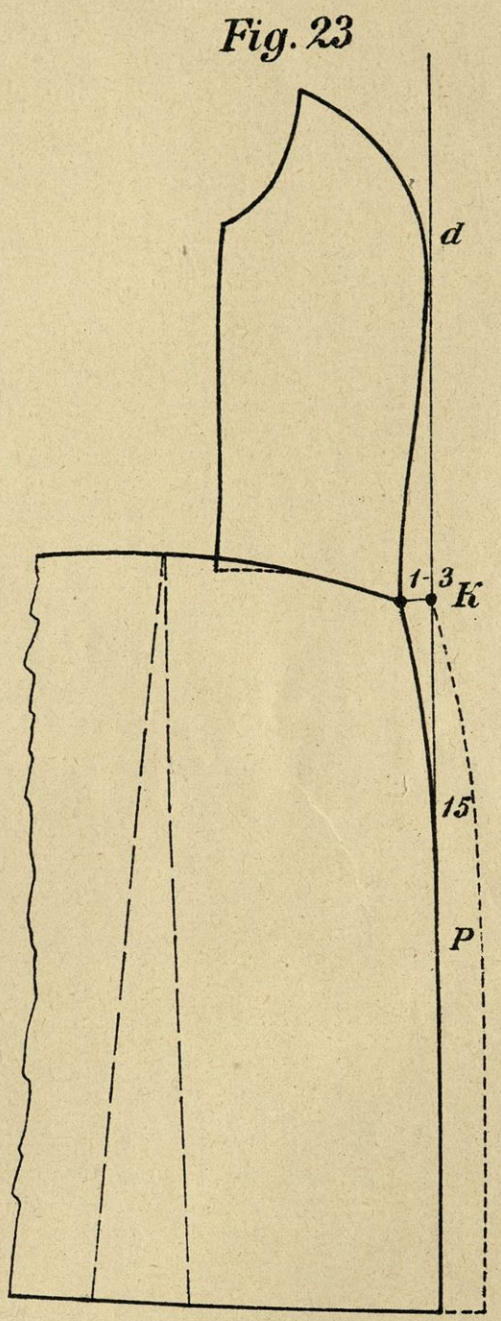
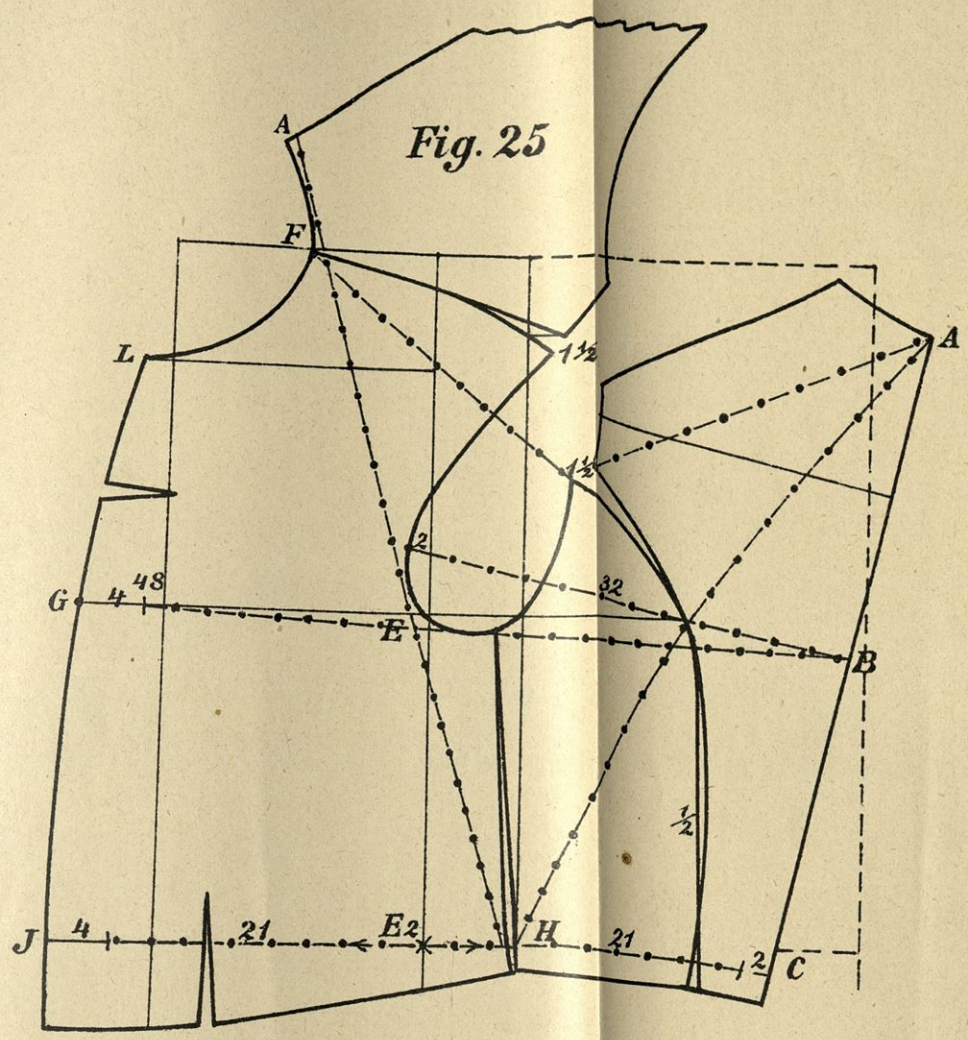
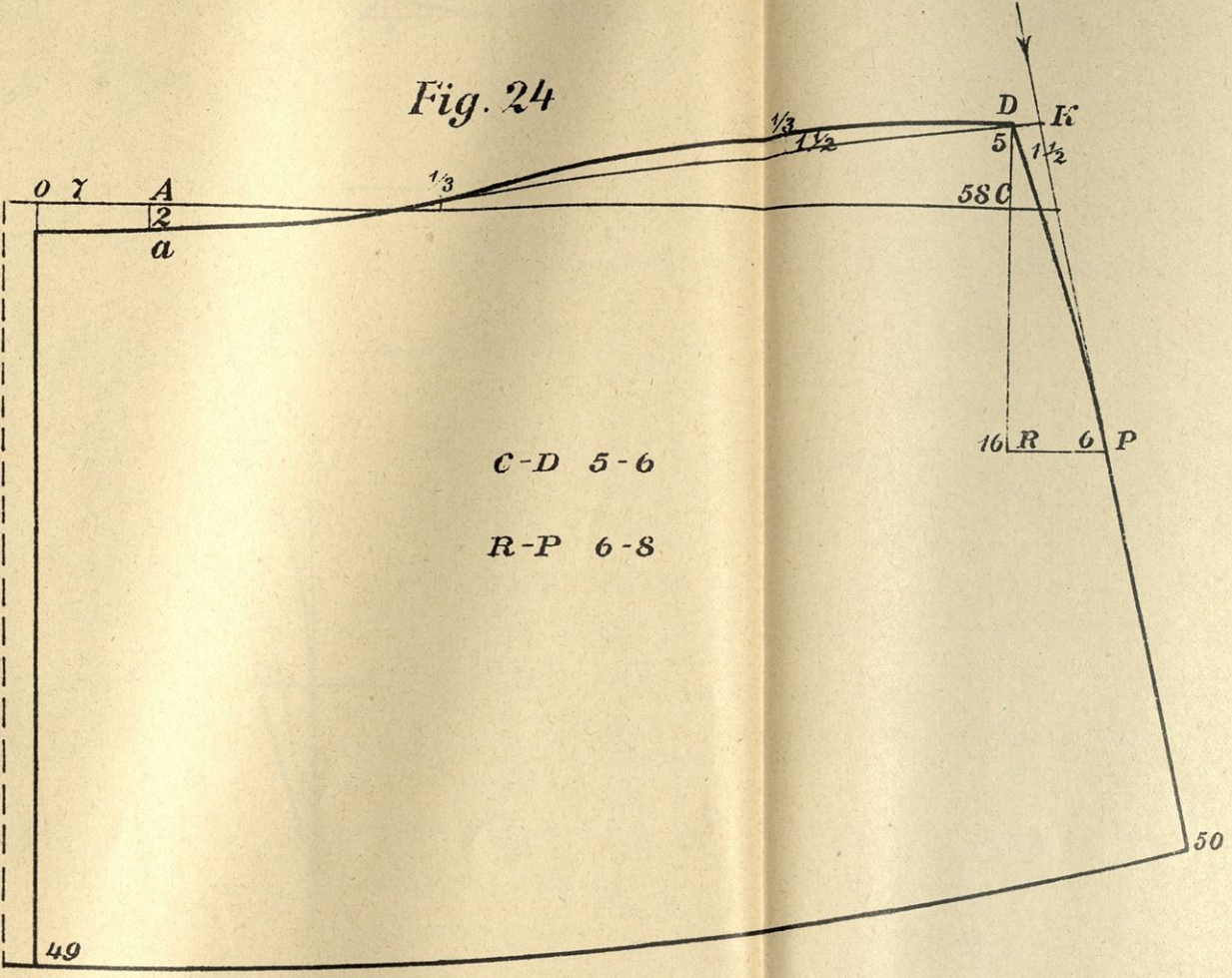

Fig. 10

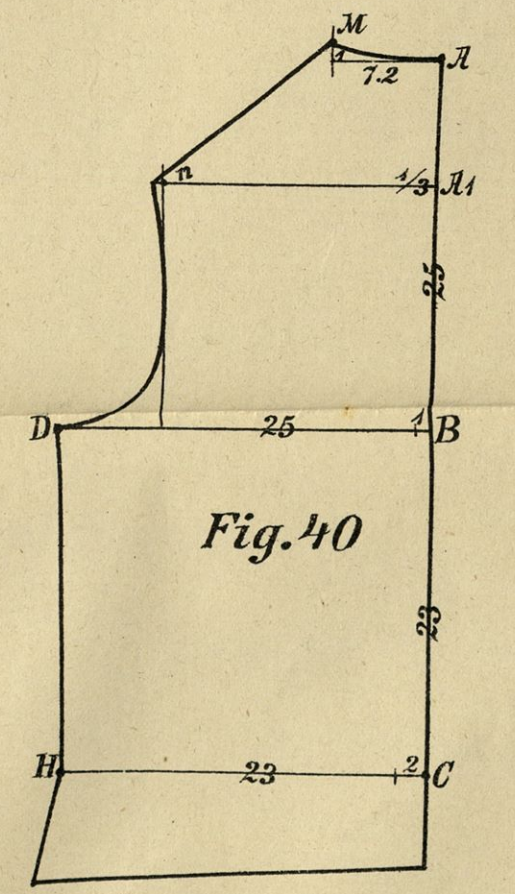
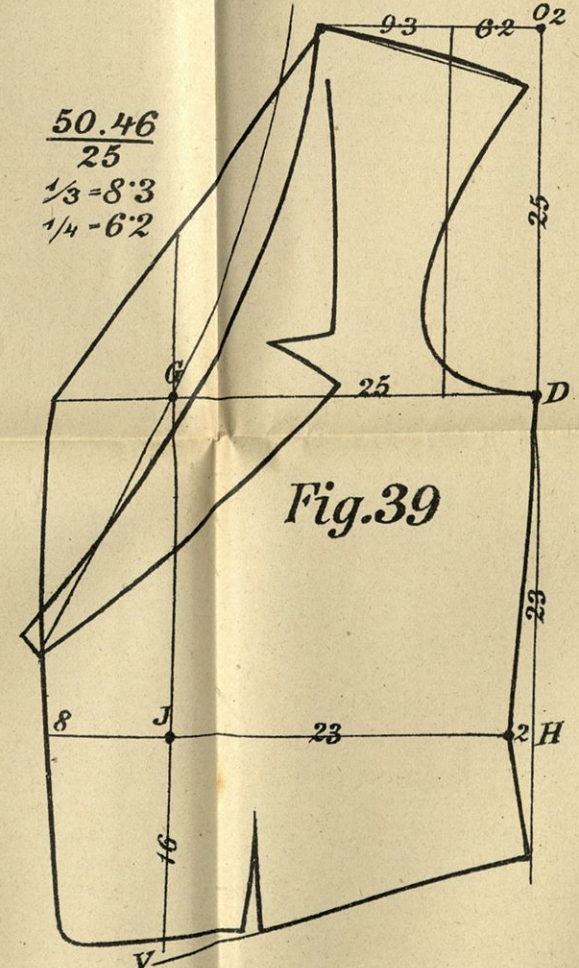
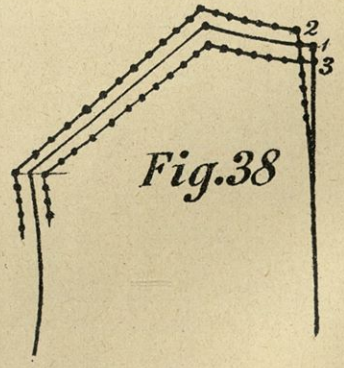
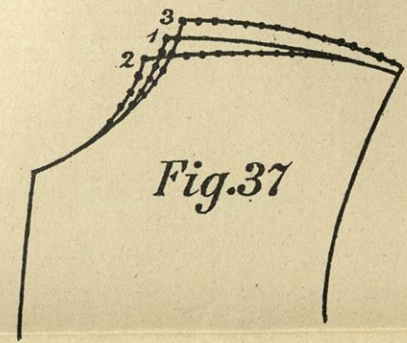
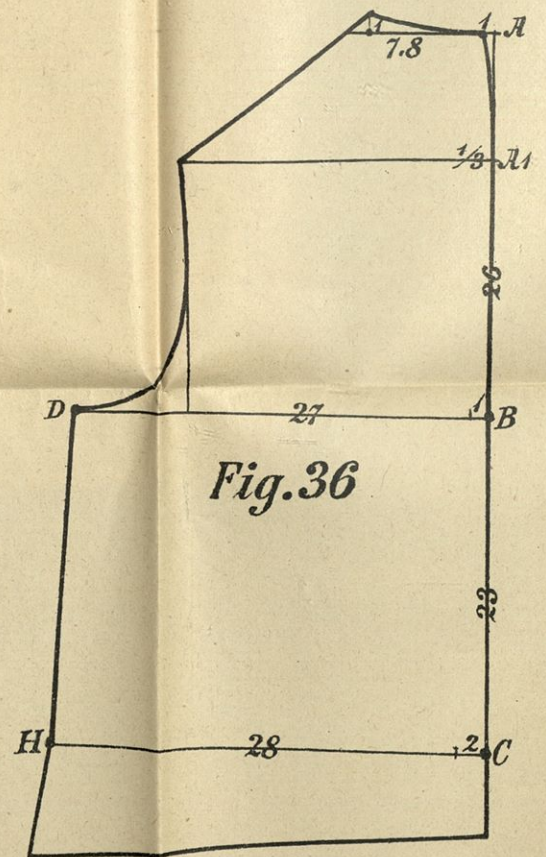
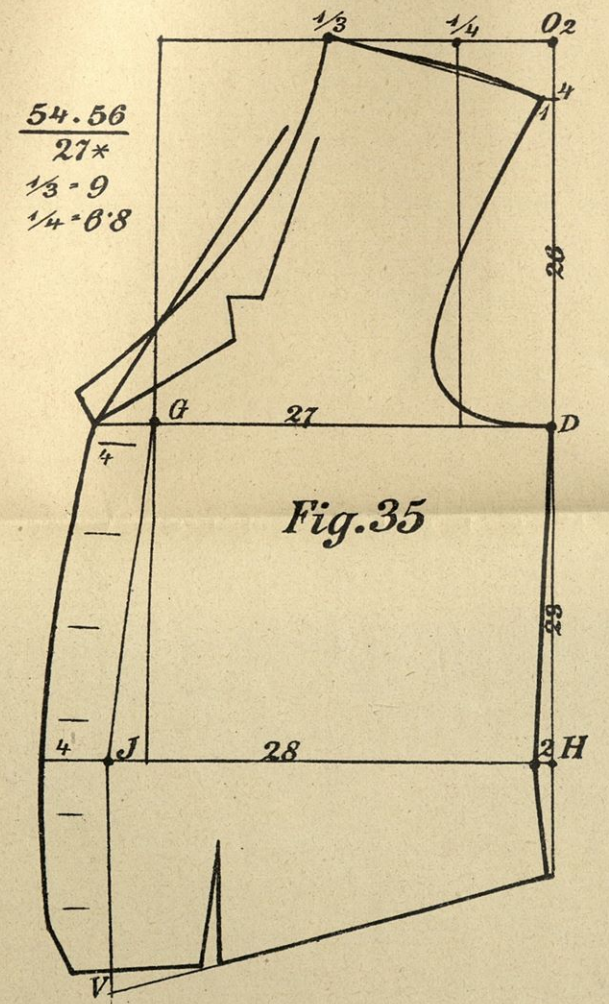
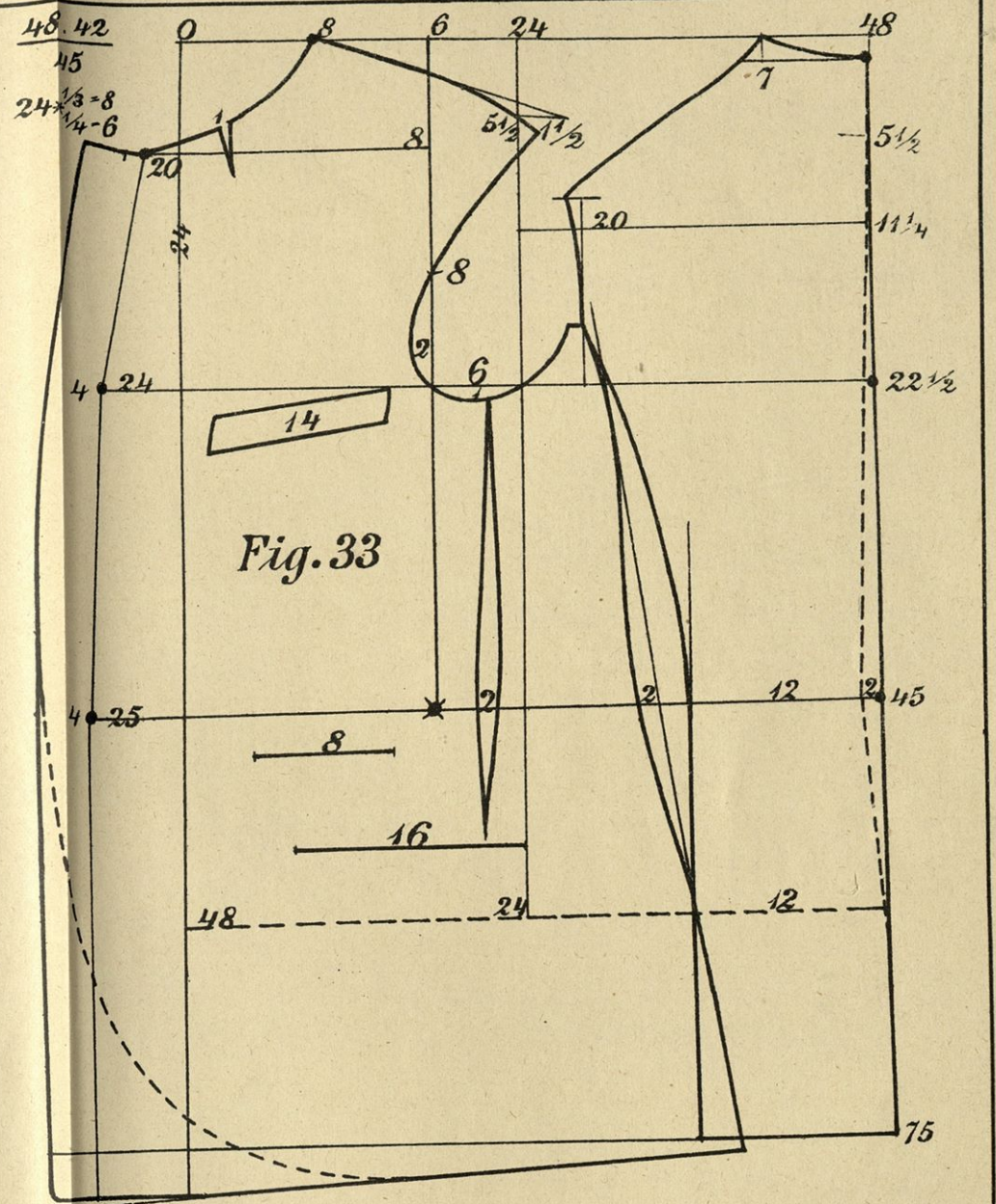
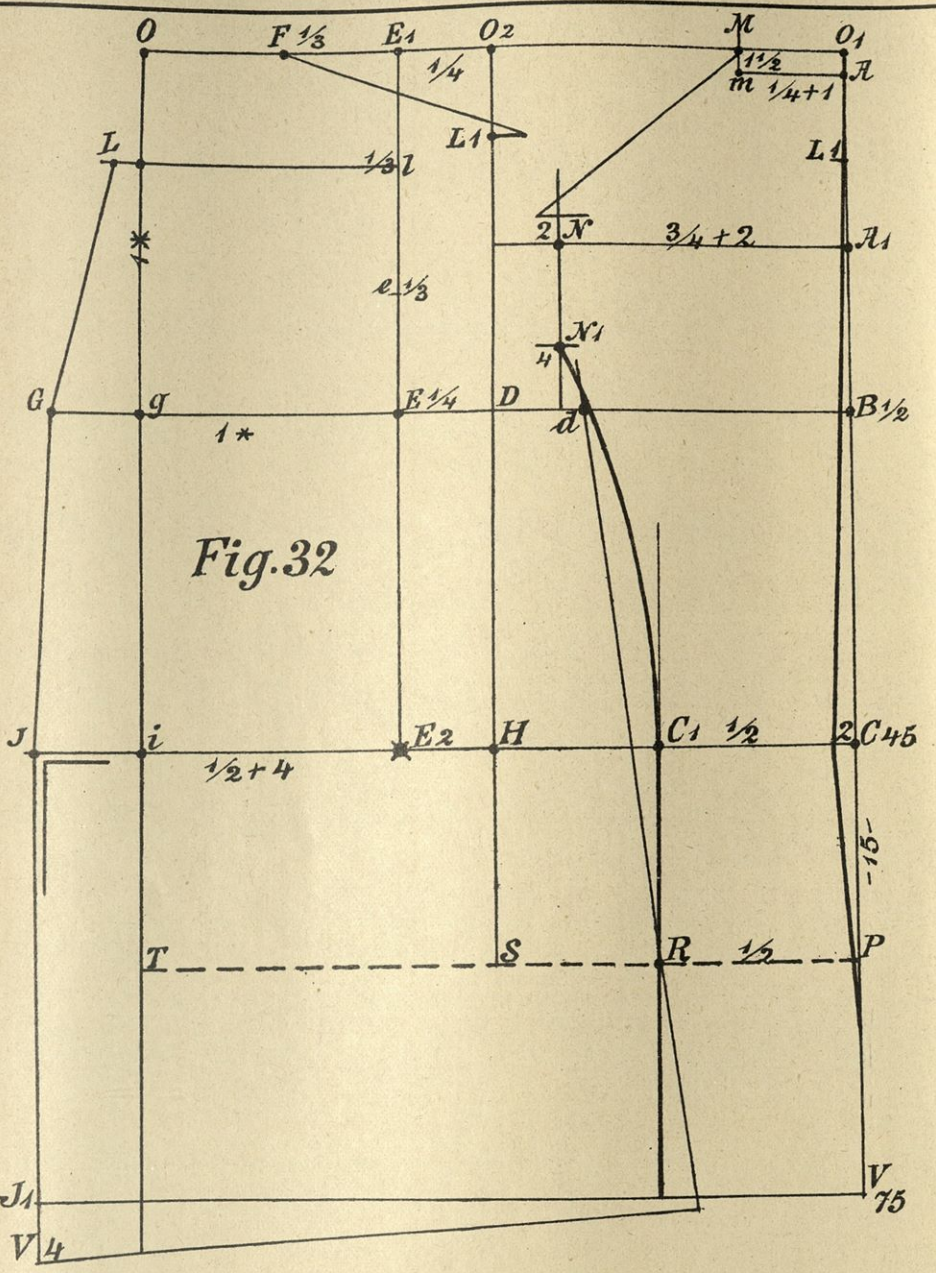
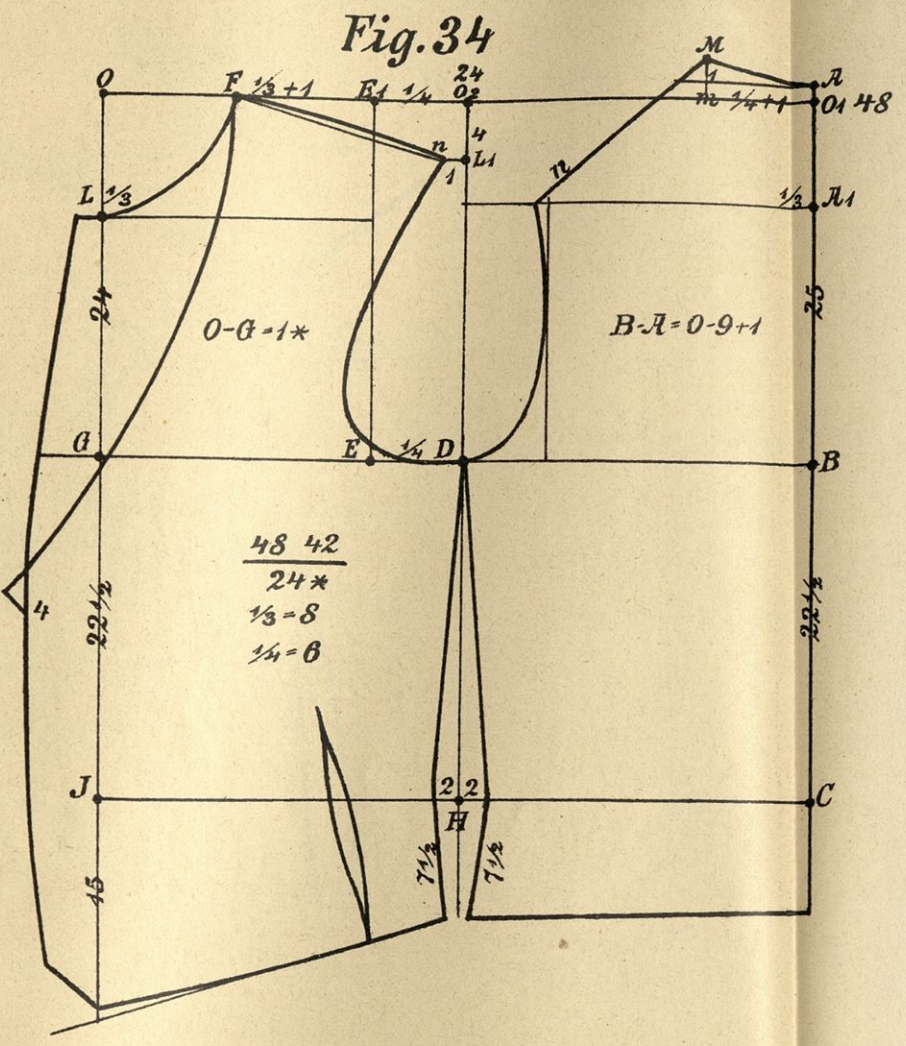

Fig. 43

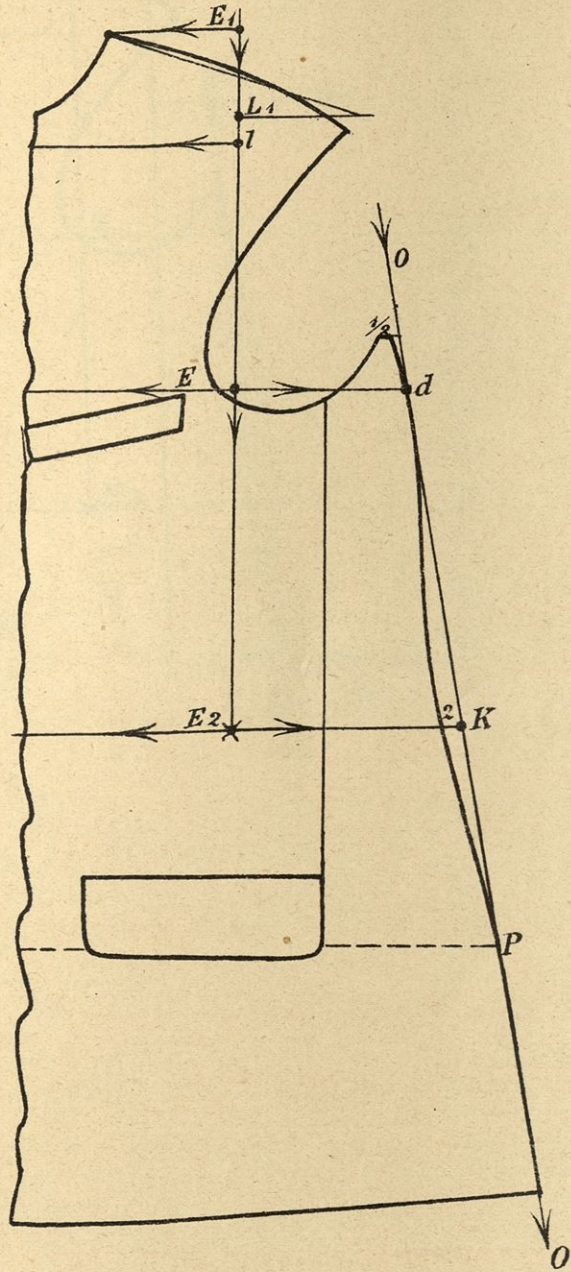

Fig. 41

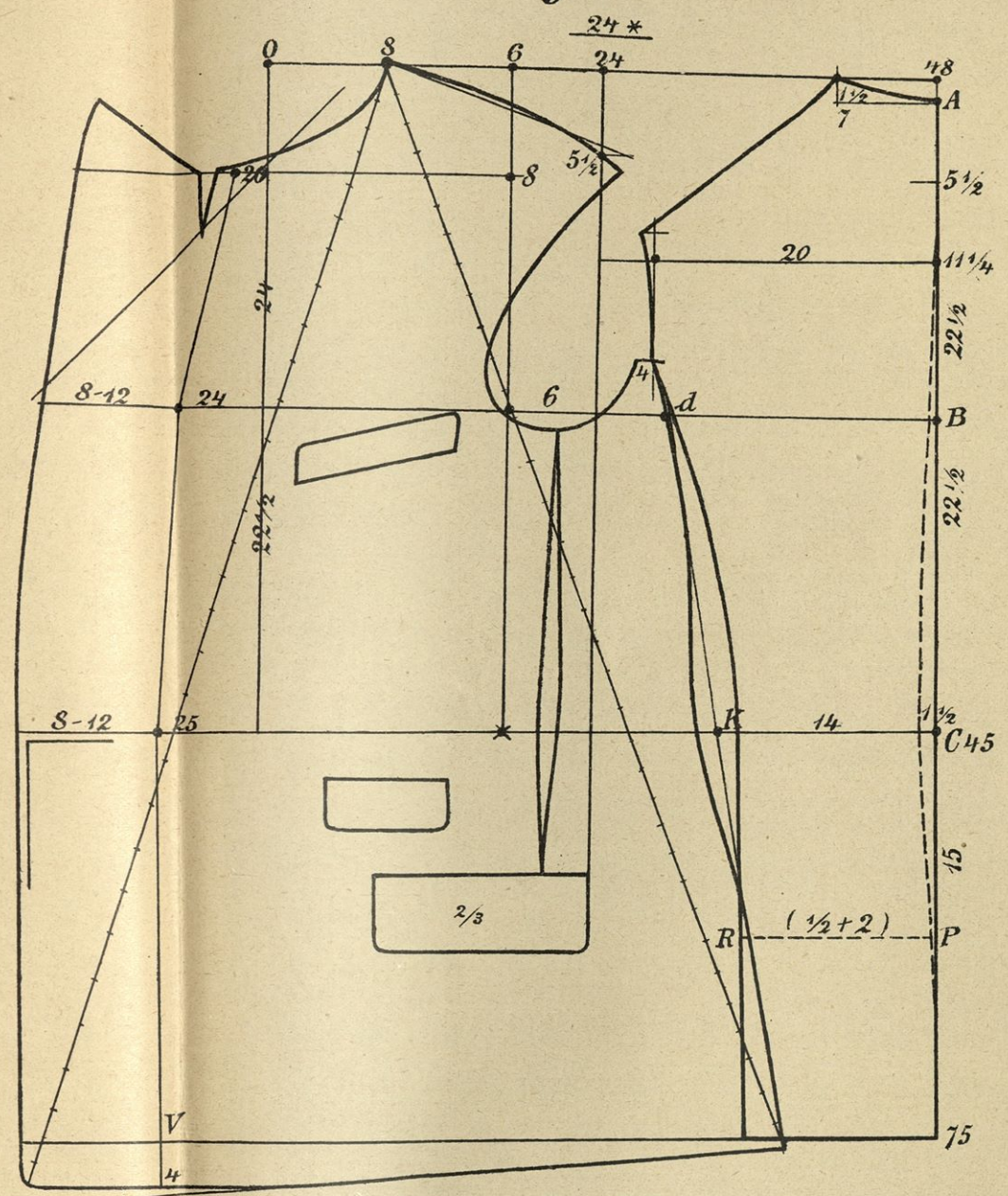
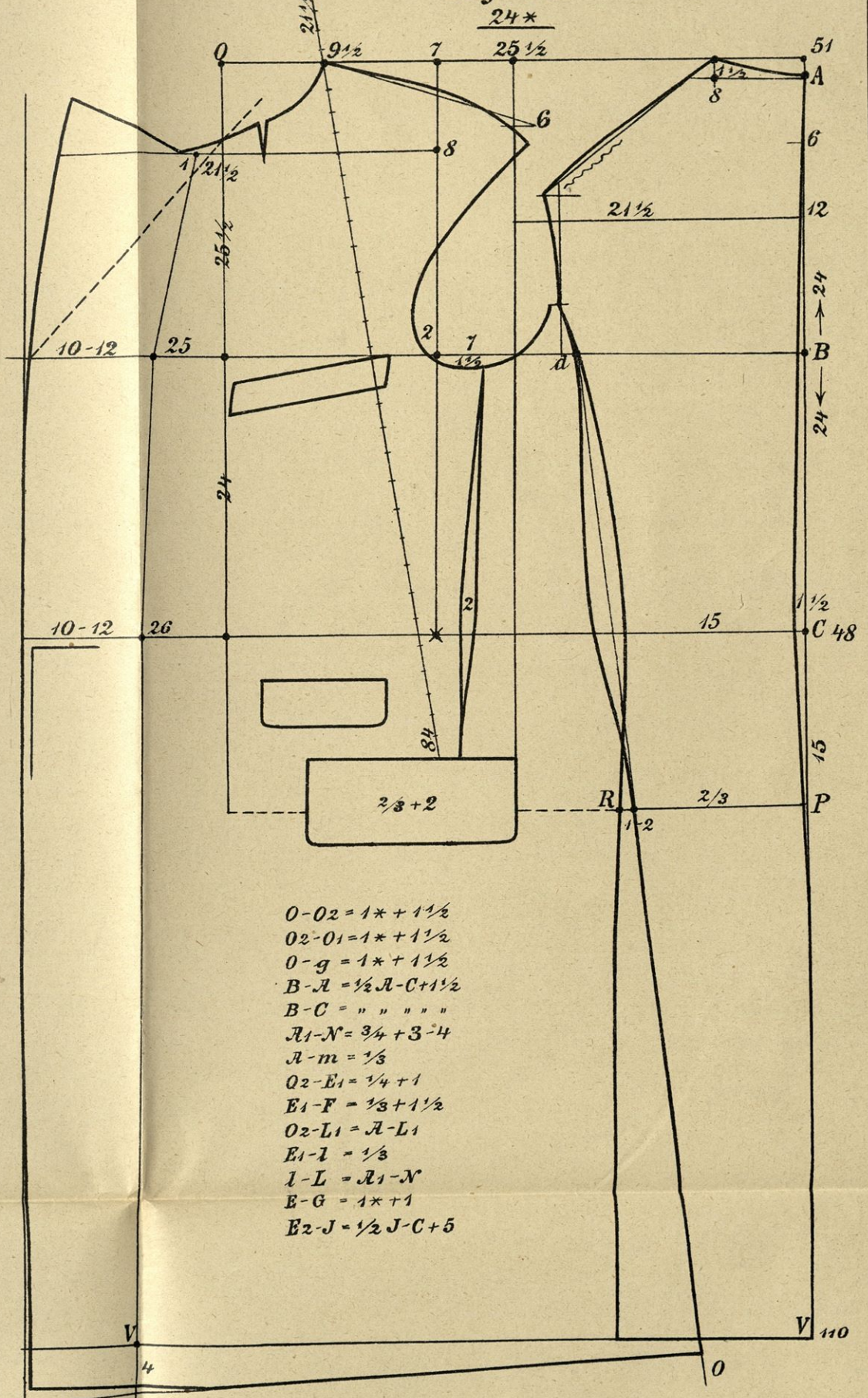

Fig. 42

- $0-02 = 1* + 1 1/2$
- $02-01 = 1* + 1 1/2$
- $0-g = 1* + 1 1/2$
- $B-A = 1/2 A-C + 1 1/2$
- $B-C = \dots$
- $A-N = 3/4 + 3-4$
- $A-m = 1/2$
- $Q2-E1 = 1/4 + 1$
- $E1-F = 1/3 + 1 1/2$
- $02-L1 = A-L1$
- $E1-l = 1/2$
- $l-L = A-N$
- $E-G = 1* + 1$
- $E2-J = 1/2 J-C + 5$

Fig. 44.

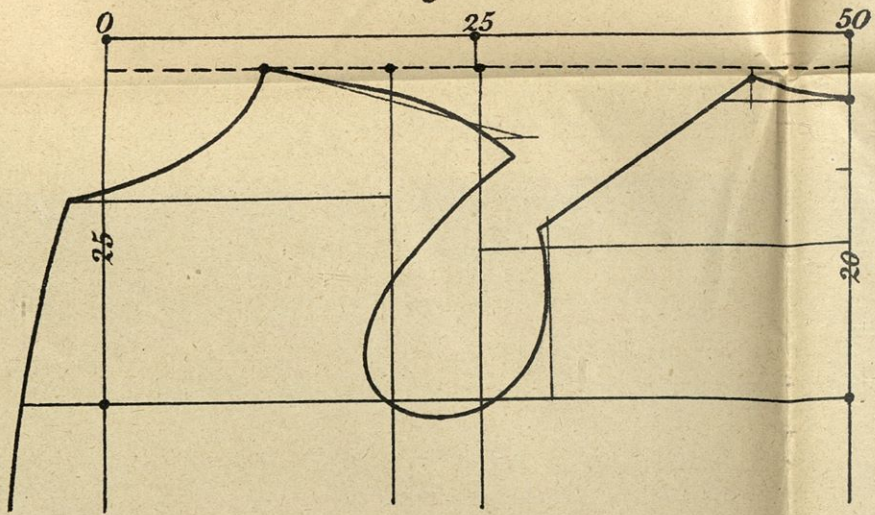

Fig. 45

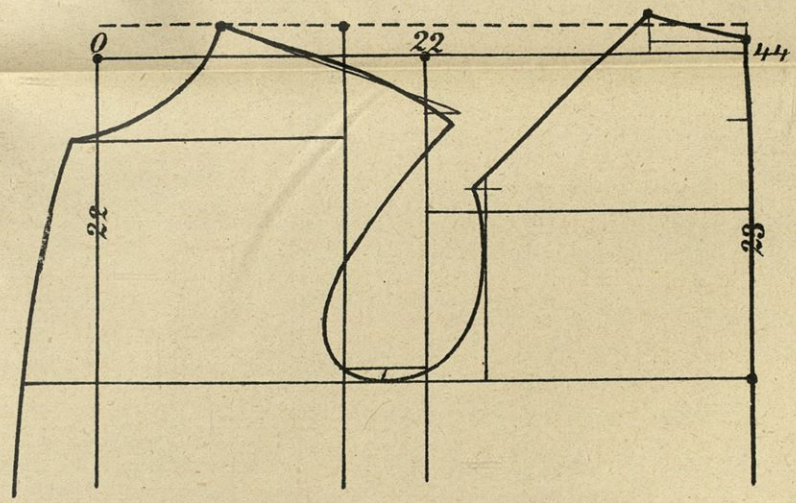

Fig. 46

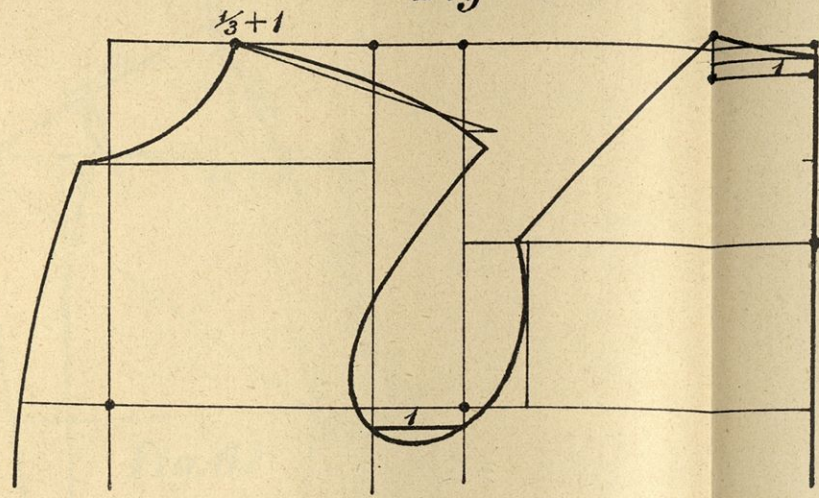

Fig. 47

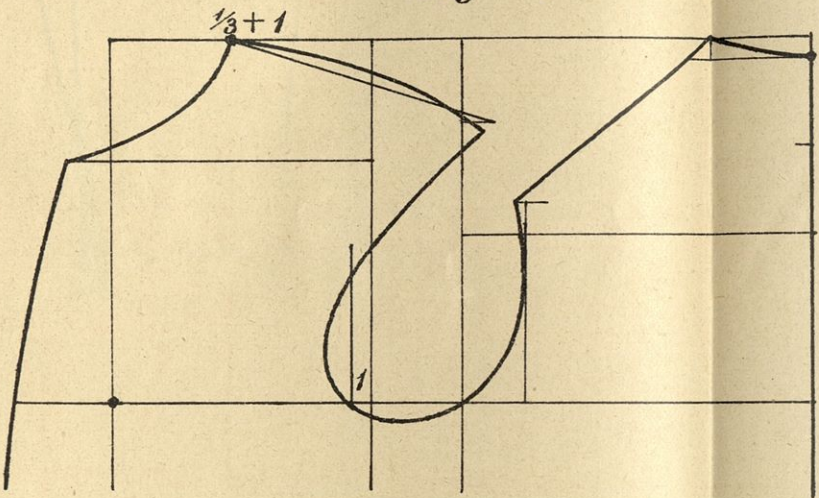

Fig. 48

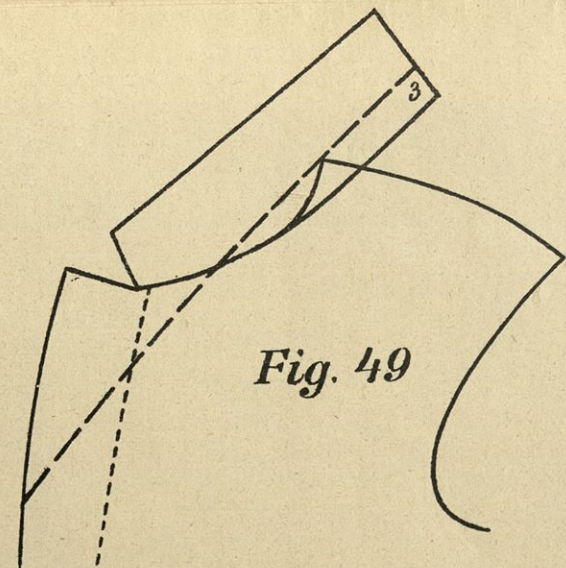
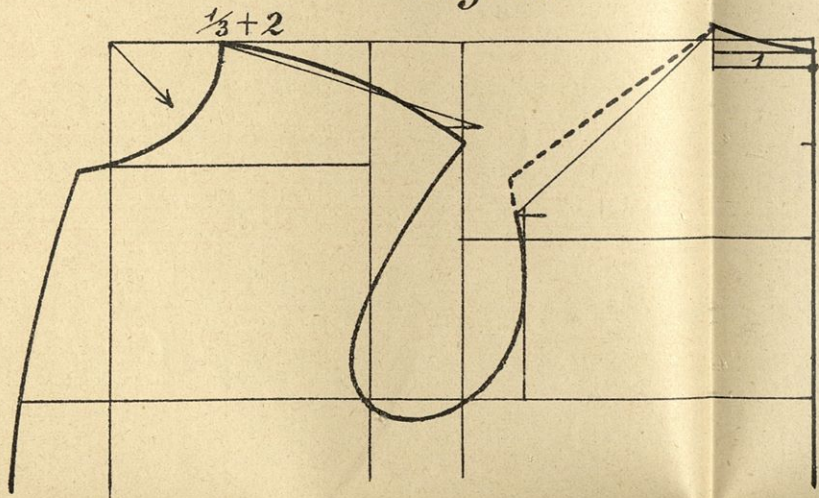

Fig. 49

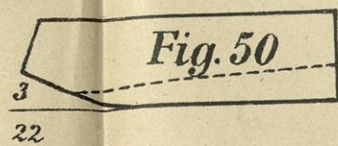

Fig. 50

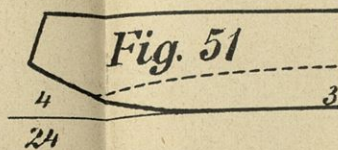

Fig. 51

Fig. 53

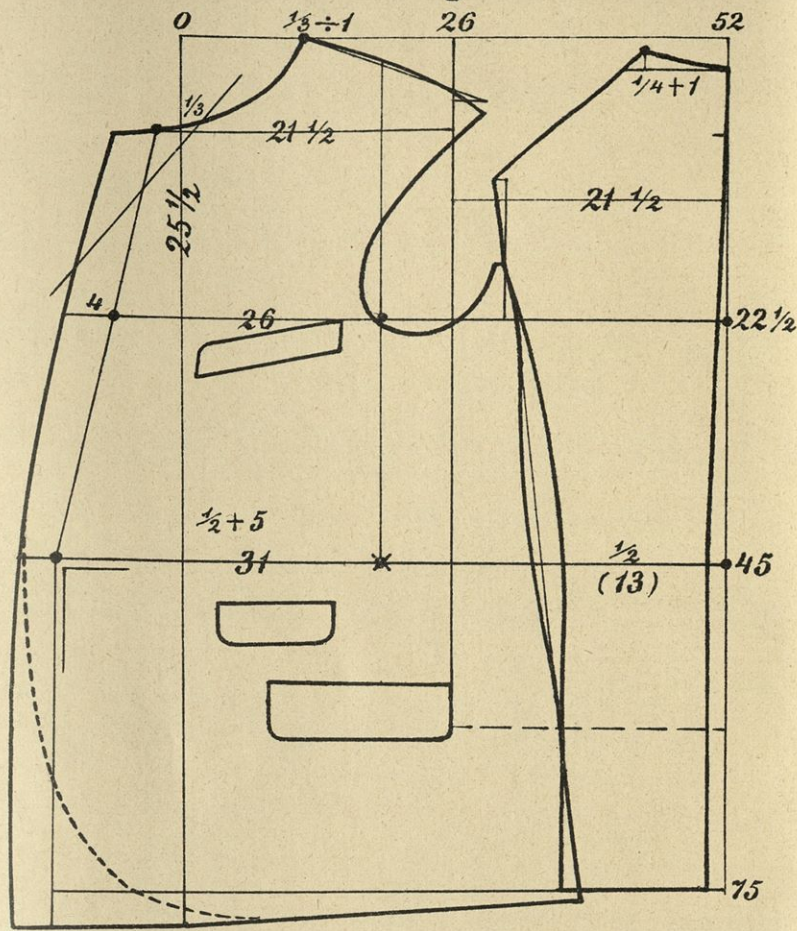

Fig. 55

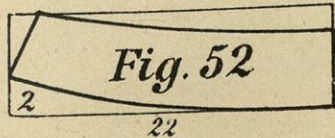
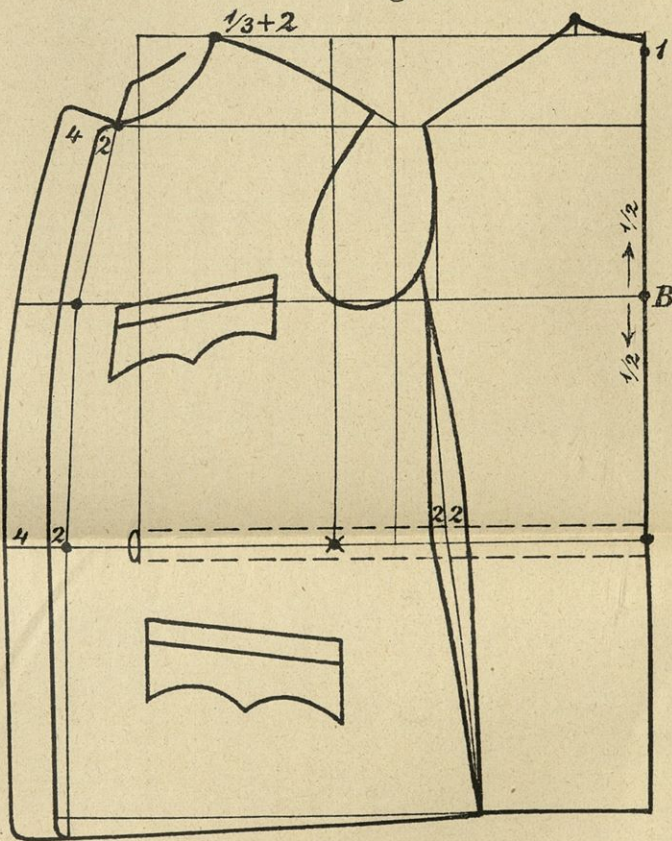
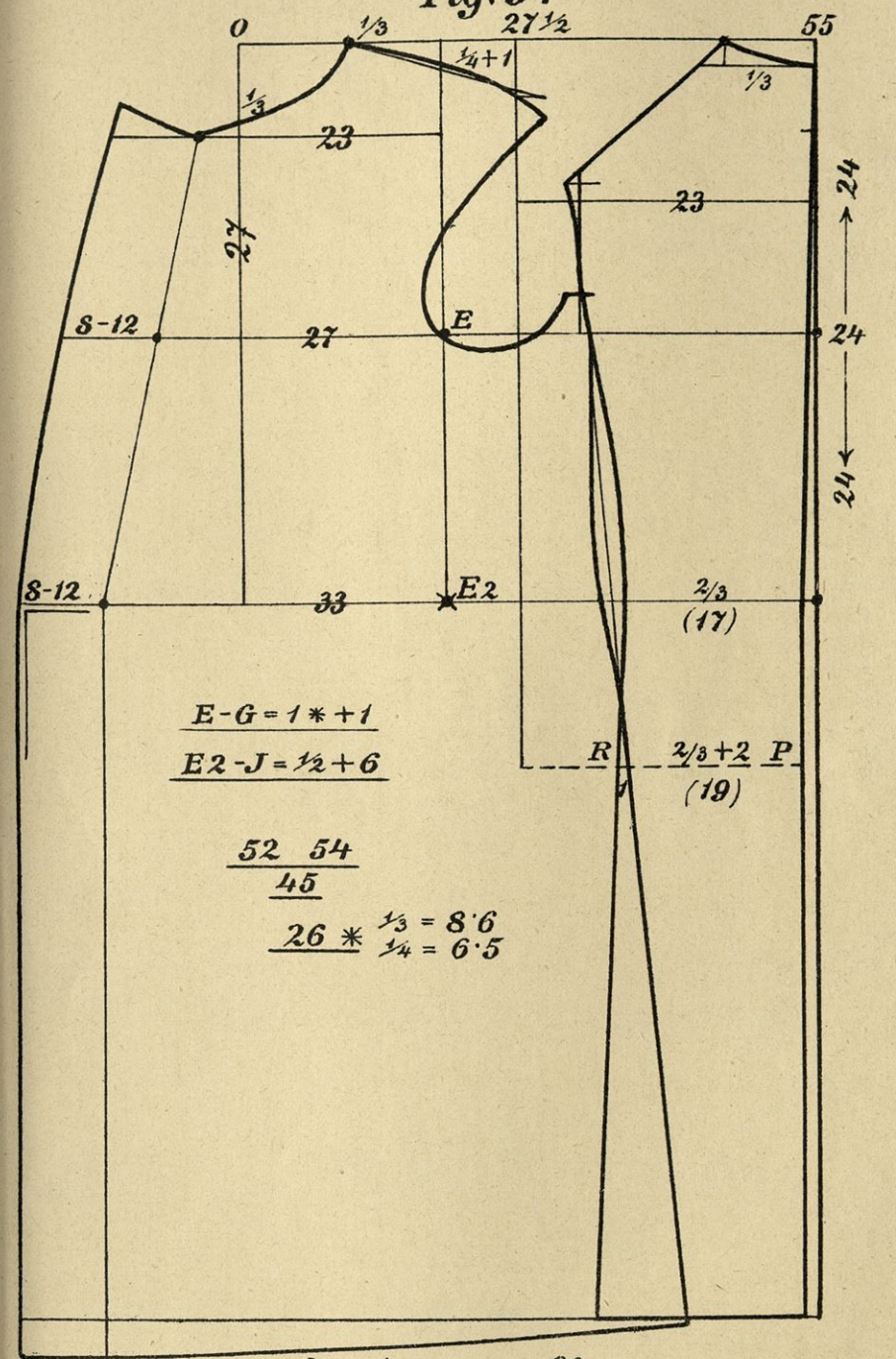

Fig. 52

Fig. 54

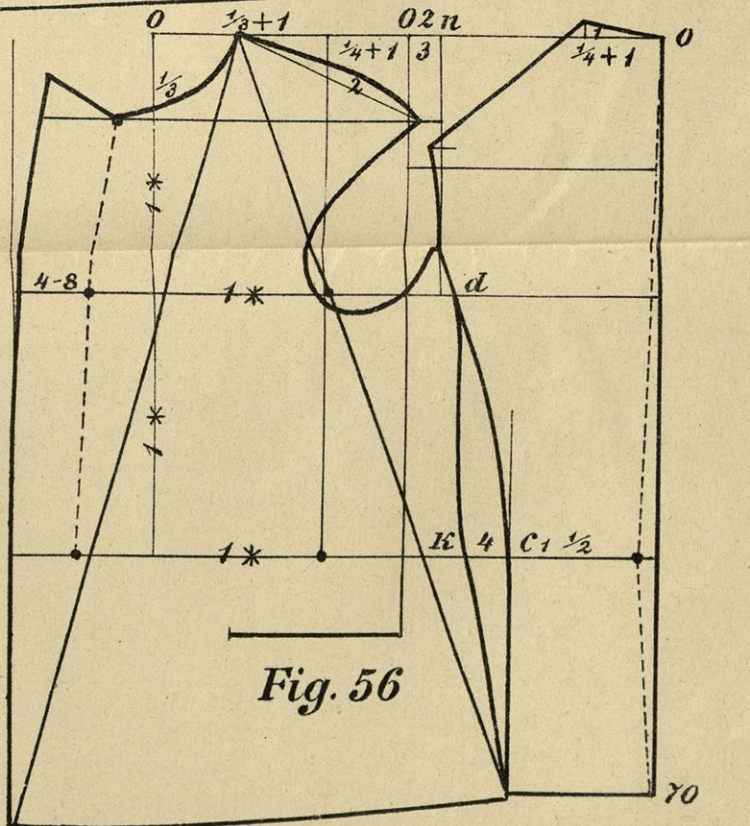
$E-G = 1 * + 1$

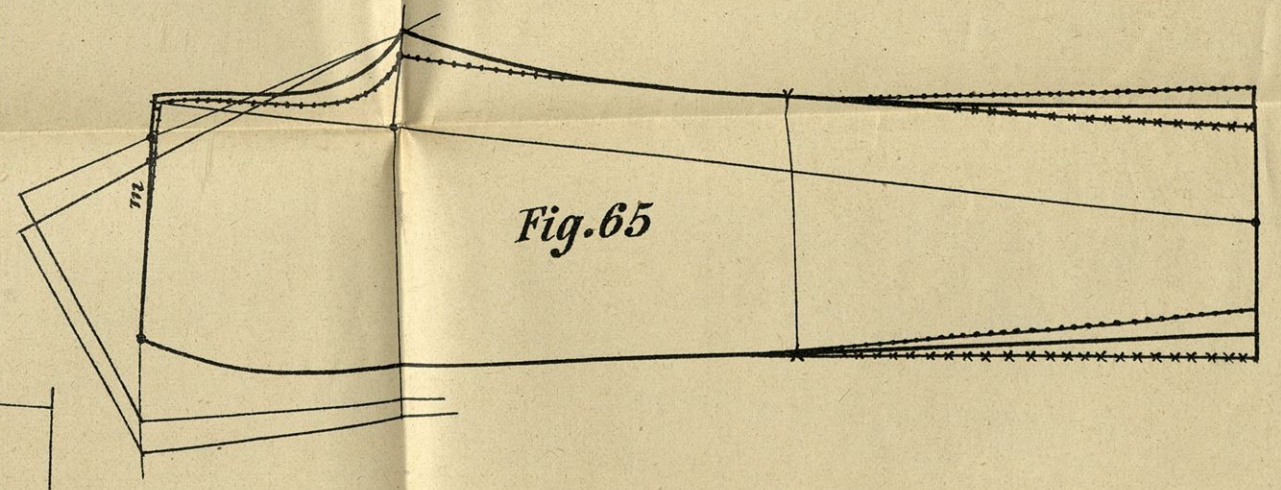
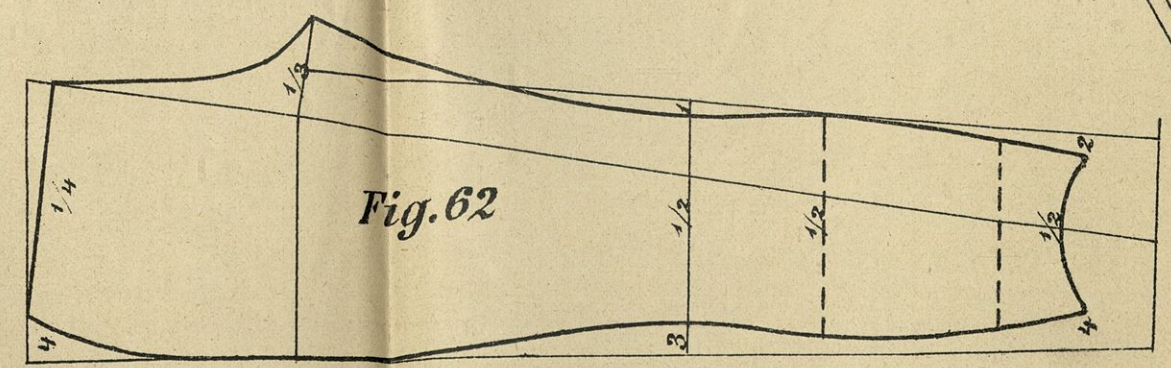
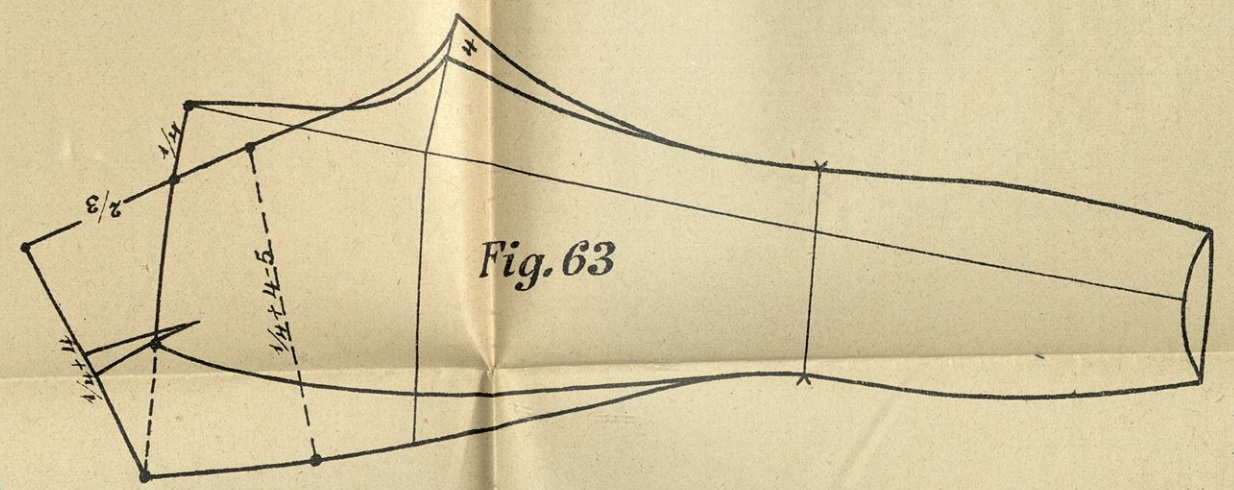
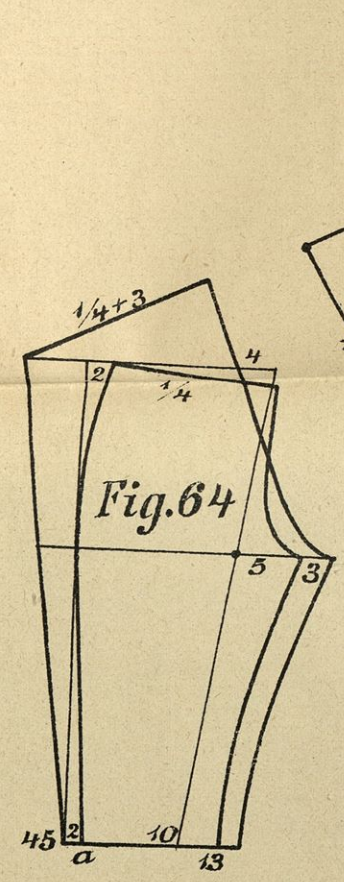
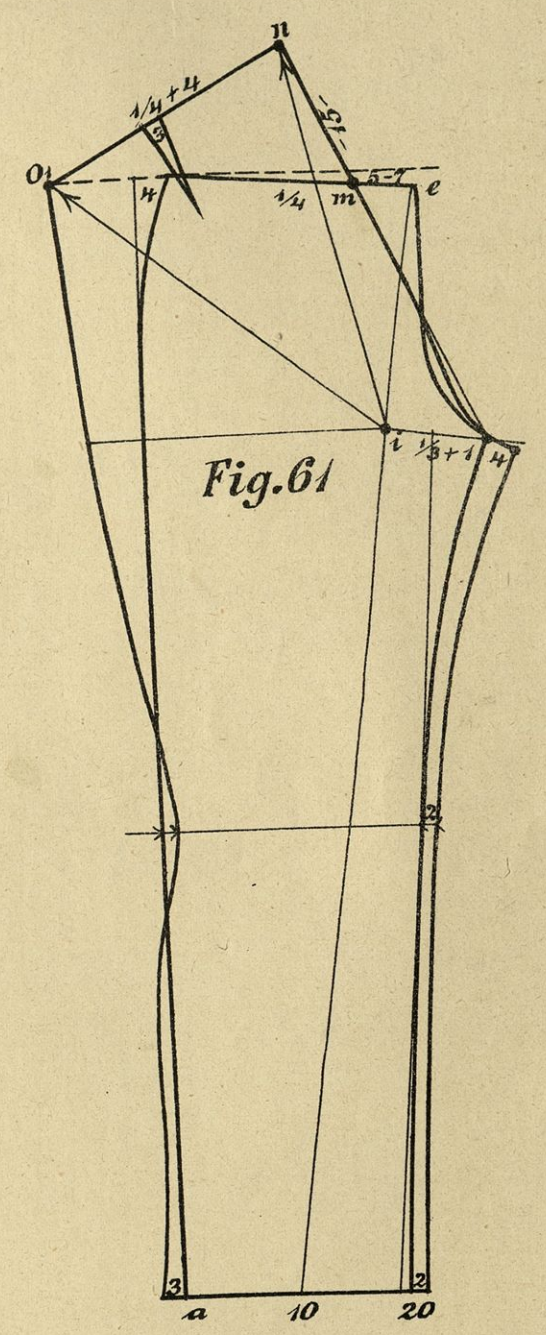
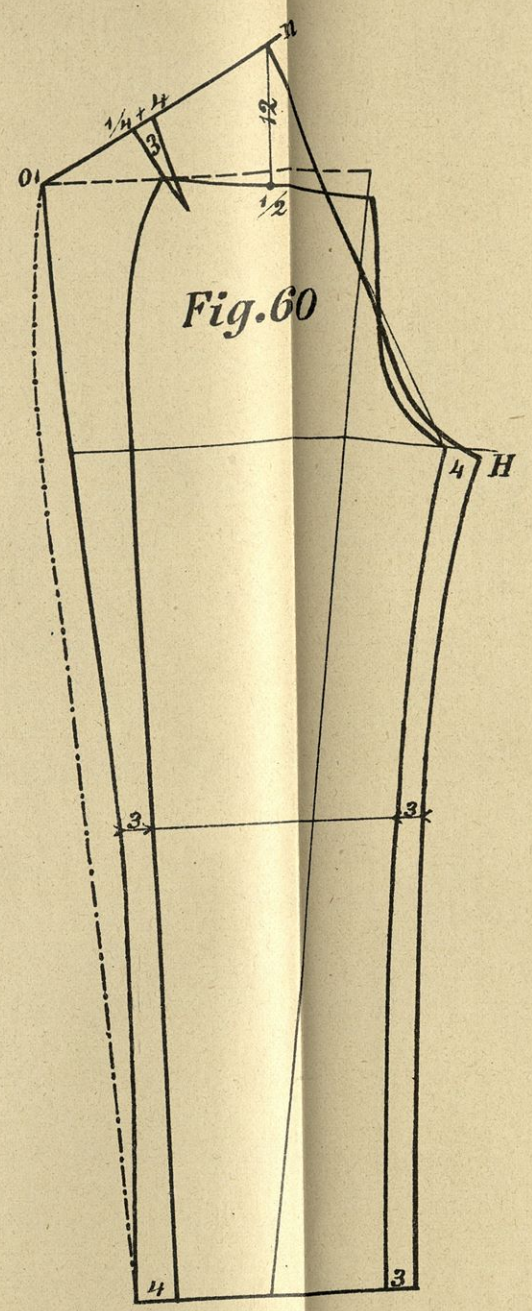
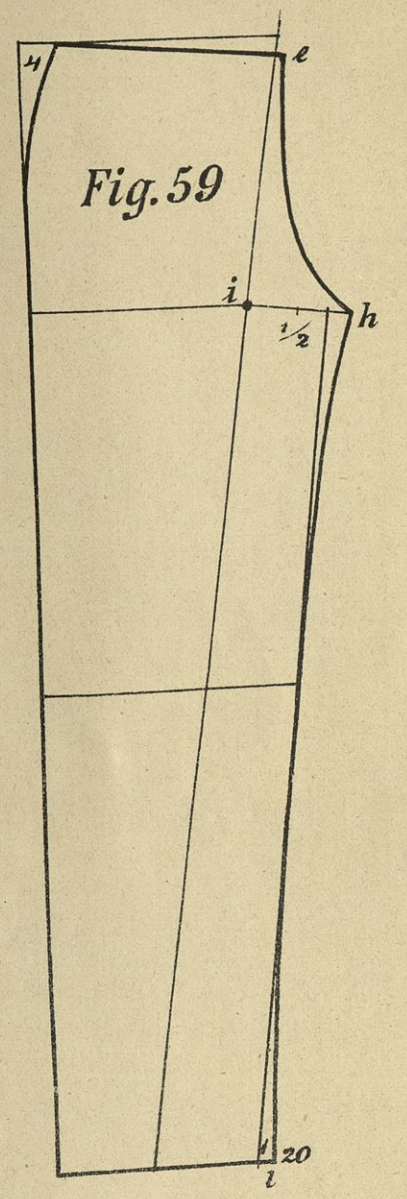
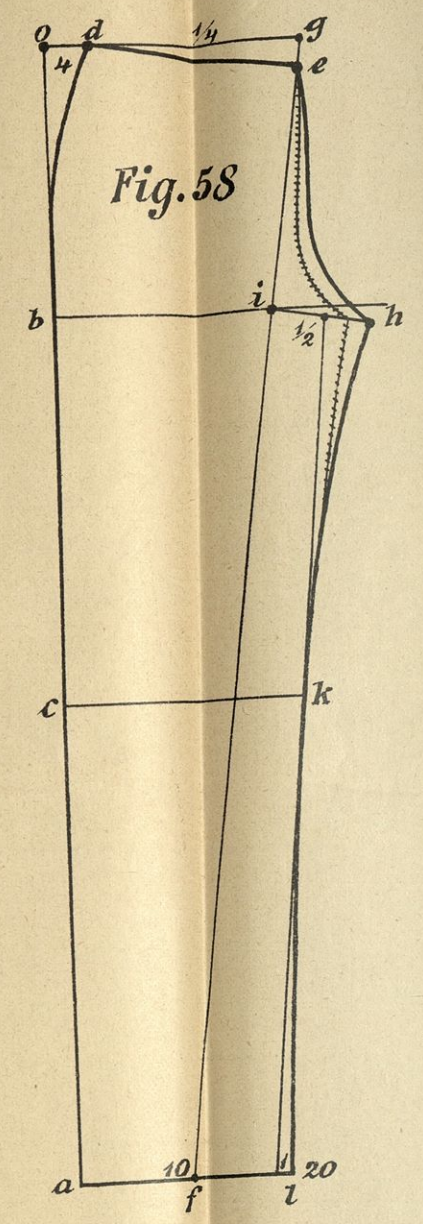
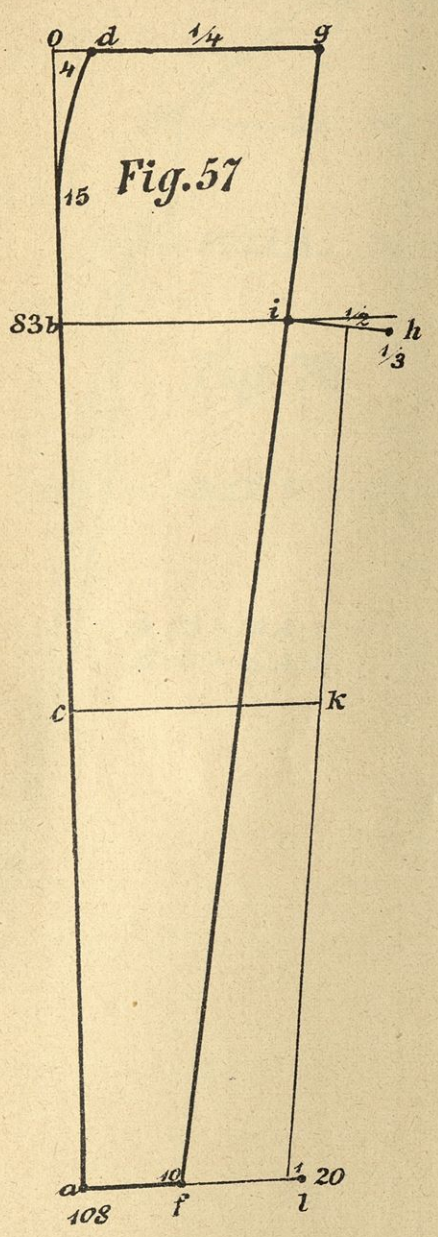
$E2-J = 1/2 + 6$

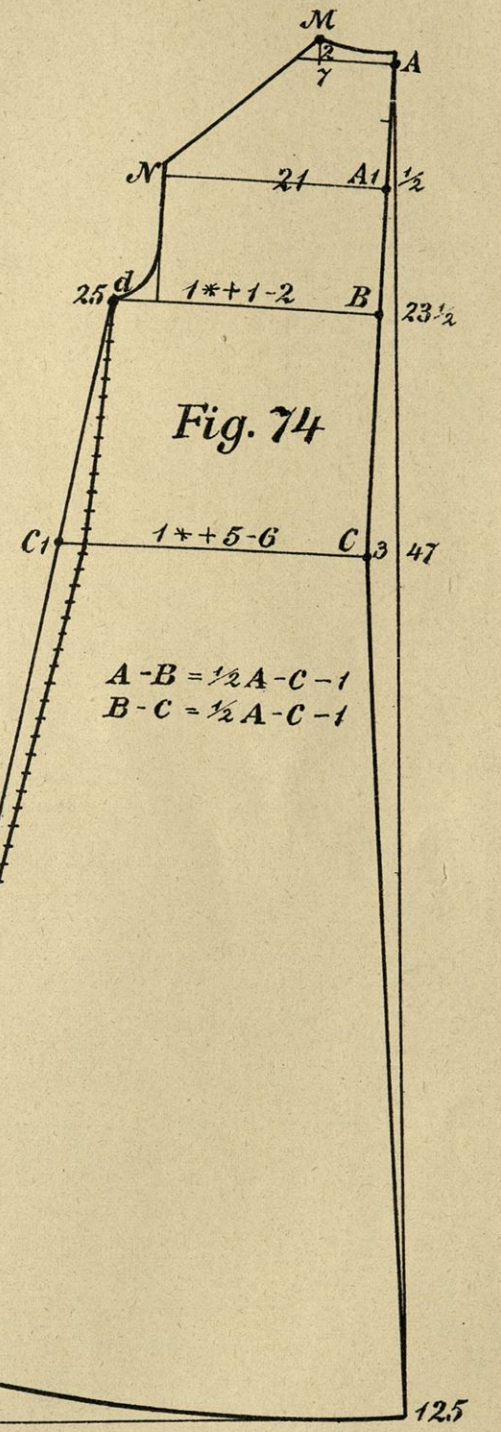
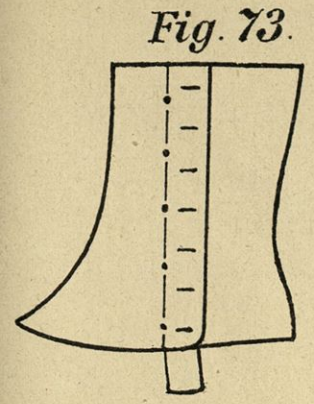
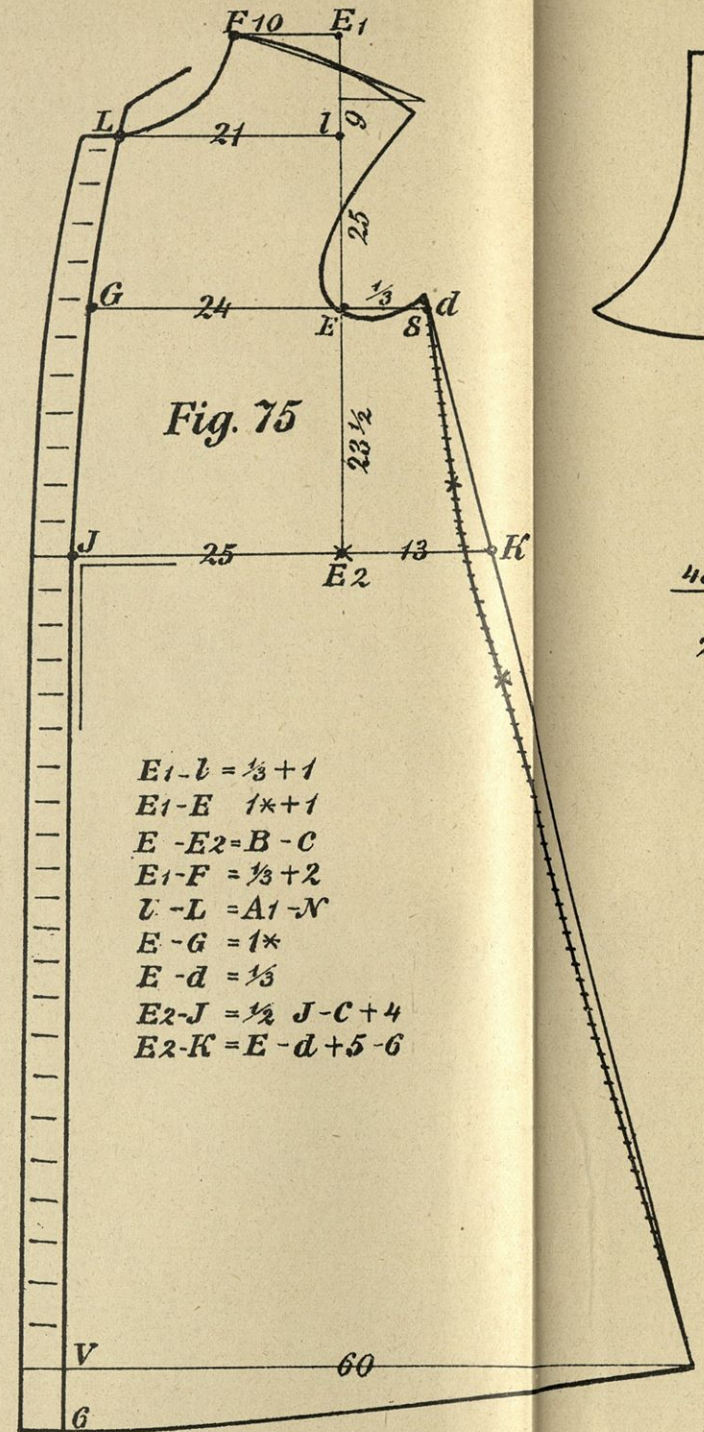
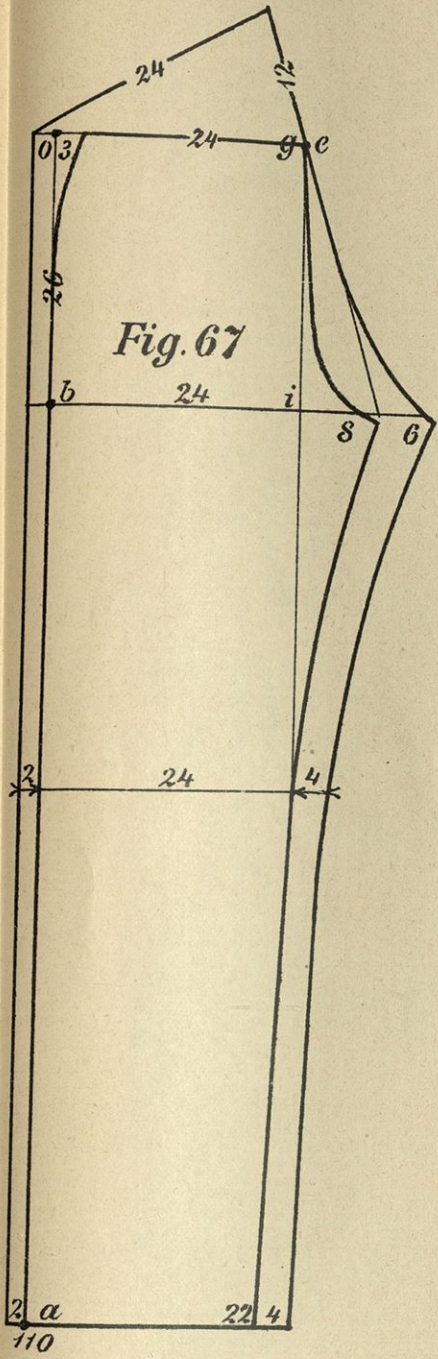
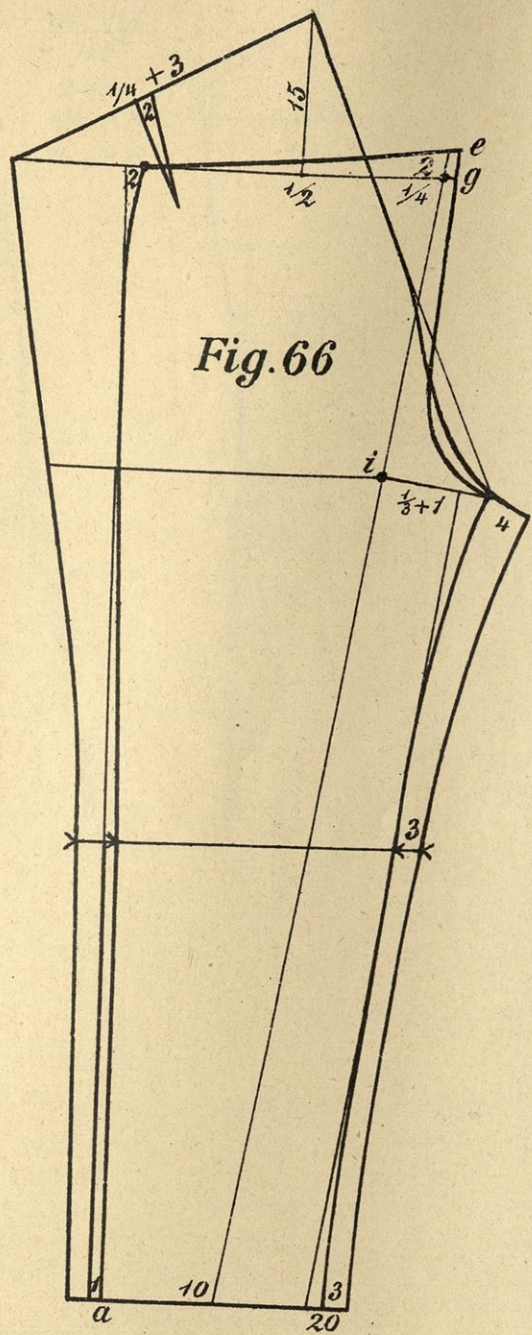
$\frac{52 \ 54}{45}$

$26 * \begin{matrix} 1/3 = 8.6 \\ 1/4 = 6.5 \end{matrix}$

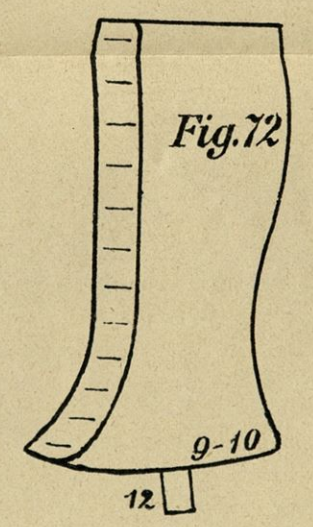
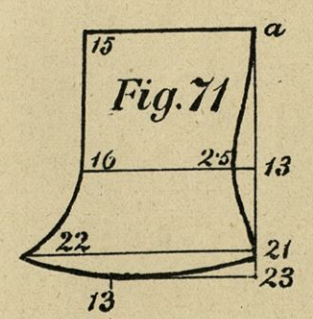
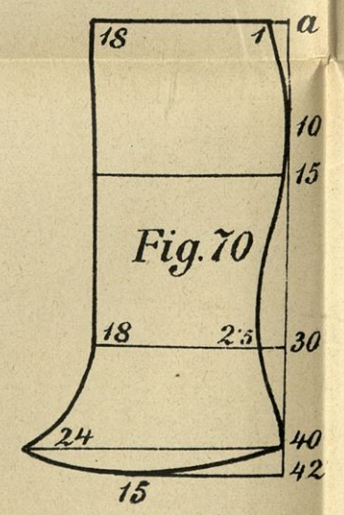
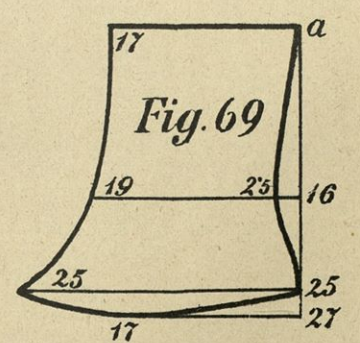
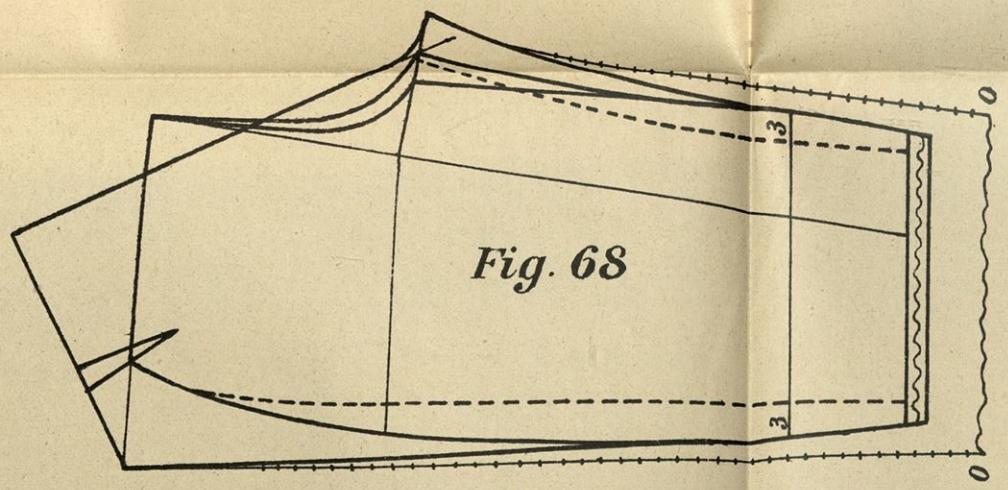
Fig. 56

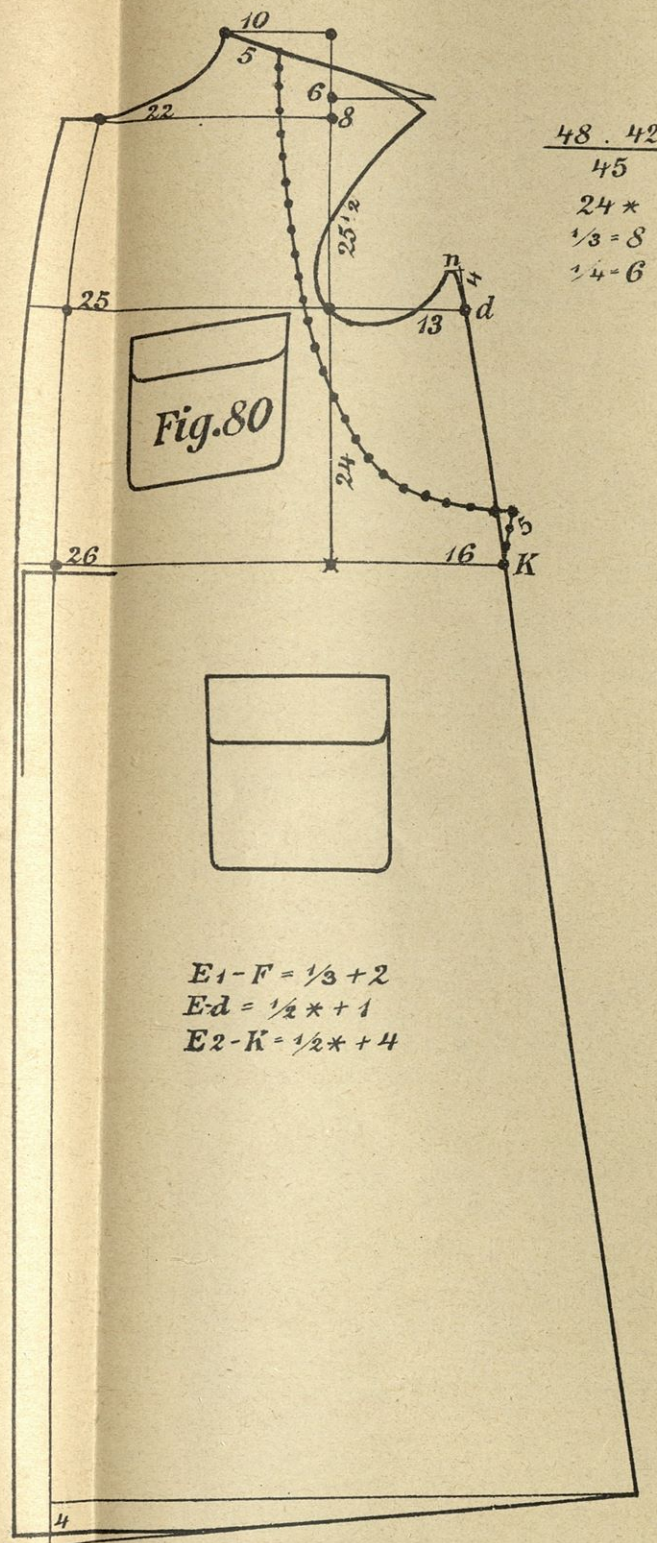
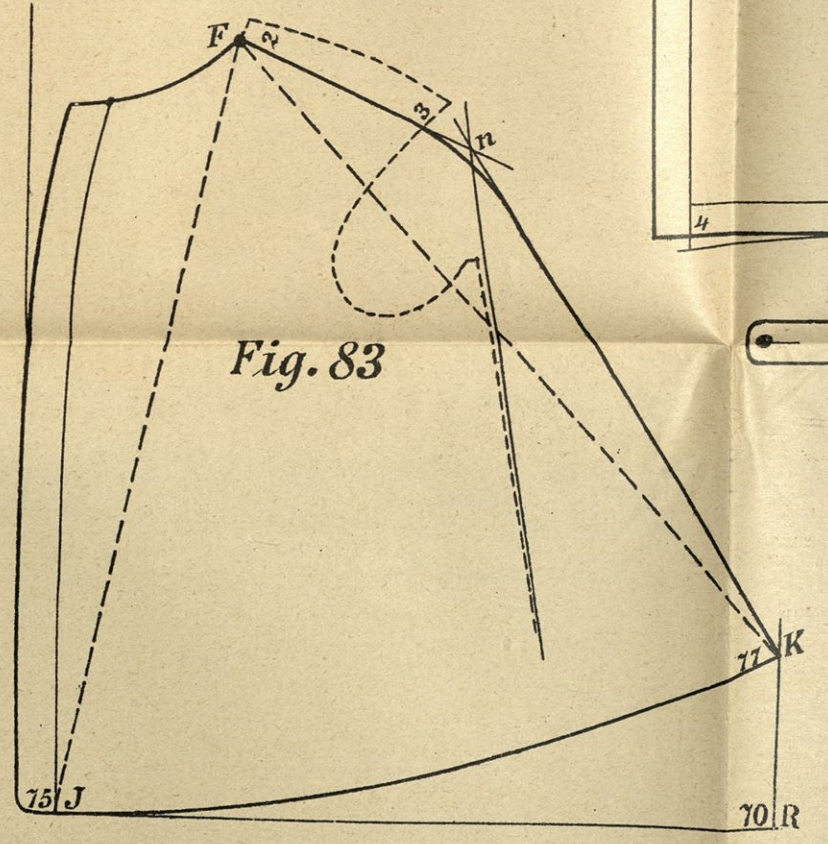
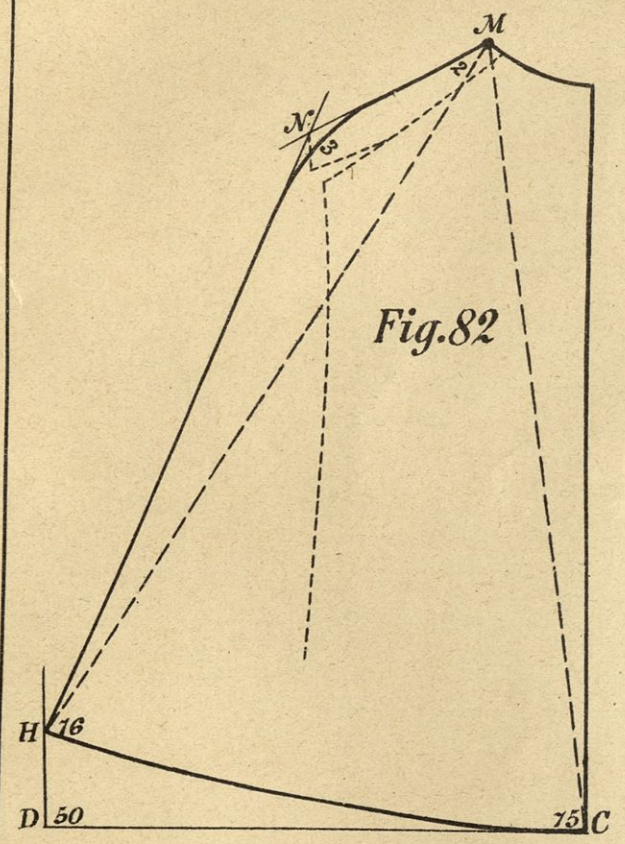
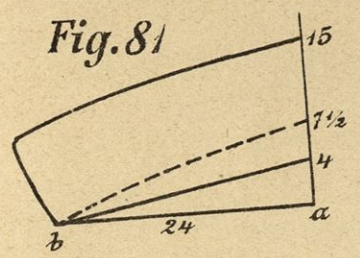

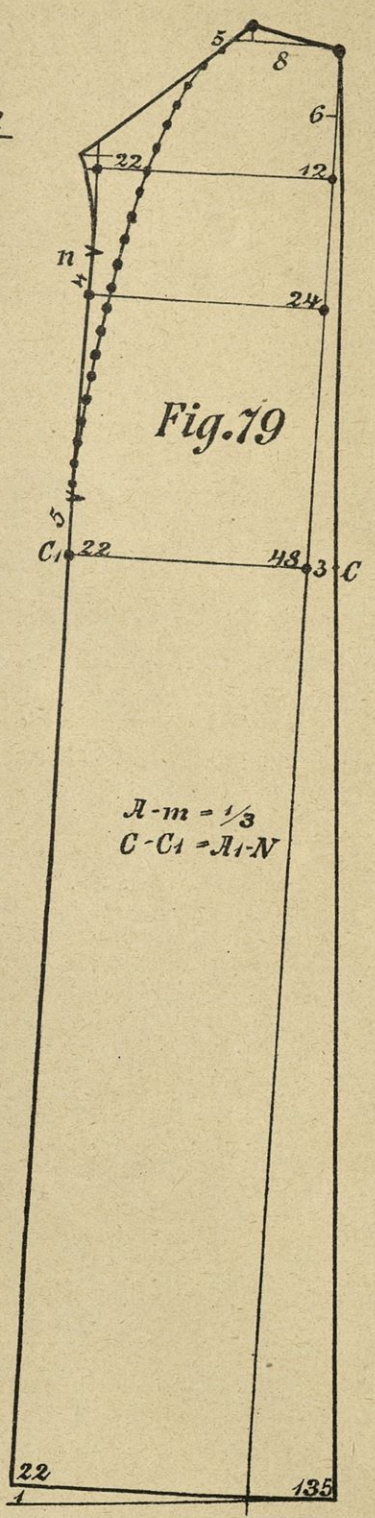

$\frac{48 \ 42}{45}$
 $24 *$
 $\frac{1}{3} = 8$
 $\frac{1}{4} = 6$

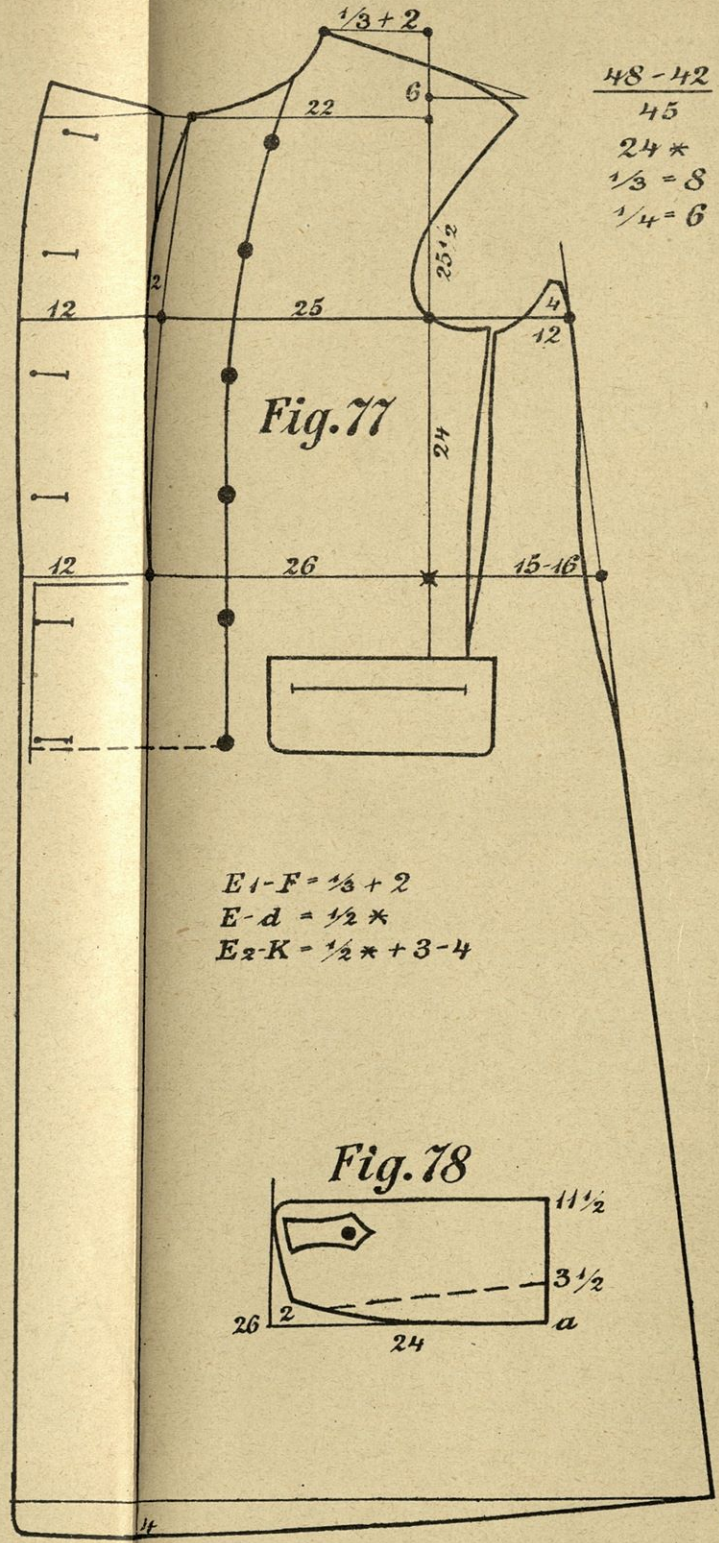

$48 - 42$
 45
 $24 *$
 $1/3 = 8$
 $1/4 = 6$

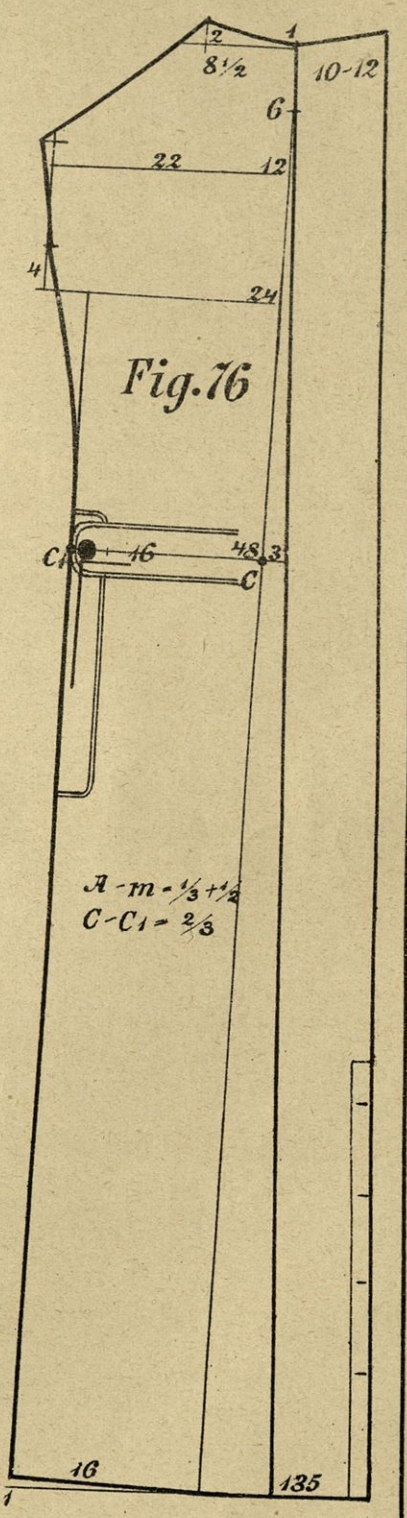
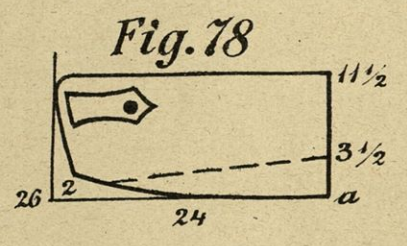

$A-m = 1/3$
 $C-C1 = A1-N$

$48 - 42$
 45
 $24 *$
 $1/3 = 8$
 $1/4 = 6$

$E1-F = 1/3 + 2$
 $E-d = 1/2 *$
 $E2-K = 1/2 * + 3-4$

$A-m = 1/3 + 1/2$
 $C-C1 = 2/3$

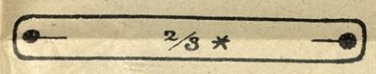

Fig. 84

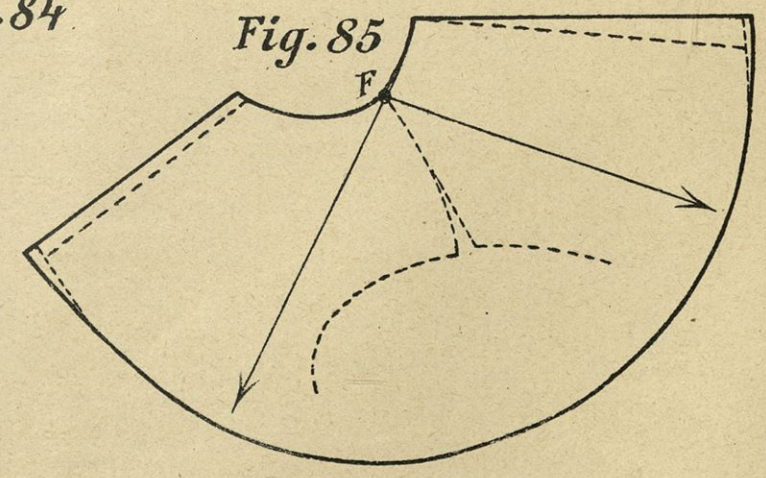

Fig. 85

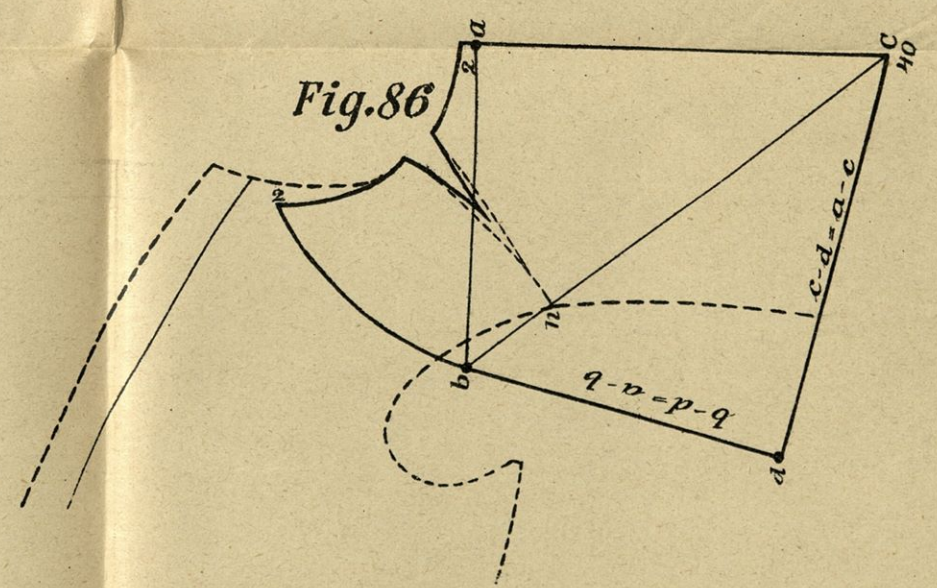
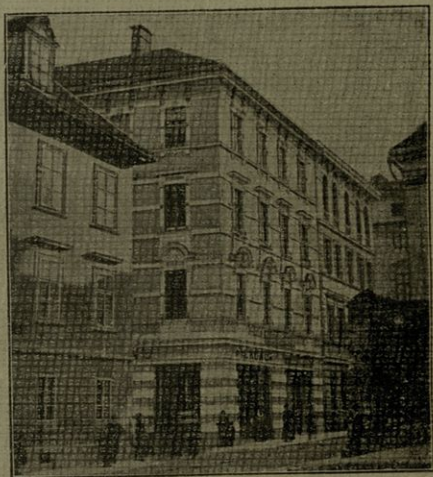

Fig. 86

KNJIZNICA

00000513642

Obrtovanje in strok. učilišče M. Kunc-ovo v Ljubljani,
Gospodske ulice št. 7.